

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Perhekerho – vanhempien kasvatustyötä tukemaan

Ruotsalainen, Jenni

2011 Laurea Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Perhekerho-vanhempien kasvatustyötä tukemaan

Ruotsalainen Jenni
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2011

Ruotsalainen Jenni

Perhekerho-vanhempien kasvatustyötä tukemaan

Vuosi 2011 Sivumäärä 131

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni aihe oli vanhemmuuden tukeminen. Lähtökohdat työn tekemiselle löydettiin yhteiskunnassamme paljon puhuttaneesta lasten ja perheiden pahoinvoinnin lisääntymisestä. Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen Yhteistyökoululla havaittiin lasten pahoinvointia, mikä oli näyttäytynyt levottomuutena, aikuisen huomion tarpeena ja kiusaamisena. Päätettiin toteuttaa Perhekerho-toimintaa keväällä 2009. Kerhon kohderyhmän muodostivat kolmannen luokan oppilaat, vanhemmat ja luokanopettaja. Opinnäytetyöni yhteiskunnallinen tavoite oli olla mukana kehittämässä ”matalankynnyksen” toimintamallia vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kokonaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkoituksena oli tukea luokkayhteisön vanhempien välistä ilmapiiriä vertaistuellisen ryhmän avulla ja siten parantaa lasten oppimisvalmiuksia.

Kerholla pyrittiin tukemaan vanhemmuutta ja edistämään lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kerhon sisälle muodostettiin lasten ja vanhempien vertaistuelliset ryhmät, joille asetettiin omat tavoitteensa. Vanhempienryhmän tarkoituksena oli tukea vanhemmuutta vertaistuellisen ryhmätoiminnan avulla. Jokaiselle tapaamiselle asetettiin myös omat yksittäiset tavoitteensa. Konkreettisesti kerhon tapaamisia järjestettiin yhteensä viisi. Tapaamisten aikana vanhemmat ja lapset jakautuivat omiin vertaistuellisiin ryhmiinsä. Vanhempienryhmän tapaamisten teemat olivat hyvä yhdessä oleminen, koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot, rajat ja rakkaus ja turvallinen koulupäivä. Viimeisen kerran teemaksi muodostui jälleen hyvä yhdessä oleminen ihan niin kuin ensimmäisellä kerrallakin. Lisäksi haluttiin tukea perheen jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta järjestämällä tapaamisten loppuiksi vanhempien ja lasten ryhmien yhteinen hetki.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa Perhekerhoa erityisesti vanhempien ryhmän osalta. Laadin myös yhdessä lastenryhmän opiskelijaohjaajan kanssa toiminnasta Perhekerhon toimintamallin, joka on suunnattu kolmannen luokan luokkayhteisöön. Sitä on kuitenkin mahdollista muunnella lapsen ikätason ja perheiden tarpeiden mukaisiksi. Mallin laadinnassa käytettiin apuna toiminnan ajan kestänyttä prosessiarviointia ja teettämiäni loppuarviointeja. Perhekerho-toimintaa voidaan arviointien mukaan käyttää vanhemmuuden tukemiseen ja perheiden vuorovaikutuksen lisäämiseen. Lisäksi sillä on positiivisia vaikutuksia luokkayhteisön ilmapiirille.

Opinnäytetyöni jakaantuu teoriaan lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä, vanhemmuuden tukemisesta ja vertaistuesta. Työni kuitenkin painottuu toiminnan kuvaukseen, sen arviointiin ja analysointiin.

Asiasanat, lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi, vanhemmuuden tukeminen ja vertaistuki

Ruotsalainen Jenni

Family club as a form of supporting parenting

Year	2011	Pages	131
------	------	-------	-----

The aim of the thesis was to support parenthood. The idea of the study came from discussions on the deterioration of children's and families' well-being. There had been restlessness, need for attention from adults and bullying in the classroom in one of the co-operative school of Child and young's good life - project. This was the reason why it was decided to organize the family club during the spring of 2009. The target group of the project comprised grades pupils, their parents and teacher.. The social aim of my thesis was to be part of the development of an easy-access operations model to support the parenthood and to improve children's comprehensive well-being. The concrete aim was to support the atmosphere between the parents through the peer group and develop children's readiness to learn through to support.

The aim of the family club was to support the parenthood and children's comprehensive well-being. The peer groups for both children and for parents were created in the family club and both of them had their own goals. The main goal of the parents' group was to support the parenthood through peer group operations. For every meeting there were also separate goals. Concretely, there were five meetings organized. Parents and children formed their own groups during these meetings. The themes of the parent group were spending nice time together, bullying and ways to reconcile bullying problems, love and boundaries and children's safe school day. Last meeting theme was again spending nice time together as in the first session. Interaction between the family member was supported in every meeting with a shared moment where all were present.

The aim of my thesis was to plan and implement the family club especially for a parent group. With children's group mentor, we created an operations model for the family club focused for third grade pupils. The model was made adaptable for different age groups and for different family needs. Process evaluation during the whole spring and evaluations in the end were used to construct the model. The family club model can be used to fill the aims of this study according the final evaluations. In addition it is positive for class community's atmosphere.

This thesis was divided into theory of children's well-being and the factor's which influenced it, supporting parenthood and peer. Thesis still focused on describing, evaluating and analyzing the functions.

Keywords, children's comprehensive well-being, supporting parenthood, peer.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Lapsen ja nuoren hyvä arki -hanke	8
	2.1 Yhteistyökoulu ja kohderyhmä.....	8
	2.2 Muut yhteistyökumppanit	9
3	Kehittämistehtävät	10
4	Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi	11
	4.1 Vanhemmuuden tukeminen	13
	4.2 Vertaistuki	14
5	Perhekerhon kuvaus	14
	5.1 Rakenne.....	15
	5.2 Tapaamisten suunnittelu.....	17
	5.3 Tapaamisten järjestäminen	17
	5.4 Luokkatapaamiset ja yhteenvetokirjeet	18
6	Perhekerhon vanhempien ryhmien tapaamiset	19
	6.1 Perhekerhon esittelytilaisuus vanhemmille	21
	6.1.1 Esittelytilanteen suunnitelmarunko.....	21
	6.1.1 Esittelytilanteen toteutuminen ja arviointia	22
	6.2 Ensimmäinen tapaaminen	23
	6.2.1 Ensimmäisen tapaamisen suunnitelmarunko	23
	6.2.2 Ensimmäisen tapaamisen toteutuminen ja arviointia.....	25
	6.3 Toinen tapaaminen	27
	6.3.1 Toisen tapaamisen suunnitelmarunko	27
	6.3.2 Toisen tapaamisen toteutuminen ja arviointia	30
	6.4 Kolmas tapaaminen	32
	6.4.1 Kolmannen tapaamisen suunnitelmarunko.....	32
	6.4.2 Kolmannen tapaamisen toteutuminen ja arviointia	34
	6.5 Neljäs tapaaminen	36
	6.5.1 Neljännen tapaamisen suunnitelmarunko.....	36
	6.5.2 Neljännen tapaamisen toteutuminen ja arviointia	38
	6.6 Viides tapaaminen	41
	6.6.1 Viidennen tapaamisen suunnitelmarunko	42
	6.6.2 Viidennen tapaamisen toteutuminen ja arviointia	43
	6.7 Prosessiarviointia.....	45
7	Perhekerhon loppuarviointia	46
	7.1 Kyselylomakkeet vanhemmille.....	46
	7.1.1 Aineisto, sen kerääminen ja käsittely	47
	7.1.2 Kyselylomakkeiden tulokset	48

7.2	Luokanopettajan haastattelu	50
7.2.1	Aineisto, sen kerääminen ja käsittely	50
7.2.2	Haastattelun tulokset.....	51
8	Tulosten yhteenveto	52
9	Pohdintaa.....	55
	Lähteet	58
	Liitteet.....	60

1 Johdanto

Julkisessa keskustelussa on jo pitkään oltu huolissaan lasten huonon huolenpidon, levottomuuden, oppimisvaikeuksien, väkivaltaisuuden ja muiden häiriöiden vuoksi. Sellaisten lasten määrä, jotka tarvitsisivat lastensuojelun palvelua tai kärsivät mielenterveydellisistä ongelmista, on lisääntynyt eivätkä he pääse ajoissa tarvitsemansa tuen piiriin. Lasten alkoholin käyttöön tai kiusaamiseen ei puututa, mistä voi olla vakavia seurauksia. Yleisessä keskustelussa on syyksi hahmoteltu lapsuuden loppumista tai vanhemmuuden katoamista. (Bardy 2002, 35.) Tämän päivän vanhemmuuteen tuovat haasteita kuitenkin esimerkiksi perherakenteen muuttuminen ja työelämän asettamat suorituspainheet, mitkä vaikuttavat olennaisesti vanhempien jaksamiseen ja sitä kautta perheen vuorovaikutukseen (Jonsson 2011, 12–13).

Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeessa kehitellään niin sanottua matalan kynnyksen toimintamallia perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Ideana on sen laajentaminen valtakunnalliseksi. Toiminta ajoittuisi niin sanottuihin nivel- eli murrosvaiheisiin lasten ja perheiden elämässä. Ensimmäinen nivelvaihe sijoittuisi neuvolaan vauvaikäisten lasten perheille ja sen jälkeen päiväkotii-ikäisille minkä seurauksena vielä alakoulu- ja yläkouluikäisille. Opinnäytetyöni kertoo kehittämistehtävästä, jonka aihe vanhemmuuden tukeminen nousee lasten ja vanhempien lisääntyvästä pahoinvoinnista. Työhön liittyy myös kiinteästi Perhekerho - toiminnan kokeilu keväällä 2009. Kerhon on tarkoitus tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja vanhemmuutta. Kokeilun kohderyhmänä toimii Yhteistyökoulun kolmannen luokan luokkayhteisö. Työni rakentuu Perhekerhon vanhempien ryhmän suunnittelun, toteutuksen ja arviointien ympärille, kun taas lastenryhmän opiskelijaohjaajan työ perustuu vastaavasti lastenryhmässä samoihin rakenteisiin. Lopuksi laadimme opiskelijaohjaajan kanssa mallinnettavan toimintamallin (liite 3), joka on jatkossa muunneltavissa lapsen ja perheiden tarpeiden mukaisiksi.

Työni ensimmäiset luvut käsittelevät toteutetun Perhekerhon yhteistyökumppaneita ja kohderyhmää, minkä jälkeen etenen opinnäytetyöni kehittämistehtäviin. Tämän jälkeen siirrytään työn teoreettiseen osuuteen, joka muodostuu lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ympärille. Siihen liittyy myös vanhemmuuden tukeminen, mitä voidaan vertaistuellisella ryhmätoiminnalla vahvistaa. Seuraavat luvut kuvaavat koko Perhekerhon rakennetta ja etenevät vanhempien ryhmien tapaamisten kuvauksiin. Niissä tarkastelen kriittisesti toimintaa ja teen kehitysehdotuksia toimintamalliin. Työssä on tehty sekä prosessiarviointia koko toiminnan ajan että lopuksi teetetty loppuarviointit vanhemmille ja luokanopettajalle. Esittelen niiden tulokset ja yhteenvedot. Pohdinta - luvussa tarkastelen oman ammatillisuuteni kehittymistä työn ansiosta.

2 Lapsen ja nuoren hyvä arki -hanke

Yhteiskunnassa on herännyt huoli lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvoinnista. Sen seurauksena on noussut kiinnostus määritellä, mitä hyvään arkeen kuuluu ja miten sitä voidaan ylläpitää sekä edistää. Lapsen ja nuoren hyvä arki - hankkeen ensisijainen tavoite on kehittää ammattikorkeakoulutusta työelämälähtöisemmäksi. Sen lisäksi hanke on vastannut yhteiskunnalliseen tarpeeseen laatimalla konkreettisia lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia työkaluja ja menetelmiä. (Marjanen, Lindfors & Ranta 2011, 12.) Hanke on toiminut Laurea ammattikorkeakoulussa vuosina 2008–2010 ja sitä on rahoittanut Euroopan sosiaalirahasto (Lapsen ja nuoren hyvä arki 2009).

Laurean opiskelijat ja opettajat ovat kehittäneet yhdessä työelämäneustajien kanssa lasten ja perheiden arkea tukevia tuotteita ja prosessi-innovaatioita (Marjanen, ym. 2011, 12.). Perhekerhon kokeilu ja sen avulla tehty malli on yksi esimerkki hankkeen puitteissa kehitellystä tuotteesta vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Perhekerhon toiminnassa oli mukana useampia yhteistyökumppaneita, mikä tarjosi minulle opiskelijana mahdollisuuden toimia mukana moniammatillisessa tiimissä. Kaikkia mukana olleita toimijoita ei tiedetty alkuvaiheessa, vaan toiminta toteutettiin prosessimaisesti; eri työelämän asiantuntijoita pyydettiin toimintaan mukaan, jos vanhempien koettiin hyötyvän heidän ammattitaidostaan.

2.1 Yhteistyökoulu ja kohderyhmä

Perhekerho kokeilun kohderyhmän valinnassa auttoi Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen Yhteistyökoulun (pseudonimi) rehtori. Tunnistettavuuden välttämiseksi en käytä Yhteistyökoulusta, sen henkilökunnan tai vanhempien oikeita nimiä, jotta luokkayhteisön anonymiteetti säilyy. Sen sijaan käytän koulun pseudo-nimenä Yhteistyökoulua kirjoitettuna isolla. Koulun oppilaissa oli havaittu kouluviihtymättömyyttä esimerkiksi keskittymisvaikeuksina, aikuisen huomion tarpeena ja kiusaamisen lisääntymisenä. Lasten lisääntyvää pahoinvointia oli havaittu eritoten kolmannen luokan oppilaissa, minkä seurauksena kyseiselle luokkayhteisölle mahdollistettiin Perhekerhoon mukaan pääsy.

Luokassa oli havaittu suvaitsemattomuutta erilaisuutta kohtaan, syrjintää ja kiusaamista. Luokan oppilaiden välillä oli ollut toistuvia erimielisyyksiä, joiden ympärille vanhempien keskinäinen ja vanhempien sekä opettajan välinen yhteydenpito oli pitkälti rakentunut. Nämä kaikki seikat olivat estäneet luokan yhteishengen rakentumista parhaalla mahdollisella tavalla ja toisinaan jopa tulehduttaneet luokkayhteisön aikuisten välejä. Luokanopettaja toivoi kerhon tukevan perheiden yhdessä oloa ja tekemistä, jotta lapset saisivat tarvitsemaansa aikuisen huomiota vanhemmiltaan. Tätä kautta myös oppilaat saisivat koulussa työskentelyrauhan,

mikä taas mahdollistaisi uusien asioiden opetteluun ja oppimisen. Lisäksi hän toivoi konkreettisesti yhteishenkeä niin lasten kuin lasten vanhempienkin välille. Kerhotoiminnan tarve oli rehtorin ja opettajan kuvailemien asioiden myötä havaittavissa ja niihin pyrittiin vastaamaan asettamalla tavoitteet toiminnalle. Tavoitteena oli edesauttaa lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia tukemalla vanhemmuutta vertaistuellisen ryhmän avulla.

Kerhoon kutsutussa luokkayhteisössä perheitä oli 18. Luokassa oli oppilaita 18, joista tyttöjä oli kuusi ja poikia oli 12. Opinnäytetyöni kohderyhmän muodostivat yhteisön vanhemmat ja luokanopettaja, kun taas lastenryhmänohjaajan kohderyhmän muodostivat lapset. Niin luokan oppilaat kuin heidän vanhempansa olivat jokainen erilaisia persoonia ihan niin kuin muissakin luokkayhteisöissä. Perheiden rakenteet vaihtelivat myös normaalisti kahden vanhemman perheistä yksinhuoltajiin. Osa vanhemmista oli päivä- tai vuorotöissä ja taas osa oli vanhempainvapaalla tai työttömänä.

2.2 Muut yhteistyökumppanit

Hyvinkään Seudun Mielenterveysseura ry toimi yhtenä yhteistyökumppanina. Järjestö on asiantuntija- ja kansalaisjärjestö, joka toimii Hyvinkään seudulla. Se palvelee Hyvinkään ja Riihimäen kaupunkien, Nurmijärven, Hausjärven sekä Lopen kuntien asukkaita. Hyvinkään yksikkö on yksi Suomen Mielenterveysseuraan kuuluva paikallisjärjestö. Yhdistys on työskennellyt paikallisesti kansalaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin puolesta esimerkiksi eri projektien muodossa. (Hyvinkään Seudun Mielenterveysseura ry 2009.)

Tasapainon hetkiä-projektin avulla on vuosina 2005–2009 toteutettu nuorille suunnatut palvelut Hyvinkään seudun Mielenterveysseura Ry:ssä, ja rahoittajana projektissa on toiminut Raha-automaattiyhdistys. Tasapainon hetkiä-projektin palvelut on suunnattu hyvinkääläisille nuorille ja heidän perheilleen. Palveluina projektin työntekijät ovat järjestäneet yksilö- ja perhetapaamisia. Lisäksi työntekijät ovat tehneet yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa järjestämällä oppilaitoksissa vanhempainiltoja, keskustelutilaisuuksia, teemapäiviä ja ryhmätoimintaa. Näiden lisäksi palveluihin on kuulunut vertaistukiryhmätoimintaa suunnattuina vanhemmille ja nuorille. Vertaistukeen perustuvia ryhmiä on käynnistynyt yhdestä kahteen lukuvouden aikana. Tarkoituksena on ollut auttaa ja tukea nuoria erilaisissa kriiseissä ja mielenterveyteen liittyvissä kysymyksissä, ja sen lisäksi tavoitteena on ollut tukea, jakaa tietoa ja kouluttaa muita nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia nuorten mielenterveyteen liittyvissä asioissa. (Hyvinkään kriisikeskus: nuorten palvelut 2009.)

Projektissa työskenteli työntekijä, joka tarjosi opiskelijoiden käyttöön oman osaamisensa koulukiusaamisesta ryhmäilmionä ja tietojaan sekä taitojaan ryhmänohjaamisesta. Hän toimi

työelämänohjaajana toisella tapaamisella, jolloin käsitelimme kiusaamista ja siihen puuttumisen keinoja. Tämän lisäksi hän toimi Perhekerhon työnohjaajana.

Hyvinkään kaupungin perusturva oli myös yhteistyökumppanina kokeilussa. Kaupungin avo-huollon lastensuojelun perheohjaaja toimi työelämänohjaajana kolmannella tapaamiskerralla, jolloin käsiteltiin rakkautta ja rajojen asettamista. Ehkäisevä lastensuojelu perustuu käsitykseen lasten ja nuorten oikeudesta hyvään lapsuuteen ja turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja riittävään osallisuuteen. Aikuisten velvollisuutena ja vastuuna on huolehtia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoitus on noudattaa lasten oikeuksien sopimuksen periaatteita. Sen mukaan ehkäisevällä työllä suojellaan lapsiväestöä, tuetaan lapsiväestöä osallistumaan itseään ja yhteiskunnallisia asioita koskeviin päätöksiin sekä halutaan taata lapsilla olevan aikuisten kanssa tasa-arvoiset mahdollisuudet yhteiskunnallisiin voimavaroihin. Tavoitteena on myös pyrkimys ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi pyritään ennaltaehkäisemään lasten hyvinvointia heikentävien tekijöiden olemassa oloa. Tästä on pääteltävissä kaikkien yhteiskunnallisten, yhteisöllisten ja yksilöllisen toiminnan olevan ehkäisevää työtä, jos sillä edistetään lasten hyvinvointia. (Sosiaaliportti - Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet 2011.)

3 Kehittämistehtävät

Opinnäytetyöni yhteiskunnallinen kehittämistehtävä on olla mukana kehittämässä ja toteuttamassa matalan kynnyksen toimintamallia vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Mona Jonsson (2011, 11) täsmentää suurimman osan lapsiperheistä voivan tänä päivänä hyvin kuin myös suurimman osan vanhemmista hoitavan lapsiaan todella hyvin. Hän kuitenkin täsmentää monien asioiden muuttuneen, kuten perherakenteiden. Ennen suku ja yhteisö muodostivat perheille turvaverkkoa, mutta tänä päivänä vanhemmat saattavat turvautua kysymään kasvatukseen liittyviä neuvoja ja ohjeita asiantuntijalta, kun ennen niitä saatettiin kysyä omalta vanhemmalta. (Jonsson 2011, 11–12.) Perhekerhon vertaisryhmä voi mahdollistaa vanhempien kasvatukseen liittyvien kokemusten ja tunteusten vaihdon, minkä seurauksena myös vanhempien mahdollinen kokemus yksinäisyydestä ja keinottomuudesta voisi vähentyä. Lisäksi Braunin, Coplonin & Sonnenscheinin (1984) mukaan vertaisryhmissä on mahdollisuus ystävyyttä, mikä voi tarjota uudenlaista ja jatkuvaluonteista tukea sekä auttaa perheitä pois eristäytymisen tieltä.

Toisaalta myös Irmeli Järventien (2001) tutkimus lasten syrjäytymisestä Suomessa 1990-luvulla kertoo omalla tavallaan vanhemmuuden tuen tarpeesta. Hän keräsi tutkimusaineistoa 365 peruskoulun ala-asteen oppilaasta, joista osa asui sosiaalisesti ongelmallisella alueella ja toinen osa päin vastaisella. Hänen mukaansa asuinalueella ei ole kuitenkaan syrjäytymiseen liittyvää vaikutusta. Tutkimuksen mukaan vain 26 % lapsista sai riittävää perushoivaa ja he

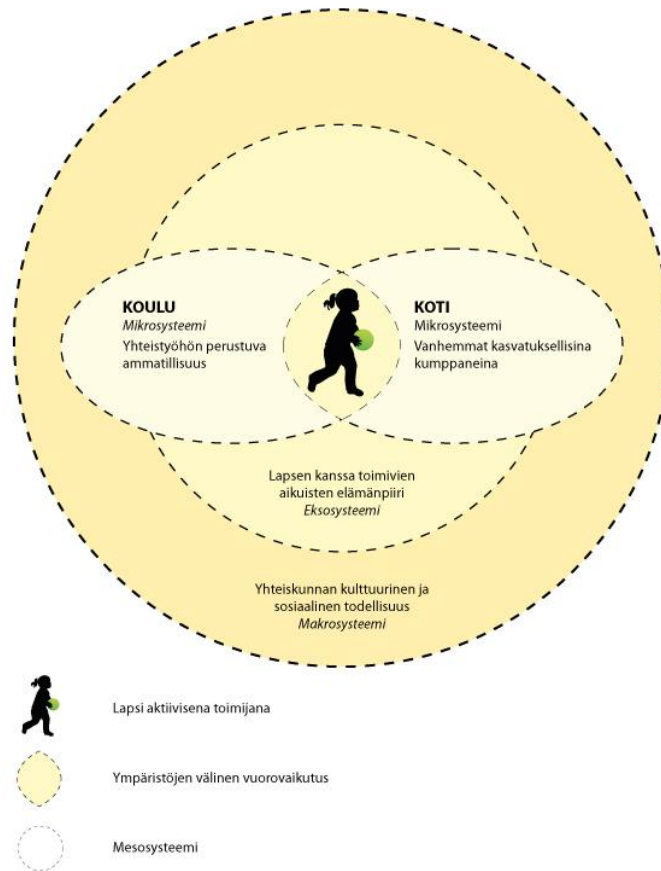
voivat hyvin. Vakavan huolestuttavat oltavat oli 29 %:lla lapsista, joiden perushoivassa oli selkeitä puutteita ja heidän identiteettinsä perustui kielteisyyteen. (Järventie 2001, 84, 89.) Tutkimuksen perusteella lapsen hyvinvoinnin edistämiseen on syytä panostaa ja Perhekerho voisi toimia yhtenä keinona.

Konkreettisenä tarkoituksena on tukea luokkayhteisön vanhempien välistä ilmapiiriä vertais-tuellisen ryhmän avulla ja siten parantaa lasten oppimisvalmiuksia. Ideana on vanhempien vahvistumisen kautta lisätä perheiden hyvinvointia, mikä taas heijastuu lasten koulutyöskentelyyn. Perheiden voimistuessa lasten suuri aikuisen tarve voisi vähentyä myös koulussa. Lisäksi vanhempien verkostoitumisen avulla heidän on mahdollisuus asettaa yhteisiä pelisääntöjä lastensa vapaa-ajalle ja mahdollisesti myös koulutyöskentelyn ajaksi.

4 Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi

Sanotaan, etteivät vanhemmat vain kasvata lapsiaan, vaan lapset kasvattavat myös vanhempiaan. Opinnäytetyössäni hahmotan lapsen aktiiviseksi toimijaksi omassa kasvukontektissaan, mihin sopii hyvin Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007, 15–28) kontekstuaalisen kasvun malli. Se perustuu professori Urie Bronfenbrennerin ekologiseen teoriaan, joka mahdollistaa lapsen kehitysedellytysten tarkastelun aina siinä ympäristössä, jossa lapsi kasvaa. Ekologisesti suuntautuneet tutkijat hahmottavatkin lapsen kasvun ja kasvuympäristön olevan toisistaan erottamattomia ilmiöitä. Yksilön kasvuympäristö rakentuu välittömistä ympäristökokemuksista ja laajentuu yhteiskunnalliseen systeemiin, jonka osana yksilö toimii. (kuva 1.) Kontekstuaalisuus hahmottaa kokonaisvaltaisesti lapsen arjesta käsin nousevaa näkökulmaa lapsen kasvuun ja oppimiseen. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 17–19.)

Kontekstuaalisen kasvun malli

Hujala, E., Purtila, A-M., Parrila, S.& Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Kuva 1: Kontekstuaalisen kasvun malli

Pulkkinen (2002, 217) pohtii kodin ja koulun välisen yhteistyön hidasteita ja esteitä Suomessa jo pelkästään perusopetuslaissa. Hän täsmentää, että perusopetuslain ja sen perusteluissa vuoden 1998 jälkeen puhutaan vain opetuksesta eikä kasvatuksesta kuten aikaisemmassa peruskoululaissa vuonna 1983. Pulkkisen mielestä koulu onkin mieltänyt roolikseen vain opettamisen ja kodin rooliksi sosiaalisen kasvattamisen. Pulkkinen pitää tärkeänä, että opetuksessa lapset ja nuoret saavat kulttuurista pääomaa, jonka avulla heitä saatetaan yhteiskunnan jäsenyyteen. Hän kuitenkin peräänkuuluttaa, että kulttuurista pääomaa siirtyy myös toisenlaisesta kasvatuksellisesta vuorovaikutuksesta. Lisäksi kulttuurisen pääoman siirtyminen edellyttää sosiaalisen pääoman olemassaoloa, mikä tarkoittaa kasvattajan ja kasvatettavan vuorovaikutusta, kasvatusyhteisöä luottamusta sisältävine vuorovaikutuksineen sekä arvo- ja normiilmapiireineen.

Oppilaiden sosiaalisen pääoman siirtymistä mahdollistavatkin heidän keskeiset verkostonsa, jotka ovat koulu ja koti. Pulkkinen nostaakin esiin professori Urie Bronfenbrennerin näkemyksen, jonka mukaan lasten kehitykselle edullisinta on heidän mikroyhteisönsä, eli koulun ja kodin välisen yhteistyön, jolloin nämä kaksi muodostavat laajemman mesoyhteisön. Bronfenbrenner nostikin jo 1979 ilmestyneessä teoksessaan esille yhteisöllisyyden merkityksen. Cohran on täydentänyt Bronfenbrennerin ajatusta siten, että ihmisen sosiaalinen pääoma onkin sitä suurempi, mitä verkostoituneempi hän on eri tahoihin, kuten harrastusryhmään, naapurisiin ja luokkatoveriin verrattuna siihen tilanteeseen, että jos hänellä olisi suhteita ainoastaan luokkatoveriin. (Pulkkinen 2002, 218.)

4.1 Vanhemmuuden tukeminen

Pulkkinen (2002, 141–142) kertoo Lapsesta aikuiseksi-tutkimuksen lapsilähtöisen vanhemmuuden käsitteestä, jossa vanhemmat ymmärtävät lapsen kehitystarpeet ja niihin vastaamisen. Siihen liittyy tavoitteiden ja rajoitusten asettaminen lapsen ja nuoren kehitystason mukaisesti. Lisäksi vanhemmuuteen liittyy lapsen suojeleminen ikäkauteen sopimattomilta vaikutuksilta, eli heidän, vanhempien tehtävänä on toimia ulkomaailman suodattimena. Lapsilähtöisellä vanhemmuudella on vaikutusta lapsen vahvaan itsehallintaan ja sosiaaliseen kehitykseen. Se myös edesauttaa itseluottamuksen ja vakaan työuran kehitystä. Aikuislähtöisellä vanhemmuudella Pulkkinen tarkoittaa vanhempien toimimista mielijohteidensa, mukavuutensa, vireytyslanssa, kiireensä ja omien tavoitteittensa mukaan. Sellainen vanhemmuus näyttäytyy muun muassa vähäisenä kiinnostuksena lasta kohtaan, vähäisenä ajan antamisena lapselle ja vähäisenä kiittämisenä mutta tilalle nostetaan esille toisiin ihmisiin vertailu. Aikuislähtöisen vanhemmuuden seurauksena lapselle voi seurata itsehillinnän vaikeuksia ja sosiaalisen toimintakyvyn puutteita. Männikön ja Pulkkinen (2001, 179–195) mukaan ne voivat myös näyttäytyä myöhemmin epäsosiaalisuutena, päihteiden käyttönä ja epävakaana työurana.

On väitetty vanhempien välinpitämättömyyden lisääntyneen lapsiaan kohtaan. Pulkkinen epäileekin, että välinpitämättömyys, joka näkyy vähäisenä kasvatuksellisenä ohjauksena ja toiminnan rajoittamisena, voi pohjautua vanhempien epätietoisuuteen lasten kanssa toimimisessa. Perinteistä suomalaista kasvatusta vanhempien vallan korostamisena ja lapsen alistamisena on arvosteltu, mutta vanhemmille ei ole osoitettu toista tapaa menetellä. Nyt onkin menty ankaruudesta päinvastaiseen kaiken sallivuuteen eli rajattomuuteen. (Pulkkinen 2002, 125.) Perhekerhon yhtenä päätavoitteena on tukea vanhempia kasvatustehtävässä, johon he voivat saada tukea ja konkreettisia esimerkkejä muilta vanhemmilta Perhekerhon vertaisryhmässä.

Perhekerho voidaan myös nähdä yhtenä lastensuojelun ennaltaehkäisevänä tukitoimena, sillä sen tarkoituksena on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kunnat järjestävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, jonka avulla edistetään

ja turvataan lasten ja nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan palveluissa, esimerkiksi opetuksessa. Lastensuojelulaki edellyttääkin laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmien synty- mistä ehkäisevää toimintaa lastensuojelun ohella sosiaalitoimen muilla toimintasektoreilla sekä kunnan muilla toimialoilla. Kunnan eri toimijoiden yhteistyön tarkoituksena on siis havai- ta lasten, nuorten ja perheiden ongelmat nykyistä varhaisemmin ja ehkäistä myös yksilökoh- taisen lastensuojelun tarvetta. Tarkoituksena on mahdollistaa jo peruspalveluissa perheille varhaista tukea niistä selviämiseen. (Lastensuojelun käsikirja. 2009.)

4.2 Vertaistuki

Vuorinen (2000) määrittelee vertaistuen omaehtoiseksi ja yhteisölliseksi tueksi sellaisten ih- misten välillä, joita yhdistää jokin kohtalonyhteys. Yhteiskunta laskee kohtalonyhteyden poik- keavaksi ja sosiaalista tukea enemmän tarvitsevaksi. Vertaistuelle on olennaista, että se on itseään ruokkiva sosiaalinen prosessi. Se muodostaa kaiken oma-aputoiminnan lähtökohdan ja rakentaa toiminnasta ainutlaatuisia. Oma-aputoiminnassa ihmiset tukevat tasaveroisesti toisi- aan. Avun antaminen ja saaminen on vertaistoiminnan ydin, mutta sitä ei välttämättä tiedos- teta. (Vuorinen 2000, 7-8.)

Vanhemmuuden tukemista on mahdollista tehdä vertaistuellisen ryhmätoiminnan avulla. Ver- taisryhmätoiminnaksi kutsutaan tukiverkostoa, jossa samoja tilanteita kokeneet ihmiset jaka- vat kokemuksia ja tunteita toisilleen. He saavat näin toisistaan tukea. Ryhmien periaat- teena on tasa-arvoisuus, joten ohjeita ei anneta ylhäältä käsin. Yhteisten kokemusten ja yh- teisen kielen avulla on mahdollista, että ryhmäläiset ymmärtävät ja osaavat paremmin tukea toinen toisiaan kuin mitä asiantuntija osaisi. Osallistujien toiveet ja tarpeet vaikuttavat siihen suoraan, miten ryhmäläisten keskinäiset suhteet alkavat kehittymään. (Kaipio 1995, 144.)

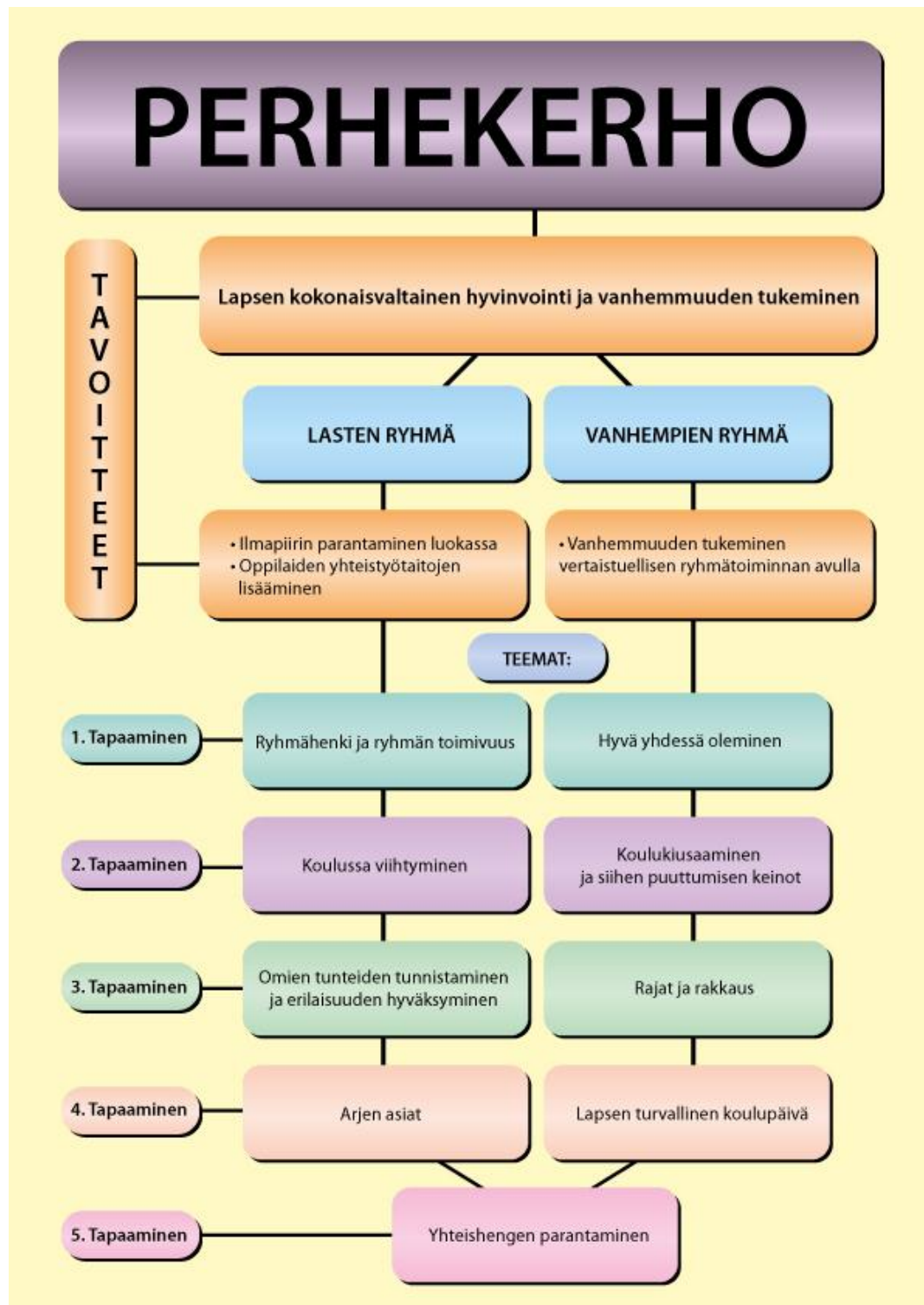
5 Perhekerhon kuvaus

Opinnäytetyöprosessini käynnistyi loppuvuodesta 2008, kun työelämän edustajat olivat nosta- neet Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen kehittämistiimissä esille vanhemmuuden tukemi- sen tarpeen työkentällään. Päätettiin toteuttaa vanhemmuutta tukevaa ja lapsen kokonaista hyvinvointia edistävä kokeilu vertaistuellisten ryhmien avulla keväällä 2009. Perhekerhon suunnittelutyöt alkoivat Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen edustajien ja Hyvinkäällä si- jaitsevan Yhteistyökoulun henkilökunnan kanssa tammikuun 2009 lopussa. Tuolloin oli käytän- nössä aikaa suunnittelutyölle, toteutuksella ja arviointien toteuttamiselle varattuna yhteensä neljä kuukautta.

5.1 Rakenne

Sovittiin viisi Perhekerho-tapaamista noin kahden ja puolen kuukauden ajalle. Tapaamispäivien väliksi hahmottui kahdesta kolmeen viikkoa ja tapaamiset sijoituivat aina samalle viikonpäivälle ja ilta-aikaan. Perhekerhon kaavio 1 pyrkii havainnollistamaan Perhekerhon kokonaisrakennetta. Kaaviossa 1 on nähtävissä koko Perhekerho-toiminnan päätavoitteet ja lasten sekä vanhempien ryhmien päätavoitteet ja tapaamisten teemat. Tapaamisten aiheita saatikka ohjelmarunkoja ei tiedetty vielä varmoiksi Perhekerhon käynnistyessä. Toiminta päätettiin toteuttaa prosessimaisesti, eli suunnittelutyössä edettiin tapaaminen kerrallaan.

Perhekerhon neljä ensimmäistä tapaamista olivat kestoltaan kaksi tuntia ja tapaamiseen saapuivat perheiden jäsenet yhdessä. Tapaamisten ajoiksi kyseisen luokkayhteisön lapset, perheen pienemmät sisarukset ja vanhemmat jaettiin omiin ryhmiinsä puoleksitoista tunniksi ja viimeinen puolituntia vietettiin yhdessä. Yhteisen hetken tarkoituksena oli tukea lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta keskustelemalla kummankin ryhmän illan tapahtumista. Tarkoituksena oli myös edesauttaa jatkossa kyseisistä asioista puhumista perheen samoin kuin luokkayhteisön jäsenten kesken. Viides ja viimeinen tapaaminen poikkesi neljästä aikaisemmasta, sillä se järjestettiin oppilaiden luokkaretken yhteydessä leirikeskuksessa. Retki oli kokonaiskestoltaan noin kolme ja puolituntia. Luokkayhteisön jäsenet ja Perhekerhon ohjaajat viettivät kyseisen ajan yhdessä.

Kaavio1: Perhekerhon kaavio

5.2 Tapaamisten suunnittelu

Tapaamisten järjestämiseen liittynyt suunnittelu oli tärkeätä kevään aikana. Suunnittelu aloitettiin Yhteistyökoulun kanssa selventämällä toiminnan aikataulua ja toimintaan kohdistuvia odotuksia, jotka vaikuttivat myös yksittäisten tapaamisten suunnitteluun. Ihan alkuun Perhekerhon päätavoitteiksi hahmotettiin lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja vanhemmuuden tukeminen. Nämä päätavoitteet ohjasivat punaisena lankana kaikkea toimintaa.

Kummankin ryhmän ohjaajat asettivat omalle ryhmälleen tavoitteet tapaamisille ja näiden niin sanottujen välitavoitteiden avulla tähdättiin kohti päätavoitteiden toteutumista. Lasten ja vanhempien ryhmien tapaamisten teemat eivät voineet olla aiheiltaan eivätkä sisällöiltään täysin identtiset, sillä ryhmien jäsenten ikätasot ja käsiteltävien asioiden hyödyllisyys tuli ottaa huomioon.

Jokaista tapaamista ennen kokoontuimme lastenryhmän ohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa, sillä koimme tärkeäksi tietää eri ryhmien ohjelmien suunnitelmat. Tuolloin keskustelimme, minkälaisen näkökulman ja millaisia menetelmiä kummankin ohjaajan kannatti kullakin tapaamisella ottaa. Koimme arvokkaaksi ohjaavan opettajan läsnäolon, sillä hän pystyi kehittämään toimintaa omien tietojensa ja taitojensa avulla. Kunkin tapaamisen jälkeen päätettiin järjestää myös purkukeskustelu, jotta kukin tapaaminen saatiin käsiteltävä vielä ohjaajien kesken loppuun. Näihin purkukeskusteluihin osallistuivat myös vanhempien ryhmän ohjaamisessa olleet työparit, jos se oli heille aikataulullisesti mahdollista. Purkukeskusteluiden avulla pystyttiin siirtämään oleellista tietoa ja niin oppiminen kuin toiminnan kehittämisenkin mahdollistuivat.

Perhekerhosta kulttuani ajattelin ohjaavani yksin vanhempien ryhmää ja niin teinkin ensimmäisellä tapaamisella. Seuraaville tapaamisille hankin kuitenkin työelämästä teemoihin sopivia asiantuntijoita, jotta vanhemmat saisivat myös kuulla aiheisiin liittyvää tutkittua tietoa ja siten keinoja vanhemman rooliinsa. Lisäksi sain itse työpareista turvaa ja varmuutta toimia vanhempien ohjaajana. Sopivien ihmisten löytämiseksi sain apua Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen yhteistyöverkoston avulla. Vanhempien ryhmän tapaamisten suunnittelutyön tein yhdessä kulloisenkin työelämän ohjaajan kanssa.

5.3 Tapaamisten järjestäminen

Perhekerhon neljä ensimmäistä tapaamista päätettiin järjestää torstai-iltaisina kello 18–20. Ajankohta oli luokanopettajan ehdotus, jota halusimme noudattaa. Ajankohtaan vaikuttivat

myös vanhempien työajat. Viimeinen tapaaminen yhdistettiin oppilaiden luokkaretkeen. Se oli kestoltaan pidempi ja selkeästi erilainen rakenteeltaan kuin muut.

Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin Yhteistyökoulun tiloissa, mutta seuraavat tapaamiset pidettiin muualla kuin lasten omalla koululla. Pyrimme näin auttamaan lapsia ottamaan toisenlaisia rooleja kuin luokkaryhmässä oppimiaan. Tiedotimme perheitä jokaisesta tapaamisesta erikseen lähetetyillä kutsukirjeillä, joissa samassa kysyttiin perheen jäsenten osallistujamäärää. Tämä oli tärkeää tarjottavien hankkimisen ja pienempien sisarusten hoidon järjestämistä ajatellen.

Perhekerhoon osallistuvilta perheiltä edellytettiin, että he voivat osallistua tapaamisiin siten, että sekä vanhempi että lapsi tulivat yhdessä. Vaatimuksella pyrittiin välttämään lapsen saapumista yksin, sillä toiminnan tarkoituksena oli koko perheen vuorovaikutuksen kehittäminen ja tukeminen. Perheen pienemmille sisaruksille hoidon järjestämisellä pyrittiin mahdollistamaan esimerkiksi vuorotyötä tekevien vanhempien sekä yksinhuoltajien pääseminen paikalle. Vanhemmat kysyivät itse lastenhoidon järjestymisestä, kun esittelin heille kerhoa vanhempien toimikunnan kokouksessa helmikuussa 2009.

Tapaamisten käytännön järjestämiseen liittyi tilojen varaaminen etukäteen ja niiden sisustaminen viihtyisäksi tekeminen ennen ryhmien saapumista. Järjestelyihin liittyivät myös kahvitarjoiluiden hankkiminen ja tarjottavien esille paneminen.

5.4 Luokkatapaamiset ja yhteenvetokirjeet

Perhekerhon aikana tiedonkulusta huolehtiminen oli tärkeää. Tiedotettavia tahoja olivat ennen kaikkea oppilaat, vanhemmat ja Yhteistyökoulun luokanopettaja. Luokanopettaja eivätkä kaikki perheet päässeet osallistumaan jokaiselle tapaamiselle ja siksi estyneille tahoille avoin kertominen koettiin merkitykselliseksi. Avoimuudella haluttiin välttää sitä, että ne perheet, jotka eivät päässeet tapaamisiin, tunsivat itsensä ulkopuolisiksi. Tätä yritettiin konkreettisesti välttää lähettämällä kutsukirjeet ennen kutakin tapaamista. Kirjeisiin oli liitettyä ilmoittautumislomakkeet ja jokaisesta tapaamisesta tehty yhteenveto käsittelyistä asioista. Nämä kirjeet toimitettiin oppilaille heidän koulupäiviensä aikana ja samalla kerrottiin lyhyesti edellisestä ja tulevasta tapaamisesta. Ilmoittautumiset noudettiin Yhteistyökoululta ennen tapaamisia.

Luokan oppilaille kerhossa käsiteltyjen asioiden läpikäyminen onnistui parhaiten tapaamalla oppilaita heidän koulutyöskentelynsä lomassa. Kaikkien oppilaiden tapaamisella pyrittiin muuttamaan luokan ilmapiiriä parempaan suuntaan. Tapasin lastenryhmänohjaajan kanssa oppilaita kevään aikana yhteensä kaksi kertaa. Suunnittelimme koulutyöskentelyn aikana ta-

pahtuneet tapaamiset Perhekerhon lastenryhmässä käsiteltyjen teemojen ympärille. Huolehdimme kuitenkin suunnittelussa, etteivät koulutyöskentelyn lomassa tapahtuneet tapaamiset sisältäneet samoja toiminnallisia osuuksia kuin kerho-tapaamiset. Oppilaiden tapaamiset liittyivät kiinteästi toimintaan, mutta ne kytkeytyvät lastenryhmästä koottuun opinnäytetyöprosessiin, joten itse en tule aihetta enempää työssäni käsittelemään.

6 Perhekerhon vanhempien ryhmien tapaamiset

Perhekerhossa lähdettiin alusta alkaen kuuntelemaan vanhempien tarpeita. Tätä tehtiin alussa pyytämällä vanhemmilta aiheita tapaamisille, sillä vanhemmat tiesivät itse omat ja perheensä tarpeet parhaiten. Aiheiden pyytämällä pyrittiin myös osallistuttamaan vanhempia ja rohkaisemaan heitä saapumaan tapaamisille. Ensimmäisen kerran teemaksi muodostui hyvä yhdessä oleminen (kaavio 2), kun taas toisen kerran teemana olivat kiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot. Kolmannella tapaamisella käsitelimme rajoja ja rakkautta, ja neljännellä lapsen turvallista koulupäivää. Viidennen tapaamisen teemaksi konkretisoitui ensimmäisen kerran aiheen tavoin hyvä yhdessä oleminen, mitä viimeisellä kerralla lähestyttiin toimimalla koko luokkayhteisön jäsenten kanssa yhdessä. Teemoja ja tavoitteita pyrki havainnollistamaan kaavio 2.

Kaavio 2: Vanhempien ryhmän tapaamisten kaavio

Vanhempien ryhmän toiminnallisen osuuden pedagogiikkana toimi sosiokulttuurinen innostaminen. Kurjen (2000, 19–20) mukaan sosiokulttuurisen innostamisen määritelmiä on useita, mutta niiden kaikkien ytimenä on elähdyttää ihmisten herkistymistä ja itsensä toteuttamisen prosessia. Innostamisen on tarkoitus herättää ihmisten tietoisuutta, organisoida toimintaa ja saada ihmisiä liikkeelle. Se kohdistuu sosiaaliseen kommunikaation edistämiseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen ja yhdenvertaisen suhteen rakentumiseen. Tavoitteena on ollut parantaa ihmisten elämän laatua. Toiminnan avulla ihmiset tulevat tietoisiksi historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnassaan ja maailmassaan. Innostamisen projektiin osallistuvat havaitsevat, miten heidän toimintansa omassa arjessaan ja lähiyhteisössään yhdistyy laajempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Innostamisella tarkoitetaan sellaisen osallistuvien prosessien yhdistelmää, jotka mahdollistavat ihmisten kasvun aktiivisiksi toimijoiksi omassa yhteisössään.

Kurki (2000, 14) tiivistää P. Feroson (1994, 369) käsitystä, että sosiokulttuurinen innostaminen on kasvatuksellinen toimintamuoto yhteiskunnan parantamiseksi. Siihen pyritään kulttuurisen demokratia-ajattelun avulla. Kulttuurisella demokratialla tarkoitetaan ihmisten osallistumisen lisäämistä niillä sektoreilla, joilla ihmiset ovat todellisia toimijoita ja arkielämänsä ja siten oman kulttuurinsa tuottajia. Periaatteena ajatuksessa onkin, että kulttuuri on kaikkien oikeus ja se on ennen kaikkea inhimillisen käyttäytymisen rakenne. Kasvatuksellisuuden lisäksi innostaminen on ammatillisen kutsumuksen ja sitoutumisen asenteita. Kyseistä pedagogiikkaa voidaan soveltaa kaikilla elämän aloilla, ja se kytkee yhteen kaikki yksilön kehittymiseen liittyvät tekijät. Siihen liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat yhteisöllisyys, osallistuminen, herkistyminen, dialogi, luovuus sekä toimintaan sitoutuminen.

6.1 Perhekerhon esittelytilaisuus vanhemmille

Teema: Perhekerhon esitleminen ja innostaminen mukaan toimintaan

Ajankohta: 5.2.2009

Tavoitteet:

Kertoa Perhekerhon rakenteesta ja tavoitteista

Innostaa perheitä mukaan toimintaan

6.1.1 Esittelytilanteen suunnitelmarunko

Perhekerhon esitleminen ja vanhempien innostaminen mukaan toimintaan on keskeisintä. Kerron heille kerhon aikataulusta, fyysisestä paikasta ja tapaamisten sisällöistä. Pyrin sitouttamaan heitä toimintaan kysymällä teemoja tapaamisille ja kertomalla, että heillä on mahdollisuus lähettää niitä minulle sähköpostitse 19.2.2009 mennessä. Koen tärkeäksi myös sel-

ventää meidän opiskelijoiden rooleja opinnäytetöiden tekijöinä ja ryhmienohjaajina. Täsmennän myös, että emme tutki millään tavoin osallistujaperheitä.

6.1.1 Esittelytilanteen toteutuminen ja arviointia

Esittelin Perhekerhon toiminnan vanhemmille luokkayhteisön toimikunnan kokouksessa helmikuussa 2009. Mainitsin meidän opiskelijoiden toimivan tapaamisten ohjaajina ja että teemme kokeilusta opinnäytetyöt, mutta perheet eivät ole niissä tutkinnan kohteita. Kerroin, että tapaamisten teemat halutaan saada luokkayhteisön jäseniltä, jolloin kokonaisuudesta saataisiin heitä itseään paremmin palvelevia. Vanhemmat esittivät paikan päällä ja tapaamisen jälkeen useampia ehdotuksia tapaamisten teemoiksi. Yhteenvetona vanhemmat toivoivat keskustelua hyvästä luokkahengestä, rajojen asettamisesta, koulukiusaamiseen liittyvistä asioista (erilaisuuden sietämisestä) sekä kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä.

Annoin paikalla olleille Perhekerhosta ensimmäisen tiedotteen, jossa esimerkiksi tapaamisten päivämäärät olivat esillä. Luokanopettaja lupasi toimittaa seuraavana päivänä oppilaiden välityksellä samaisen kirjeen niille vanhemmille, jotka eivät olleet paikalla. Lopuksi kerroin lastenryhmästä vastaavan opiskelijaohjaajan tulevan tutustumaan seuraavina viikkoina oppilaisiin heidän koulutyöskentelynsä aikana.

Tiedottamistilaisuuden jälkeen minulle jäi selvitettäväksi perheiden nuorimpien lasten hoidon järjestyminen tapaamisten ajaksi, sillä vanhemmat toivoivat lastenhoitoa. He perustelivat pyyntöään sillä, että vuorotyötä tekevien ja yksinhuoltajien osallistumista voisi helpottaa tieto lastenhoidon järjestymisestä. Sovittiin, että asian ratkaisusta informoidaan seuraavassa tiedotteessa.

Luokkayhteisön toimikunnan kokous tai vanhempienilta toimisi jatkossakin hyvänä foorumina esitellä kerhoa. Vanhempien ajalliset, jaksamiseen liittyvät resurssit ja intressit riittävät yhteen todennäköisesti paremmin yhteen tiiviiseen vanhempainiltaan, jonka aikana myös esitellään Perhekerhoa kuin kahteen erilliseen tapaamiseen.

Koin saaneeni hyvän ja avoimen vastaanoton sekä luokanopettajalta että vanhemmilta, mikä mielestäni näkyi heidän ilmeissään, eleissään ja kommentissaan. Vanhemmat esittivät tarkeitavien kysymyksiä toiminnasta ja ehdotuksia tapaamisten teemoiksi. Luokanopettaja toivoi Perhekerhon viimeisen tapaamisen ja luokkaretken yhdistämistä, ja vanhemmille se sopi.

Vanhempien ryhmässä päätavoitteeni oli vanhempien kasvatustyön tukeminen vertaistuen avulla ja tavoitteen toteutumisen merkkeinä voidaan pitää sitä, kun vanhemmat ehdottivat aktiviteetteja ja ruokia kyseiselle tapaamiselle. He pohtivat myös jo tuolloin yhteisen kulje-

tuksen tarvetta paikan päälle. Vanhempien vertaisuuden toteutumista tuettiin tapaamisella konkreettisesti siten, että minä ja luokanopettaja vetäydyimme keskustelusta sivummalle ja otimme kannustavaan sävyyn kantaa ehdotuksiin. Vanhempien aktiivisuus on tulkittavissa myös innostuneisuutena toiminnasta, mikä oli yksi esittelyhetken tavoitteistani.

Tunsin onnistuneeni, kun sain tapaamisen jälkeen vanhemmilta yhteydenottoja, joissa osassa tuotiin perheille vaikeitakin asioita esille. Näiden vuoksi tulkitsin herättäneeni heissä luottamusta, jonka tiesin olevan yksi tärkeä piirre ryhmänohjaajassa. Yhteydenottojen sisällön myötä itselle varmistui myös tunne, että osa vanhemmista odottaa toimintaa.

Ennen tapaamista pelkäsin, että lastenohjaajan puuttuminen tapaamisesta vaikuttaisi negatiivisesti Perhekerhosta antamaamme kuvaan. Näin ei kuitenkaan käynyt. Minusta olikin tärkeää havaita, että tapaamisten sujuminen tai sujumattomuus ei riipu yhdestä asiasta, vaan on todennäköisemmin monien asioiden summa.

6.2 Ensimmäinen tapaaminen

Teema: **Hyvä yhdessä oleminen**

Ajankohta: **torstaina 19.3.2009**

Tavoitteet:

Tutustuminen

Turvallisen ja avoimen ilmapiirin luominen

Vanhempien osallistuttaminen

6.2.1 Ensimmäisen tapaamisen suunnitelmarunko

Virittäytyminen

Ensimmäisen tapaaminen aloitetaan tutustumalla, koska ainakaan ohjaajat eivät tunne luokkayhteisön jäseniä entuudestaan. Perheitä pyydetään esittäytymään siten, että muut ymmärtävät heidän olevan samaa perhettä. Jokaisen perheenjäsenen olisi tarkoitus sanoa oma etunimensä ja kertoa jokin itseään kuvaava sana tai asia, esimerkiksi ”Olen Sari ja hymyilen usein.” Esittelyn on tarkoitus toimia hauskana ja siten keventää jännitystä. Sen jälkeen lastenryhmä siirtyy omaan tilaansa tekemään harjoituksia.

Toiminta

Itse toiminta aloitetaan parityöskentelyllä, jonka on tarkoitus laukaista jännitystä. Istumme puoliympyrässä. Pyydän jokaista juttelemaan vierustoverinsa kanssa, millainen aamu heillä on

ollut. Toisena kysymyksenä jokainen kertoo samalle parilleen, millaisella mielellä on tullut tänne tapaamiseen. Pyydän jokaista sanomaan omasta puolestaan muutaman sanan ääneen omasta mielialastaan. Tämän jakamisen kautta saan tärkeää tietoa ohjaajana, millaisella mielellä ryhmä on.

Vanhemmat jaetaan kahteen ryhmään ja toisen ryhmän jäseniä pyydetään miettimään ensin henkilökohtaisesti, mitä hyvä yhdessä oleminen merkitsee luokkayhteisössä. Luokanopettajan kannattaa kuulua edellä mainittuun ryhmään, koska hänen roolinsa on tapaamisissa ammatillinen. Kannattaa täsmentää, että luokkayhteisöön liittyvät koulutyöskentely sekä kodin ja koulun välinen yhteistyö. Toisen ryhmän jäseniä pyydetään miettimään henkilökohtaisesti, mitä hyvä yhdessäoleminen tarkoittaa perheessä.

Jokaiselle jaetaan paperia, kynä ja apukysymykset, jotka löytyvät tämän kappaleen alta. Huomautetaan, että työskentely on heitä jokaista itseään varten, eli he voivat kirjoittaa asioista hyvin henkilökohtaisestikin. Kerrotaan kuitenkin jo tässä vaiheessa, että ensin he miettivät asiaa yksikseen, mutta sen jälkeen heidän on tarkoitus keskustella oman ryhmänsä kanssa aiheesta ääneen.

Apukysymykset:

- Millainen ilmapiiri silloin on, kun on hyvä olla?
- Mistä hyvä yhdessä oleminen rakentuu?
- Mitä se tarkoittaa käytännössä? (Mitä tekemistä se on vai onko se edes tekemistä?)
- Kellä kaikilla ihmisillä on siihen vaikutusta?

- Mikä/mitkä asiat estävät sen toteutumisen?
- Kuinka suuren merkityksen uhkatekijät saavat mielessäsi? Arvioi 1-10.
- Kuinka todellista/todennäköistä niiden toteutuminen on?
- Mitä sille asialle voi tehdä jatkossa?

Kumpikin ryhmä kirjoittaa pääkohdat paperille, minkä jälkeen ryhmät esittävät ne toisilleen. Perhekohtaisesti pohtineet aloittavat ensin, minkä jälkeen luokkayhteisön kannalta pohtineet esittävät heille halutessaan kysymyksiä ja tarvittaessa lisäävät listattuihin asioihin omia mielipiteitään.

Kysytään, mitä heidän oma kolmannella luokalla oleva lapsensa olisi vastannut, mitä hyvä yhdessä oleminen tarkoittaa ja mitkä sen uhkatekijät olisivat perheessä tai luokkayhteisössä? Kysymykseen saavat kaikki vastata. Työskentelyn jälkeen tehdään lyhyt yhteenveto kuulluista asioista. Kysytään vielä loppuun, minkälaista merkitystä perheen hyvällä ololla on luokkayhteisön hyvään oloon.

Siirrytään tarkastelemaan hyvää yhdessäolemistä kolmasluokkalaisten lapsen näkökulmasta. Vanhemmat miettivät aihetta edelleen samoissa ryhmissä kuin aikaisemmin, mutta nyt he miettivät yhdessä, mitä asia merkitsee lapselle ja mitkä lapsi mahdollisesti kokee uhkatekijöinä heidän perheessään tai luokkayhteisössään. Lopuksi tehdään konkreettiset kollaasit eli muotokuvat aiheesta. Vanhemmat liimaavat A3-papereille lehdistä kuvia tai tekstejä, jotka symboloivat myönteisessä mielessä hyvää yhdessä olemista. Kerrotaan, että nämä muotokuvat on tarkoitus viedä luokan seinälle ja otsikoksi annetaan Hyvä yhdessäoleminen. Ennen sitä vanhemmat saavat kuitenkin esitellä muotokuvat yhteisessä kahviteluhetkessä lapsilleen.

Lopetustyöskentely

Vanhempien ryhmän tapaamisen lopetustyöskentelyssä pyydetään jokaista sanomaan muutamalla sanalla jotakin päivän työskentelystä. Kiitetään palautteista ja kehoitetaan vanhempia laittamaan Perhekerhon ohjaajille palautetta aina, kun siltä tuntuu. Heidän palautteensa ja ehdotustensa ansiosta saadaan tapaamisista tehtyä heitä parhaiten palveleva kokonaisuus. Kerrotaan, että ensi kerralla puhutaan kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta, sillä ne seikat vaikuttavat suuresti hyvään yhdessä olemiseen.

Lasten ja vanhempien yhteinen lopetushetki

Vanhemmat siirtyvät oppilaiden kattamien tarjoiluiden luokse. Yhteisessä hetkessä lapset sekä vanhemmat saavat kertoa omien ryhmien tapahtumista ja vanhemmat esittelevät tekemänä kollaasit lapsilleen. Ohjaajien rooli on alussa enemmän esillä, mutta heidän on tarkoitus vaihtaa rooliaan huomaamattomammaksi. Taustalla ollessaan he saavat hyvää ja tärkeää tietoa vanhempien ja heidän lastensa yhdessäolosta jatkoa ajatellen. Ohjaajat kertovat lähettävänsä vielä lähempänä tiedotteen ensi kerrasta.

6.2.2 Ensimmäisen tapaamisen toteutuminen ja arviointia

Ensimmäisellä tapaamisella toisiin tutustumisen edesauttamiseksi valittu tutustumisharjoitus oli toimiva ja sen vuoksi suosittelen sen käyttöä jatkossakin mallissa (liite 3). Vanhemmat kertoivat tapaamisilla esitettyjen aiheiden ja siihen suunnattujen kysymysten saaneen ajatuksia liikkeelle esimerkiksi sen suhteen, mikä mahdollisesti näyttäytyy lapselle hyvänä yhdessä olemisena ja miten se mahdollisesti eroaa aikuisten käsityksestä.

Vanhemmat pohtivat aikuisten ajan menevän arjessa paljolti työhön ja arjen askareista suoriutumiseen. Vanhempien mielikuva hyvästä yhdessä olemisesta oli arjen sujumista ja läsnäoloa perheen jäsenten kesken. He toivat kuitenkin esille työelämän asettamat kiireet ja myös

ulkoapäin asetetut paineet hyvälle vanhemmuudelle, mihin he tiedostivat vahvasti ajan antamisen kuuluvan lapsille. Vanhemmat uskalsivat myös tuoda julki vanhempien vuorotöiden ja yksinhuoltajuuden tuomia haasteita lasten kasvatusvastuun kuormittavuuteen ja vanhemman omaan jaksamiseen.

Vanhemmat pohtivat aluksi hieman leikkimielisestikin, että lasten mielestä hyvä yhdessä oleminen voisi sisältää huvipuistoretkiä, lomamatkoja ja joka päivänä tapahtuvia herkutteluhetkiä. Vakavoitumisen jälkeen nousi esiin, että lapsille luultavasti kuitenkin riittäisi aikuisten arjessa läsnä oleminen ja turvalliset puitteet. Konkreettisesti kollaasien tekoon ei jäänyt aikaa, mutta lupasin välittävämme luokan oppilaille viestiä koulutyöskentelyn lomassa tapahtuvalla tapaamisella vanhempien toiveita hyvästä yhdessäolemisen luokassa. Vanhempien toiveet koskivat työskentelyrauhan antamista, soveliasta kielenkäyttöä, luokkakaverin oman tilan kunnioittamista fyysisesti ja henkisesti. Vanhemmat eivät hyväksy kiusaamista missään olosuhteissa. Näin toimittaessa vanhemmilla oli mahdollisuus auttaa lasten oppimismahdollisuuksia kertomalla heille, miten toivoisivat lasten käyttäytyvän koulussa.

Tapaamisen lopuksi pyysin vanhempia antamaan minulle palautetta tapaamisesta. Pyysin tekemään sen konkreettisesti asettamalla kätensä palautetta kuvaavalle asteikolle: Käsi sijoitettuna pöydän tason korkeudelle tarkoitti huonoa ja käsi ojennettuna kattoa kohden tarkoitti hyvää, kun taas kaikki siltä välillä tulkitaan joko enemmän huonoon tai hyvään. Kaikkien osallistujien käsi oli nostettuna vähintään puoleen väliin annetusta asteikosta. Osa vanhemmista toi esiin harmitustaan, kun emme ehtineet tekemään kollaaseja. Toisaalta koin tärkeäksi suoda vanhemmille mahdollisuuden keskustella aiheista vapaammin kuin keskeyttää sen ohjeistamalla muutokuvien tekoon.

Tiedostan, että vanhempien myönteiseen palautteeseen on tietysti voinut vaikuttaa ryhmäpaine, eli kahden kesken annettu palaute olisi voinut olla syvempää ja kriittisempää. Muistutin tästä syystä vanhempia, että voivat olla tapaamisten välissäkin meihin ohjaajiin henkilökohtaisesti yhteydessä.

Vanhempien osallistuttaminen onnistui hyvin, sillä tapaamisen sisältö ei muodostunut miltään osin minun yksinpuhelustani, vaan vanhemmat mieltivät annettuja aiheita yksin ja ryhmissä. He nostivat myös itse aiheisiin liittyviä keskusteluita esille. Perhekerhon vanhempien ryhmän päätavoite vanhempien tukeminen vertaistuellisen ryhmän avulla toteutui myös hyvin. Onnistumisen viittaukset löytyvät siitä, että vanhemmat lähtivät itse kertomaan toisilleen, millaista heidän oma arkensa on. He eivät vaikuttaneet kertovan asioita minulle vaan toisille ryhmäläisille.

Olin suunnitellut ohjelmarunkoa hartaasti ja pyrkinyt varautumaan ihan kaikkeen, minkä uskon heijastuneen omasta käytöksestäni tapaamisella. Liiallisella suunnittelulla ja vakavuudella saatoinkin aiheuttaa kiireen ja hermostuksen tuntua harjoitteiden teossa, mikä ei tietenkään ollut tarkoituksenmukaista. Muistan erään opettajani sanoneen, että harjoitteita ei tehdä harjoitteiden vuoksi, vaan tarkoitus on auttaa ihmisiä keskustelemaan ääneen ja käymään myös sisäistä dialogia mielessään. Liikayrittämiseni kieliinkin mielestäni ryhmien ohjauksokemusten vähyydestä, sillä kokemus tuo varmuutta ja sitä kautta aitoa kykyä olla läsnä vuorovaikutteisesti ihmisten kanssa.

Tämän opin saattamana muutin Perhekerhon toimintamalliin (liite 3) ensimmäisen tapaamisen suunnitelman realistisemmaksi poistamalla joitakin tarpeettomia harjoitteita kokonaan ja lisäämällä ensimmäisen tapaamiseen käytettyä aikaa, sillä tunti on liian lyhyt aika toiminnallisten harjoitteiden tekoon.

Tapaamisen aikana havaitsimme ja sen jälkeen pohdimme kriittisesti lastenohjaajan kanssa meidän kahden välistä ohjausparityöskentelyä. Huomasimme, ettemme olleet jakaneet selkeästi rooleja vanhempien ja lasten yhteiseen hetkeen. Roolien epätietoisuus näyttäytyi ohjausvastuiden pakoiluna ja tulkintani mukaan saattoi aiheuttaa hämmennyksen tunnetta ryhmäläisissä. Otan ohjausvastuun epäselvyydestä paljon itselleni, sillä alkuperäisenä tarkoituksena olisi ollut näyttää lapsiryhmälle vanhempien laatimia kollaaseja hyvästä yhdessä olemisesta, mutta niitä ei ollut keritty tehdä. Totuuden nimissä on myönnettävä, ettei niitä ollut, koska en osannut priorisoida harjoitteiden tekoa siinä hetkessä. Joka tapauksessa kollaasien olemattomuus hämmensi luonnollisesti lastenohjaajaa, sillä niitä oli sovittu käsiteltävän. Tämän suunnitelman muuttumisen seurauksena myös ohjausvastuut menivät sekaisin. Tämän kokemuksen seurauksena opimme olemaan valppaampina ja tiedostimme, että yllättäviä muutoksia voi tulla eteen ja niiden kanssa pitää epävarmuudesta huolimatta pystyä toimimaan.

6.3 Toinen tapaaminen

Teema: Koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot

Ajankohta: 2.4.2009.

Ohjaajapari: Hyvinkään Mielenterveysseura Ry:n työntekijä

Tavoitteet:

Kiusaamiseen liittyvän tiedon lisääminen

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttumisen keinot

Vanhempien osallistuttaminen

6.3.1 Toisen tapaamisen suunnitelmarunko

Virittäytyminen

Toinen tapaaminen aloitetaan jälleen tutustumalla. Ohjaajat esittelevät lyhyesti itsensä ja oman kosketuspintansa aiheeseen. Muistutetaan, että vanhemmat ovat itse toivoneet vakavasta aiheesta keskustelua, mikä on tulkittavissa välittämisenä ja haluna vaikuttaa oman lapsen ja hänen luokkatovereidensa suotuisaan kehitykseen. Kerrotaan, että illan aikana käsittelemme aihetta mahdollisimman monesta näkökulmasta. Tarkoituksena on pohtia yhdessä, miten me aikuiset voimme ehkäistä kiusaamista ja puuttua siihen.

Yhteinen työskentely aloitetaan valitsemalla sivupöydälle asetetuista erilaisista lehtileiketeksteistä yhden tai useamman tekstin, joka herättää ajatuksia ja tunteita puhuttaessa koulukiusaamisesta. Pyydetään vanhempia valmistautumaan, jotta he pystyvät kertomaan muille, miten päätyivät valintaansa. Viimeisen vuorolaisen jälkeen ohjaajat vetävät yhteenvedon kuulemansa perusteella. Tämän työskentelyn avulla ohjaajien on tarkoituksena saada tietoa vanhempien suhtautumisesta ja asenteista kiusaamista kohtaan ja tarvittaessa muuttaa tapaamisen kulun suuntaa.

Asenteiden kartoituksen jälkeen työelämän edustaja kertoo lyhyesti kiusaamiseen liittyvästä teoriasta oman työkokemuksena ja tutkitun tiedon pohjalta. Hän kertoo työskentelevänsä väkivallan ennaltaehkäisevän työn parissa ja että koulukiusaaminen on yksi väkivallan muodoista. Hän jatkaa kertomalla, että monen aikuisena väkivaltaa käyttävän henkilön historiasta löytyy kiusatuksi tulemisen kokemus. Monet hiljaiset ja vetäytyvät lapset ja nuoret ovat kääntäneet aggressionsa sisäänpäin hallitakseen tapahtumia ja unohtaakseen kokemuksensa. Kiusaamisen kokemus saattaa kuitenkin nostaa myöhemmässä nuoruusvaiheessa ahdistuksen tunteita pintaan, minkä käsittelyyn osa hakee keskusteluapua ja osa turvautuu esimerkiksi päiheteisiin tai muunlaiseen riskialttiiseen elämäntyyliin.

On tutkittu (Salmivalli) kiusaamisen olevan ryhmäilmiö, jossa jokaisella luokkalaisella on oma roolinsa (Salmivalli 1998, 33, 56 - 59).

Toiminta

Tilan lattia jaetaan laittamalla maalarinteippiä ristikkäiskulmien välille. Vanhemmille luetaan myyttejä (kappaleen alla) ja heitä pyydetään asettumaan osoitetulla janalle sen mukaan, onko ohjaajien sanomien väittämien kanssa samaa vai eri mieltä. Ohjaaja, joka sanoo väittämän, on automaattisesti väittämän kanssa samaa mieltä. Täsmennetään, että työskentelyn tarkoitus on herättää keskustelua väittämistä, eikä etsiä oikeita tai vääriä vastauksia.

Myytit:

”Ei haukku haavaa tee”

”Opettaja opettaa ja koti kasvattaa”

”Kaikki luokan oppilaat voivat vaikuttaa siihen, kiusataanko luokassa”

”Kiusa se on pienikin kiusa”

Harjoitteen teon jälkeen palaudutaan istumaan ja pohditaan, miltä tehtävän teko tuntui. Ohjaajat vetävät yhteenvedon jälleen kuulemansa perusteella. Täsmennetään, ettei kiusaamistilanteiden ehkäisyyn tai purkamiseen ole olemassa vain yhtä oikeaa toimintamallia. Sen sijaan on useita erilaisia, joista jokainen yhteisö kehittää omat puuttumisen käytäntönsä. Yhteiskoulun käytäntöjä määrittelevät kaikkia kouluja koskevat säädökset. Lisäksi koulun arvoihin perustuvissa järjestyssäännöissä on erikseen mainittu, ettei kiusaamista hyväksytä. Todetaan, että meillä on tänä päivänä mahdollisuus pohtia, mitä meidän aikuisten tulisi tehdä kiusaamisen ehkäisyksi ja pois kitkemiseksi. Toisena pohtimisen arvoisena kysymyksenä on, miten me aikuiset voimme suhtautua lapsen tullessa kertomaan kiusaamisesta. Kysymysten tarkoituksena on saada vanhemmat yhdessä keskustelemaan aikuisten roolista lasten kiusaamisessa samoin kuin keinojen löytämisestä sen ehkäisyksi ja korjaamiseksi.

Siirrytään tunnekehä-harjoitteen tekoon. Taululle piirretään kehä, jonka sisään piirretään kolme pienempää kehää. Jaetaan vanhemmat kahteen ryhmään. Toinen ryhmä pohtii lasten näkökulmasta, ketkä oppilaista kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin tunnetasolla. Pyydetään heitä nimeämään rooleja ja merkitsemään kehälle ne roolit, joissa olevat lapset kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin. Mitä voimakkaammin kokee, sitä lähemmäksi roolissa oleva sijoitetaan kehän keskustaa.

Toinen ryhmä pohtii, ketkä aikuisista (lasten vanhemmat, koulun henkilökunta ja muut mahdolliset aikuiset) kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin. Pyydetään merkitsemään henkilöiden läheisyys keskustaan nähden viivoilla ja nimeämään henkilöt esimerkiksi ”rehtori”, ”kouluterveydenhoitaja”, ”luokanopettaja”, ”kiusattu” / ”kiusaaja” / ”apuri” / ”kannustaja” / ”puolustaja” / ”hiljainen hyväksyjä” / ”vanhemmat”.

Tämän jälkeen puretaan tilanne havainnoimalla uteliaalla mielellä yhdessä tehtyä tunnekehää. Ohjaajat yrittävät herätellä keskustelua tehdystä kehästä kyselemällä siitä vanhemmilta.

Lopetustyöskentely

Lopetetaan työskentely tarkastelemalla Power point-esitystä Yhteiskoululla olevista käytännöistä kiusaamistilanteita varten. Esitellään myös Kiva koulu -hanketta, jonne koulu oli tällä kertaa valikoitunut. Tapaamisen lopetuksessa on tärkeää puhua vakavasta aiheesta toivoa herättelevästi ja kaikin puolin vanhempien jaksamista tukevasti.

Lasten ja vanhempien yhteinen lopetushetki

Aikuisten on tarkoitus kertoa ensin lapsille heidän käsittelemiään asioita lapsille heidän ikätasoaan vastaavalla tavalla. Tämän jälkeen lasten olisi tarkoitus esitellä vanhemmille heidän piirustuksensa aiheesta Täydellinen koulupäivä. Vanhemmilla on silloin mahdollisuus kysyä myös teoksista. Lopuksi kysytään tapaamisen jälkeiset ”fiilikset” värikorttien avulla. Jokaista kehoitetaan ottamaan korista sen värinen kortti, joka kuvaa sen hetkistä oloa. Jokainen saa kertoa, mitä kunkin valitsema väri juuri hänelle itselleen merkitsee.

6.3.2 Toisen tapaamisen toteutuminen ja arviointia

Tapaaminen oli suunniteltu toteutettavaksi aivan eri tavalla kuin se todellisuudessa ohjattiin. Olin saanut etukäteen tietoa, että luokassa oli tapahtunut ja osittain edelleenkin tapahtui koulukiusaamista. Vanhemmat olivat toivoneet kiusaamisen ehkäisyä ja jo tapahtuvan kiusaamisen loppumista. Ennakkoon rivien välistä oli luettavissa pettymystä koulun rooliin kyseisten tilanteiden selvittelyssä, minkä voi tulkita kertovan myös vanhempien omasta avun tarpeesta ja keinottomuudesta puuttua kiusaamiseen. Tulkitsin ennakkoon, että koulukiusaamisen ehkäisyyn ja tilanteiden selvittelyyn tarvittiin keinoja. Lisäksi vanhemmat toivoivat oppilaiden välille yhteisöllisempää me-henkeä.

Ensimmäisen harjoitteen teon aikana suunnitelmien suunta muuttui totaalisesti, sillä joku vanhemmista sanoi, ettei halua palata enää menneisiin kiusaamistapahtumiin. Hän toi siinä tilanteessa esille menneiden olevan menneitä ja jo selvitettyjä. Kuuleman mukaan hän halusi vain unohtaa negatiivisuussävytteiset asiat ja jatkaa elämäänsä eteenpäin. Kommenteista on tulkittavissa, että menneiden asioiden käsittely on ollut vanhemmallekin rankkaa ja niihin palaaminen voisi tuoda jälleen kielteiset ajanjaksot ja tunteet mieleen.

Kommentin jälkeen minulla menivät niin sanotusti pasmat hetkeksi sekaisin, sillä ohjelmarunko oli suunniteltu tukemaan ”kissan nostamista pöydälle” ja sitä kautta lisäämään vanhempien tietoisuutta koulukiusaamisen vakavista seurauksista. Onneksi en ollut yksin ohjaamassa tapaamista, vaan parinani oli kokenut ryhmänohjaaja, jolla oli taitoa kuunnella ryhmäläisiä siinä hetkessä ja kyky muuntaa ohjelmarunkoa ryhmää parhaiten palvelevaksi. Minua itseäni

jännitti koko tapaaminen ennakkoon jo tiedossa olevien ristiriitojen vuoksi, enkä siksi edes muista tapaamisen kulkua tarkalleen. Jännittämistäni lisäsi vielä työelämänohjaajan toteamus, että tapaamisesta voi tulla haastava aiheen herkkyyden vuoksi. Tiedostettiin myös, että osalla vanhemmista voi olla omat kiusatuksi tulemisen kokemukset elämänvarreltaan niin traumatisoivana mielessä, että aiheen käsittely voi nostattaa muistot uudelleen pintaan. Nämä mahdolliset vastaavat menneisyyden ”luurangot” voivat hankaloittaa oman lapsen ja hänen kavereidensa konfliktien selvittelyä.

Koen, että tällä tapaamiskerralla onnistuttiin aidosti tukemaan vanhempia, mikä oli koko Perhekerhon yksi päätavoite. Vanhempia kuunneltiin ja edettiin heidän haluamassaan tahdissa keskusteluissa. Tapaamisen aikana puhuttiin myös menneistä ajoista, mutta niiden muisteluisa ei viivytetty liikaa, vaan työelämänohjaaja palautti tilanteen tähän päivään kertomalla väliin tutkitusta tiedosta liittyen aiheeseen. Kerrottiin kiusaamisen olevan ryhmäilmiö ja kiusaamisessa esiintyvän tiettyjä rooleja, jonka kukin ryhmäläinen tiedostamattaan valitsee. Alkuperäisenä ideanamme oli jopa herätellä vanhempia aiheen vakavuuteen, mutta pian me molemmat olimme tietoisia sen tarpeettomuudesta. Vanhemmat tiesivät sen selkeästi ja olivat olleet menneistä tilanteista huolissaan sekä kokeneet keinottomuutta puuttua tilanteisiin. Lisäksi osa heistä oli kokenut jääneensä ilman tarvitsemaansa tukea koulun puolelta.

Joku vanhemmista nosti esiin huolen, että hänen lastaan taidetaan nykyään kiusata vanhempien lasten taholta koulussa. Hän kertoi lapsen kertoneen kyseistä tilanteista hänelle avoimesti, mutta että lapsi ei itse vaikuta kokevan sitä kiusaamisena. Vanhemmista taas kuvion laatu on selvästi sitä. Vanhempi kertoi sanoittaneensa lapselleen, että häntä ei saa kohdella tietyllä tavalla ja että hänen tulee kertoa tapahtuneista tilanteista jo koulutyöskentelyn aikana opettajille. Työelämänohjaaja vahvisti vanhemman toiminnan oikeellisuutta ja kertoi kiusaamisen tutkimisenkin olevan haasteellista juuri siitä syystä, että eri ihmiset kokevat sen eri tavalla. Ohjaaja jatkoi vielä kertomalla myös kiusaamisen eri muodoista, joista kaikkia ei vielä tänä päivänäkään mielletä edes aina kiusaamiseksi. Annettiin jokaisesta käytännön esimerkkejä. Näin myös tapaamiselle asetettu tavoite kertoa tutkitusta tiedosta täyttyi.

Joku vanhemmista kertoi luokan ilmapiirin muuttuneen hänestä yhteisöllisemmäksi verrattuna edelliseen lukukauteen ja, että oma lapsi on joskus kertonut luokkalaisten puolustaneen häntä vanhempien oppilaiden tekemältä kiusalta. Vanhemmat toivoivat lasten pitävän tulevaisuudessaakin enemmän yhtä ja jopa lyöttäytyvän vanhempien luokkien oppilaita vastaan yhdessä rintamassa, jos he huomaavat jotakuta luokkalaistaan kiusattavan. Lopuksi laadittiin vanhempien asettamat luokkasäännöt, joita he toivovat lasten noudattavan. Vanhemmat esittelivät säännöt lapsille lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä. Me opiskelijaohjaajat lupasimme myös käydä ne koko luokkaryhmän kanssa läpi seuraavalla kerralla, kun tapaamme koko luokkaryhmän.

Olin äärettömän tyytyväinen ja positiivisella mielellä tapaamisen sujumisesta. Tapaamisen tavoite vanhempien osallistuttamisesta onnistui myös helposti, sillä vanhemmilla vaikutti olevan tarve puhua aiheesta toisilleen ja myös saada asiantuntijalta tietoa. Vanhempien ryhmän päätavoite tukea vanhempia vertaistuellisen ryhmän avulla toteutui myös, sillä vanhemmat jakoivat aiheeseen liittyviä huolia ja kokemuksia toisilleen.

Koin tapaamiseen liittyneen parityöskentelyn helpoksi ja opettavaiseksi. Olin tavannut työelämänohjaajan kanssa useaan kertaan suunnittelun merkeissä. Sen lisäksi olimme jatkaneet keskusteluita sähköisesti. Työelämänohjaajan tiedot kiusaamisesta ja taidot ryhmänohjauksesta herättivät minussa pian luottamuksen. Toimimme tapaamisella tasaveroisesti mukavan ja turvallisen ilmapiirin ympäröimänä. Koin saavani työelämänohjaajalta paljon tukea ennen tapaamista ja itse tapaamisella, sillä hän tuki esimerkiksi valitsemiani keskustelun suuntia. Myöhemmin puhuimme keskenämme parityöskentelyn ”säännöistä” ja hän täsmensi, että hänestä tärkein ohjenuora onkin taito lukea ryhmän lisäksi ohjaajapariaan.

Vanhemmat kiittelivät myös tapaamisella ja muutamilta sain myös positiivista palautetta myöhemmin henkilökohtaisesti. Tapaaminen meni kaiken kaikkiaan niin hyvin, etten ole keksinyt yhtään kehitysehdotusta. Toimintamallissa (liite 3) olen täsmentänyt, että tärkeintä on vanhempien tarpeiden kuuntelu ja kyky muuttaa suunnitelmaa toisenlaiseksi, jos suunnitelmarunko ja vanhempien tarpeet eivät kohtaa.

6.4 Kolmas tapaaminen

Teema: **Rajat ja rakkaus**

Ajankohta: **Torstaina 23.4.2009**

Ohjaajapari: **Hyvinkään kaupungin lastensuojelun perheohjaaja**

Tavoitteet:

**Vanhempien voimaannuttaminen vahvistamalla heidän asiantuntijuuttaan
oman lapsensa kasvattajana
Ohjaajalta tietoja ja neuvoja rajojen asettamiseen
Vanhempien osallistuttaminen**

6.4.1 Kolmannen tapaamisen suunnitelmarunko

Virittäytyminen

Luokkatilaan on muodostettu kokouspöytämainen suorakulmio tuoleista ja pöydistä. Vanhempia pyydetään valitsemaan itselleen mieluisen istumapaikka ja ottamaan kahvitarjottavia.

Esittelen päivän teeman ja työelämänohjaajan. Hän kertoo tarkemmin päivän aiheesta täsmennäen tapaamisen näkökulman olevan vanhempien asiantuntijuus oman lapsensa kasvattajana.

Uuden ohjaajan vuoksi aloitamme työskentelyn tutustumalla, jonka teemme esittelykierroksen avulla: jokainen vanhempi kertoo nimensä, minkä ikäisiä lapsia perheessä on ja millä tunteella on tullut tapaamiselle (yksi kuvaava sana).

Näytetään noin 20 minuutin DVD rajojen asettamisesta. Ohjaaja kertoo DVD:n nauhoituksella esiintyvän lapsipsykiatri Jari Sinkkosen, joka kertoo rajojen merkityksestä lapselle ja niiden asettamisesta. Täsmennetään ennakkoon, että nauhoitteella puhutaan pienistä lapsista: se ei kuitenkaan haittaa, sillä samat asiat pätevät myös vanhempiin lapsiin. Nauhoitteen katsomisen jälkeen kysytään vanhemmilta, mitä ajatuksia heissä heräsi. Varataan tilaa keskustelulle.

Toiminta

Videotykillä heijastetaan valkokankaalle keksittyjä ongelmatapauksia rajojen asettamisessa. Tapaukset on kuvattu myös vanhemmille jaetuissa monistenipuissa, joihin he voivat halutesaan kirjoittaa muistiinpanoja. Alkuun pyydetään jokaista vanhempaa miettimään tahollaan, miten kyseisissä ongelmatilanteissa toimisi ja sen jälkeen jakamaan mietteitään ääneen. Kannustetaan vanhempia kertomiseen huomauttamalla, ettei ole yhtä oikeaa tapaa toimia kasvattajana, vaan tapoja on niin monia kuin on vanhempia. Lisäksi kerrotaan, ettei meidän tekemiä tilanteita tarvitse käydä läpi, jos vanhemmille tulee mieleen joitakin toisia tapauksia. Tilanteiden aikana ohjaajat ovat varautuneet kertomaan faktatietoa muun muassa sopivasta unen- ja tietokoneen peluun määrästä.

Lopetustyöskentely

Asetetaan Pesäpuu Ry:n vahvuuskortit sivupöydälle, josta jokainen vanhempi hakee yhden omaa lastaan positiivisesti kuvaavan kortin. Kehotetaan heitä valmistautumaan kertomaan omalle lapselleen kaikkien muiden kuullen, miksi on valinnut juuri sen kortin. Valmistautumisen yhteydessä vanhemmat voivat ottaa lisää kahvitarjottavia.

Lasten ja vanhempien yhteinen lopetushetki

Tällä kerralla vanhemmat siirtyvät lasten luokkatilaan. Istutaan patjojen päälle lattialle. Tarjoituksena on konkreettisesti asettua enemmän lapsen tasolle. Vanhemmat kertovat käsitellyistä asioista lyhyesti, minkä jälkeen heistä kukin antaa vuorollaan omalle lapselleen positiivista palautetta vahvuuskortin kautta.

On lapsien vuoro kertoa oman iltansa sisällöstä, minkä jälkeen he ottavat lattialle asetetuista vahvuuskorteista omaa vanhempaansa kuvaavan kortin. Lapset antavat vanhemmalleen positiivista palautetta.

Lopuksi on fiiliskierros, jossa jokainen kertoo sen hetken päällimmäisestä tunteesta. Annetaan perheille aiheeseen liittyvää materiaalia kotiin vietäväksi.

6.4.2 Kolmannen tapaamisen toteutuminen ja arviointia

Tapaamisen alussa vanhempia pyydettiin ottamaan itselleen mieluisat paikat suorakulmion muotoisesta pöytäasetelmästä ja noutamaan halutessaan kahvitarjottavia. Esittelin päivän teeman, työelämän edustajan ja hänen perspektiivinsä aiheeseen rajat ja rakkaus. Olimme sopineet ohjaajan kanssa, että minun roolini on olla enemmän taka-alalla avustajana. Halusin sitä itse, koska koin hankalaksi ohjata ja jopa neuvoa vanhempia nuoren ikäni ja lapsettomuuteni vuoksi.

Ohjaaja täsmensi alkuun rajojen asettamisen olevan yhtä kuin rakkaus. Hän jatkoi täsmentämällä, että jokainen vanhempi tuntee itse parhaiten oman lapsensa, vaikka yhteiskunnassamme arvostetaan paljon kasvatuksen asiantuntijoita. Ohjaaja kiteytti, että asiantuntijoiden arvostus voi kuitenkin aiheuttaa vanhemmille myös epävarmuutta eivätkä he ehkä luota omiin luontaisiin aisteihinsa eivätkä kykyynsä hoitaa omaa lastaan.

Päivän teeman näkökulman täsmentämisen jälkeen pyydettiin vanhempia esittelemään itsensä ja kertomaan tämän hetken tunnetta kuvaava sana. Vanhemmat kuvasivat pääosin kiireen tuntua, mutta iloista mieltä. Joku vanhemmista kertoi saapuneensa tapaamiseen, koska lapsi ei ollut halunnut jättää yhtään tapaamista väliin. Vanhempi kertoi tapaamisen aiheen olevan hänelle jo entuudestaan tuttu ja että saapui vain oman lapsensa vuoksi. Vanhemman kommentista on tulkittavissa vanhemmuutta, johon liittyy lapsen tarpeiden asettaminen omien edelle. Kyseisen lapsen kommentin taas voidaan tulkita kertovan hänen sitoutumisestaan toimintaan ja että hän kokee tarvitsevansa ja hyötyvänsä siitä.

Vanhemmat eivät osallistuneet tapaamisen aikana keskusteluun samalla tavalla kuin kahdella edellisellä kerralla. Yritin jo tapaamisen aikana pohtia, mistä vanhempien vetäytyneen käyttäytymisen voisi kertoa. Käsiteltäessä keksittyjä kasvatuksellisia ongelmatapauksia joku vanhemmista kommentoi tapausten aiheiden koskettavan sekä vanhempaa lasta että kolmasluokkalaista. Hänen kommenttinsa on toimintamallin kehittelyn kannalta oleellinen ja sen vuoksi olemme toimintamallissa (liite 3) täsmentäneet, että tapaamisten sisällöt tulee muokata lapsen ikätason mukaan. Vanhemman tekemän kommentin jälkeen keskustelun sisältöä pyrittiin

muuttamaan vanhempia paremmin palvelevaksi pyytämällä konkreettisesti omia esimerkkejä rajojen asettamisen haastavuudesta arjessa. Kukaan ei kuitenkaan siinä tilanteessa sanonut mitään.

On myös mahdollista, että rajojen asettaminen koetaan haasteelliseksi tehtäväksi, ja vanhemmat saattavat tuntea syyllisyyttä siitä, että he ovat liian jämääksi tai liian joustavia. Sinkkosen (1995, 13) mukaan vanhempien runsas poissaolo esimerkiksi työkiireiden vuoksi on oiva syyllisyyden lisääjä kasvattajille. (Sinkkonen 1995, 12–13.) Tapaamisen aihe-alue on voinut herättää vanhemmissa jo etukäteen negatiivisia tunteita kuten syyllisyyttä, minkä vuoksi osa vanhemmista on saattanut jättäytyä tapaamisesta. Kukaan ihminen ei halua kuulla tai edes tuntea olevansa huono jossakin ja rakkaus ja rajat -teema on voinut niitä herättää. Juuri tämän aiheen sensitiivisyyden vuoksi on mahdollista, että vanhemmat ovat kielteisten tunteiden vuoksi suojautuneet puhumattomuuteen.

Ryhmänohjaamiseen liittyvät seikat kuten kokemus parityöskentelystä ja omat henkilökohtaiset edellytykset ohjaamiseen ovat voineet myös liittyä vanhempien osallistumattomuuteen. Itse en edes uskaltanut yrittää tai osannut muuttaa tapaamisen sisältöä vanhempia osallistuttavammaksi, vaikka huomasin heidän olevan syrjäanvetäytyvämpiä kuin aiemmilla kerroilla. Sen sijaan tyydyin omaan yhdessä sovittuun rooliini toimia enemmän avustajana ja siten pae-ta minulle kuulunutta vastuuta toisena tasavertaisena ohjaajana. Olemmekin huomauttaneet kehityksessä toimintamallissa (liite 3), että ohjaajaparin työskentelyyn ja heidän suhteensa tasavertaisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota. Näin jälkikäteen ajateltuna minun olisi ollut hyvä olla enemmän mukana ohjauksessa, sillä tapaamisen tunnelmaa olisi voinut saada rennommaksi kahden ohjaajan luotsatessa ja innostaessa vanhempia keskusteluun. On myös totta, että minähän meistä kahdesta ohjaajasta olin myös vanhemmille tutumpi, minkä vuoksi olisin voinut toimia heille parempana esimerkkinä ja kannustaa tasavertaisuuteen.

Lopettelimme tällä kertaa vanhempien ryhmän tapaamisen pyytämällä vanhempia valitsemaan lastaan kuvaavan vahvuuskortin sivupöydältä. Vanhemmat vaikuttivat suhtautuvan saatuun tehtävään keskittyneesti. Valitsemisen jälkeen vanhemmat olivat edelleen hiljaisia ja antoivat toisilleen rauhan suunnitella myönteisten sanojen sanomista lapselleen lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä. Pikku hiljaa tunnelma vaikutti rentoutuvan ja jotkut vanhemmat aloittivat juttelun.

Kaikesta kriittisestä pohdinnasta huolimatta Perhekerhon vanhempien ryhmän päätavoitteet vanhemmuuden tukemisesta ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisestä toteutuvat kuitenkin osittain. Vaikka tapaamisen aiheet eivät olisikaan suoranaisesti koskettaneet kolmasluokkalaisten lasten perheen arkea tänä päivänä, niin käsitellyt aiheet voivat liittyä heidän elämäänsä myöhemmin lasten kasvaessa. Tämä kerta on voinut toimia ongelmien syn-

tymistä ennaltaehkäisevänä. On tulkittavissa, että tapaamiselle asetettu tavoite neuvojen ja rajojen asettamiseen täyttyi.

Vanhempien ryhmän toinen päätavoite yhteisöllisyyden lisäämisestä vanhempien välille vertaistuellisen ryhmän avulla ei tällä kertaa toteutunut niin hyvin kuin aiemmillä kerroilla. Vanhemmat eivät keskustelleet keskenään, vaan tapaaminen sujui enemmän ohjaajalähtöisesti alusta loppuun. Kriittisesti tarkastellen joudun myöntämään, etteivät vanhemmat todennäköisesti kokeneet tapaamista myöskään vahvistaneen vanhemmuuttaan muilta osin kuin lasten ja vanhempien yhteisenä hetkenä.

6.5 Neljäs tapaaminen

Teema: Lapsen turvallinen koulupäivä

Ajankohta: 7.5.2009

Ohjaajapari: Laurea ammattikorkeakoulun turvallisuusalan lehtori

Tavoitteet:

**Vanhempien osallistuttaminen
Tiedon ja taidon jakaminen vanhemmille riskienkartoitusmenetelmän
avulla**

6.5.1 Neljännen tapaamisen suunnitelmarunko

Virittäytyminen

Sovittiin ennakkoon ohjausroolien jakaantuvan siten, että toimin tälläkin kerralla enemmän avustajan roolissa ja työelämänohjaaja vastaa tapaamisen kulusta. Minun kuuluu olla kuitenkin aktiivisemmassa roolissa kuin viime kerralla. Tähän roolijakoon päädyttiin, koska tunsin tapaamisella käsiteltävää riskienkartoitusmenetelmää vain vähän. Sovimme kiinnostavamme eritoten huomiota vanhempien kiinnostuneisuuteen aihetta kohtaan, sillä tarvittaessa meidän tulisi pystyä muuttamaan alkuperäistä suunnitelmaa palvelemaan paremmin vanhempia.

Toivotan alkuun kaikki tervetulleiksi neljänteen tapaamiseen, jossa aiheena on lapsen turvallisuus. Totean kerran olevan viimeinen, joka toimii kerholle tutuksi tulleen rakenteen mukaisesti. Seuraava kerta on täysin erilainen, koska toimitaan isona yhteisönä koko tapaamisen ajan.

Työelämänohjaaja esittelee itsensä painottaen omakohtaista kokemusta vanhempana ja johdtaa ryhmän aiheen syövereihin. Hän kysyy vanhemmilta, kuinka moni pitää itseään turvallisuuden asiantuntijana. Tarkoitus on korostaa vanhempien asiantuntijuutta tässäkin mielessä,

sillä he miettivät joka päivä tavalliseen arkeen liittyviä turvallisuusseikkoja, eli he ovat asiantuntijoita.

Hän täsmentää riskienkartoitusmenetelmän esittelyn hyödyllisyyttä kerhossa kertomalla, että lasten koululle on tehty hänen luotsaamansa turvallisuussuunnitelma. Sen avulla koululle on mahdollista tehdä systemaattista riskien kartoituksen arviointia (viittaa POA-menetelmään). Paikalla oleville vanhemmille näytetään kyseinen turvallisuussuunnitelma ja lisäksi koululle laadittu perehdytysopas. Ohjaaja kertoo turvallisuussuunnitelmaa varten tehdystä kartoitus-tutkimuksesta, jossa on haluttu saada koulun oppilaiden mielipide kuulluksi koulun turvallisuuden kehittelyä varten. Yleisenä johtopäätöksenä kartoituksesta pystytään toteamaan, että luokka-asteista riippumatta oppilaat kokevat koulunsa turvalliseksi koulupäivien aikana.

Ohjaaja täsmentää riskienkartoitusmenetelmän käsittelyn olevan tärkeää tapaamisella, sillä sen ymmärtämisen kautta vanhemmilla on tänään mahdollisuus vaikuttaa lapsensa turvallisuuteen koulussa. Vanhemmat voivat kertoa tapaamisella omia huolenaiheitaan, mitkä voin heidän niin halutessaan toimittaa koulun rehtorille.

Toiminta

Työelämänohjaaja näyttää alkupuolella muutamia dioja, jotka kuvaavat riskienkartoitusmenetelmää (POA:ta). Diojen esittelyn jälkeen ryhdytään pohtimaan ryhmänä ideariihen tavoin lapsen turvallista koulupäivää ja siihen liittyviä riskejä. Täsmennetään, että työskentelyn idea piilee siinä, että kukaan ei pysty itse tekemään niin kattavaa kartoitusta kuin ryhmänä. Lisäksi vanhemmat saavat kotiin vietäväksi taidon arvioida lapsen turvallisuuteen liittyviä uhkia ja niiden todennäköisyyttä.

Ensin pyydetään jokaista vanhempaa kirjoittamaan uhkia värikkäille papereille, joita kukin saa viedä omassa tahdissaan taululle. Jos vanhemmat eivät virittäydy lapsen turvallisesta koulupäivästä aiheena, niin työelämänohjaaja on valmistautunut vaihtamaan aiheen toiseen.

Uhkia teemoitellaan yhdessä ja pohditaan uhkien luonteita: ovatko ne kuinka suuria uhkia, kuinka todennäköisiä, ja niin edespäin. Kysytään, kuka vanhemmista ryhtyisi sihteeriksi, sillä työskentelyn lomassa jonkun tulee laittaa pohdintoja paperille, jotta myös poissaoleville perheille voidaan kertoa yhteenvedon muodossa keskusteluista. On tärkeää mahdollistaa koko työskentelyn ajan vanhempien välistä keskustelua esiin nousseista asioista. Molempien ohjaajien tulee turvata ja tukea omalla toiminnallaan keskustelun syntymistä ja jatkumista. Tärkeintä ei saa olla itse menetelmän läpi käyminen tai tuotos, vaan vanhempien välinen kommunikointi.

Lopetustyöskentely

Työskentelyn lopuksi tehdään työskentelystä sanallista yhteenvetoa ja todetaan, että kaikille vanhemmille toimitetaan myöhemmin yhteenveto myös kirjallisena. Siitä toimitetaan myös oma versio peruskoulun rehtorille, mutta ainoastaan siinä tapauksessa, jos vanhemmat niin haluavat.

Lasten ja vanhempien yhteinen lopetushetki

Illan yhteistä hetkeä siirrytään viettämään lastenryhmän luokkatilaan. Lattialle on asetettu ympyränmuotoon patjoja, joiden päälle pyydämme vanhempien ja lasten asettuvan. Molemmat ryhmät kertovat jälleen, mitä ovat illan aikana keskustelleet. Tapaamisen lopuksi teetämme luottamusharjoituksen, jossa vanhempi ohjaa huivilla silmät peittänyttä lastaan. Vanhempi ohjaa lastaan äänettömästi ja vain kosketuksen avulla. Harjoituksen tavoite on auttaa vanhemman ja lapsen välistä luottamusta ja herkistää heitä kuuntelemaan toistensa sanonta viestintää.

Vanhemman ja lapsen tulee ennen harjoituksen aloittamista sopia, millaisilla kosketuksilla ohjaus tapahtuu. Esimerkiksi selkään hellä taputtaminen tarkoittaa eteenpäin kulkemista, oikeaan olkapäähän koskettaminen oikealle kääntymistä ja vasempaan olkapäähän taas vasemmalle kääntymistä ja käden asettaminen päähän pysähtymistä. Haastetta voi lisätä esimerkiksi sopimalla selkään taputtamisen tiheyden säätelevän nopeutta. Harjoituksen ei ole tarkoitus kestää kuin maksimissaan viisi minuuttia. Harjoitteen teon päädyttyä on tärkeää keskustella, miltä lapsesta tuntui olla ohjattavana ja miltä vanhemmasta tuntui ohjata lasta.

Ilta lopetetaan jälleen ”fiiliskierrokseen”, jossa jokainen saa kertoa illan aikana heränneistä ajatuksista ja tunteista. Perheille kerrotaan vielä viimeisen tapaamisen sisällöstä, sillä se rakentuu eri tavalla kuin muut kerhon tapaamiset. Lisäksi kerron, etten haastattelekaan vanhempia ryhmässä viimeisen tapaamisen yhteydessä, vaan olen ajallisten resurssin vuoksi päättänyt kyselylomakkeiden teettämiseen. Kyselylomakkeet he saavat viimeisen tapaamisen loppupuolella ne kotona täytettäväksi.

6.5.2 Neljännen tapaamisen toteutuminen ja arviointia

Tapaaminen käynnistyi jäykän oloisesti, mikä näkyi jälleen vanhempien puhumattomuutena niin kuin viime kerrallakin. Pöydät oli jälleen aseteltu kokouspöytämaisesti suorakulmioon ja vanhemmat hakeutuivat istumaan mahdollisimman taakse. Kankeuden tuntua saattoi lisätä, ettei tapaamisella pyydetty vanhempia ollenkaan esittäytymään. Esittäytyminen on tärkeää

tehdä ryhmätapaamisilla, sillä se voi toisinaan olla ainoa tilanne, jossa jokainen paikalle saapunut osallistuja saa oman äänensä kuuluviin.

Päätaivoitteena tapaamisella oli saada vanhempien välille keskustelua, joka liittyi turvallisuusteemaan kasvattajana ja saada heidät tarkastelemaan aihetta vielä tarkemmin oman kolmasluokkalaisen lapsensa näkökulmasta. Kuitenkin yli puolet tapaamisesta työelämänohjaaja oli äänessä kertoen riskienkartoitusmenetelmästä, sen kehittelystä ja sen toteuttamisesta Yhteiskoululla. Tämä oli siinä mielessä harmillista, sillä vanhempien osallistuttamisen tavoite oli korostunut viime kerran tapaamisen jälkeen entuudestaan. Vanhemmille oli alun alkaen luvattu vertaistuellista toimintaa keskusteluiden avulla ja näinhän ei nyt vaikuttanut tapahtuvan. Pohdin myös, että vanhemmille saattoi tästä syystä ja ohjaajan pitkästä puheenvuorosta tulla tunne, että he ovat vain yleisönä uuden menetelmän esittelyssä. Koin tapaamisella avuttomuutta, sillä vaikka tulkitsin vanhempien käytöksen kertovan tapaamisen kulun muutostoi-veesta, en uskaltanut enkä myöskään osannut lähteä muuttamaan tapaamisen suuntaa.

Vanhemmat kuuntelivat esittelyä sujuvasti, kunnes joku heistä tokaisi rakentavassa hengessä mutta kriittisellä sävyllä kartoitustulosten paikkansa pitämättömyydestä ainakin hänen oman kolmasluokkalaisen lapsensa kohdalla. Vanhempi oli eritoten eri mieltä kiusaamisen tuloksis-ta. Toiset vanhemmat olivat erimielisestä kommentista samaa mieltä. Työelämänohjaaja kuunteli rauhassa vanhemman palautteen ja viritti keskustelua aiheesta vanhempien välille. Tunnelma muuttui avoimemmaksi ja välittömämmäksi, mihin todennäköisesti vaikutti vanhempien tunne siitä, että heitä kuunneltiin. Tulkitsen vanhemman kriittisen kommentin ker-tovan myös, että hän koki ryhmän turvalliseksi, sillä hän todennäköisesti luotti tulevansa hyväksytyksi, vaikka sanookin poikkipuisen sanan. Jos näin on, niin palaute on positiivinen mi-nulle ohjaajana, sillä tehtävänäni oli ollut muodostaa ryhmälle turvallinen ilmapiiri.

Siirryttiin tekemään riskienkartoitusmenetelmää siten, että toimin itse sihteerinä. Toimin myös enemmän osallistujana käytännön osuudessa kuin aiemmin. Työelämänohjaaja ohjasi kuitenkin toimintaa koko ajan, muttei ollut enää niin vahvasti esillä. Ensimmäiset vanhemmat listasi-vat uhkakuvia pienille Post it-lapuille, minkä jälkeen he lukivat ne ääneen. Asetin vanhempi-en laput konkreettisesti liitutaalulle ja ryhdyimme jakamaan uhkia isompiin teemoihin. Poh-dittiin työelämäneustajan johdolla, miten uhkakuvat näyttäytyvät lapsen arjessa, kuinka suuria uhkia ne ovat ja kuinka todennäköisiä. Osa uhkakuvista karsiutui pois niistä keskustel-lessa, mikä on menetelmän tarkoituskin.

Vanhemmat kertoivat huolestaan, joka kohdistui kiusaamiseen, välitunteihin, oman lapsen tavaroiden häviämiseen, tulipalon riskeihin ja liikennekäyttäytymiseen koulun lähiympäristös-sä.

Kiusaaminen kaikissa muodoissaan herätti huolta monissa vanhemmissa. Kiusaamista tapahtui kuuleman mukaan esimerkiksi fyysisesti käytävillä tönimisenä. Oman lapsen tavaroiden häviäminen myös vanhempien huolen aiheena, sillä he kokevat lapsensa tulevan sillä tavalla kiusatuksi. Osa hävitetyistä tavaroista on estänyt esimerkiksi lapsen ulkoilun.

Lisäksi huolta herätti se, että ala- ja yläkouluikäiset toimivat samassa ympäristössä. Välitunteja on porrastettu nuorempien ja vanhempien oppilaiden kohdalla, mutta silti he ovat välillä yhtä aikaa pihalla. Huolta aiheutti vanhempien oppilaiden mahdollisuus antaa negatiivisia toimintamalleja koskien päihteiden ja kielenkäyttöön. Keskustelua käytiin siitä, joutuvatko pienemmät lapset liian aikaisin nuorten maailmaan. Välitunneille toivottiin enemmän opettajia valvomaan, jotta kaikenlaisten tilanteiden syntymistä pystyttäisiin ennaltaehkäisemään ja tarvittaessa saamaan opettajan apua jo syntyneiden tilanteiden selvittelyyn.

Keskustelimme myös siitä, miten lapset osaisivat toimia esimerkiksi tulipalotilanteissa. Työelämäohjaaja rauhoitteli ja totesi, että niin kuin muissakin tilanteissa: harjoittelu tekee mestarin! Siksi Yhteiskoululla on panostettu erityisesti poistumisharjoituksiin, jotta jokainen varmasti tietäisi miten toimia. Koulun läheisyydessä oleva liikenne on myös vanhempien mielestä turvallisuuden uhka. Vanhemmat tiesivät omien havaintojensa perusteella, että koulun läheisyydessä autoilijat eivät aja nopeusrajoitusten sallimissa rajoissa. Koululaisten kiirehtiminen viime tingassa joko kyydillä tai omin avuin pyörällä aiheuttaa myös pään vaivaa, sillä välillä meno on holtitonta jopa koulun edustalla. Työelämäedustaja kertoi, että liikennekäyttäytymiseen liittyvistä asioista rehtorin lisäksi voidaan myös keskustella alueen lähipoliisin kanssa.

Osa vanhempien kommentteista syyllisti koulua, jolloin meidän ohjaajien rooli oli varmistaa, ettemme lähde lisäämään ristiriitaa kodin ja koulun välillä. Työelämäedustaja oli jo ennen tapaamista sanonut, että meidän ohjaajien tehtävänä on myös katkaista perättömiltä uhkakuivilta siivet heti alkuun. Hän perusteli kommenttiaan sanomalla, että muuten asiat voivat vääristyä ja ryhmäläiset lietsoa toisiaan paniikkiin. Työelämäohjaaja pystyi katkaisemaan epäselviä kohtia kertomalla kartoitustyön tuloksista. Näin myös kerran toinen tavoite turvallisuuteen liittyvien tietojen jakamisesta täyttyi.

Tapaamisen aikana vanhempien ryhmän päätavoite vanhempien tukemisesta vertaistuellisen ryhmän avulla vaikutti toteutuvan toiminnallisessa osuudessa, sillä vanhemmat jakoivat omia ajatuksiaan lastensa koulupäivän tapahtumista ja saivat tukea toisiltaan. Ohjaajien rooli oli sivummalla ja esitimme käytännössä tarkentavia kysymyksiä vanhempien kertomista asioista. Tälle tapaamiskerralle asetettu päätavoite vanhempien osallistuttamisesta täyttyi vain toiminnallisessa osuudessa, sillä muuten vanhemmat toimivat enemmän kuuntelijoina. Toisaalta osallistuttaminen onnistui loppua kohden niin hyvin, että vanhempienryhmässä ylitettiin sovitut aika ja lasten ja vanhempien yhteistä hetkeä jouduttiin lyhentämään. Vanhemmilla olisi

riittänyt keskusteltavaa ja ohjaajana harmitti keskeyttää keskustelu. Ajanylitys on tulkittavissa siten, että vanhemmilla oli halua ja tarpeita jakaa kokemuksiaan toisten vanhempien kanssa. Seuraavilla kerroilla vertaistuelliselle keskustelulle tulee jättää enemmän aikaa ja se oli osasy, miksi suunnittelin toimintamalliin (liite 3) turvallisuus-aiheeseen liittyvän suunnitelmarungon. Sovituista aikatauluista tulee myös huolehtia paremmin, sillä 15 minuutin vanhempienryhmän ajanylitys aiheutti hämmennystä lastenryhmässä: he eivät olleet varautuneet ylityksiin.

Vanhempienryhmän ylityksen vuoksi lasten ja vanhempien yhteistä hetkeä jouduttiin lyhentämään paljon. Päädyttiin jättämään vanhemman ja lapsen välinen luottamusharjoitus väliin, sillä sen toteuttaminen ja läpikäynti olisi tarvinnut enemmän aikaa, kuin mitä meillä oli käytössä. Harjoitteen jättäminen väliin oli harmillista, sillä mielestäni se olisi ollut oleellinen harjoitus lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen edistämiseksi. Toisaalta vanhemmat olivat hyvällä ja rennolla mielellä oman ryhmän jälkeen ja taas heidän positiivinen mielialansa vaikuttaa suuresti lapsen hyvinvointiin. Loppujen lopuksi yhteisessä hetkessä eri ryhmät ehtivät juuri kertoa, mitä olivat käsitelleet omissa ryhmissään. Kävimme myös pikaisen ”fiiliskierroksen”, mikä koettiin kokeilun aikana hyvänä lopetuksena ja siksi kehotamme käyttämään sitä myös (toimintamalli liite 3).

6.6 Viides tapaaminen

Teema: Hyvä yhdessä oleminen käytännössä

Ajankohta: Tiistaina 19.5.2009

Tavoitteet:

- Viettää mukavaa ja rentoa yhdessäoloa perheiden kesken**
- Vanhempien vastuuttaminen ja osallistuttaminen**
- Yhteisöllisyyden lisääminen ja verkostoituminen**
- Lasten ja vanhempien yhdessä toimiminen**
- Perhekerho - toiminnan päättäminen**

Ennakkovalmistelut:

Materiaalit: leikkien ja pelien välineet

6.6.1 Viidennen tapaamisen suunnitelmarunko

Virittäytyminen

Asetutaan ympyrään seisomaan ja luokanopettaja ja Perhekerhon ohjaajat toivottavat perheet tervetulleiksi ja kertovat illan ohjelmasta. Täsmennetään tarkoituksena olevan onnistunut luokkaretki. Kerrotaan illan muodostuvan vapaamuotoisesta yhdessä olemisesta, minkä aikana perheet saavat halutessaan leikkiä ja kisailla paikalla olevien välineiden avulla. Lisäksi kerrataan vielä, että vanhemmat saavat ohjeistaa lapsille toimintaa, jos vain haluavat. Perhekerhon ohjaajat kertovat itse ohjeistavan retken aloitus- ja lopetushetken.

Retkelle on osallistumassa sellaisia perheitä, jotka eivät ole osallistuneet Perhekerhotapaamisiin. Tutustuminen on tärkeää ja Perhekerhon ohjaajat toimivat siinä ohjaajina. Tutustuminen tehdään ympyrässä, jossa kunkin perheen jäsenet ovat sijoittuneet toistensa läheisyyteen. Leikissä perheenjäsenet esittelevät toisensa kertomalla mukavan asian esittelemästään henkilöstä. Esimerkiksi perheessä, josta ovat paikalla molemmat vanhemmat sekä lapsi, lapsi esittelee isänsä, isä äidin ja äiti lapsen niin, että jokainen kertoo toisesta nimen ja mukavan asian. On tärkeää saada perheenjäsenet alkuun keskustelemaan lyhyesti keskenään: ”Minkä asian saan kertoa sinusta muille? Mistä asioista sinä (lapseni/puolisoni) pidät?” Ohjaajat ja luokanopettaja osallistuvat myös esittelykierrrokseen toimimalla perhe-esimerkkinä toiminnalle.

Toiminta

Viides ja viimeinen Perhekerhotapaaminen on ennen kaikkea luokan luokkaretki, johon halutaan yhdistää myös Perhekerhon päättäminen. Viimeisen tapaamisen aikataulu rakenteineen poikkeaa neljästä aikaisemmasta tapaamisesta. Luokanopettaja toivoo luokkaretkestä vapaamuotoista ja rentoa. Pää tavoitteeksi ja - tarkoitukseksi muodostuu rennosti, mukavasti ja vapaa - muotoisesti viettää yhdessä oloa perheiden kesken muun muassa saunomisen, uimisen, grillaamisen, kisailuiden, leikkien ja letunpaiston yhteydessä.

Lopetustyöskentely

Perhekerhon ohjaajat ohjeistavat lopputyöskentelyn ja osallistuvat siihen myös aktiivisesti. Kokoonnutaan lopuksi yhteen isoon ympyrään seisomaan. Pyydetään jokaista kertomaan vuoron perään omasta tämän hetken tunnelmastaan ja halutessaan saa antaa palautetta Perhekerhosta. Loppukeskustelulle on hyvä varata riittävästi aikaa. Jaan loppuun Perhekerhoon liittyvät arviointilomakkeet vanhemmille. Ihan lopuksi ohjaajat esittävät kiitoksensa kaikille osallistujille.

6.6.2 Viidennen tapaamisen toteutuminen ja arviointia

Tapaamisen varsinainen aloittaminen viivästy, sillä päädyttiin odottamaan myöhästyneiden perheiden saapumista paikalle. Tunnelma vaikutti mielestäni odottavaiselta ja hieman hämmentävältä, koska ei ollut sovittu etukäteen, millä tavoin aloitetaan. Totesin odottavan oloille vanhemmille, että meistä olisi mukavaa saada aloittaa ja lopettaa retki yhteiseen hetkeen ja siksi olemme varautuneet ohjeistamaan nämä kohdat. Vanhemmat näyttivät hyväksyvän asian, mutta osa lapsista olisi halunnut jo saman tien päästä saunomaan ja uimaan, joten odottaminen ei ollut heidän mieleensä.

Kaikkien paikalle ilmoittautuneiden saavuttua pyydettiin perheitä asettumaan ympyrään seisomaan ja toivotettiin omasta puolestamme perheet tervetulleiksi viettämään luokan luokkaretkeä ja samalla Perhekerhon viimeistä tapaamista. Kerrottiin illan mahdollisista vapaamuotoista ohjelmanumeroista, joita vanhemmat saavat lapsille vetää halutessaan noin kello 19.30 asti, sillä vanhempien esittämien toiveiden mukaan retkeltä alettaisiin tehdä lähtöä koteihin kello 20 siivoamalla paikat ensin yhdessä. Kaikille kerrottiin, että ohjelma on muutoin vapaaehtoinen, mutta kokoonnuttaisiin taas retken loppuun yhteiseen lopetusympyrään kello 19.30.

Sovin Perhekerhon lastenryhmän ohjaajan kanssa, että minä ohjeistan tutustumiskierroksen ja hän loppuympyrän. Selitin perheille tutustumiskierroksen tekemisen perheinä, sillä Perhekerhon ohjaajat eivät ainakaan olleet tavanneet kaikkia osallistujia aiemmin. Pyysin perheenjäseniä sijoittumaan oman perheensä läheisyyteen ja demonstroin esittelyn idean käyttäen luokanopettajaa puolisoineen leikkimielisesti vanhempanani. Pyysin heitä tovin keskustelemaan ja sopimaan omien läheistensä kanssa, mitä he aikovat toisistaan kertoa muille. Esittelimme lastenryhmän edustajan kanssa toinen toisemme. Osallistujat vaikuttivat pitävän esittelykierroksesta ja Perhekerhoon aikaisemmin osallistumattomat vaikuttivat uskaltavan luontevan reippaasti esittelevän itsensä. Toisen perheen esittäytyessä muut jaksoivat hienosti kuunnella. Yksi vanhemmista päätti esittelykierroksen kertomalla, mitä seuraavaksi oli mahdollista tehdä lettujen syömisestä saunomiseen.

Eräiden isovanhempien vastuulla oli ohukaisten paistaminen ja he valmistivat niitä koko illan ajan. Osa vanhemmista osallistui uimiseen ja saunomiseen tai vahtivat toimintaa muutoin. Luokanopettaja puolisoineen keskusteli vanhempien kanssa illan aikana samoin kuin Perhekerhon ohjaajat. Itse yritin hakeutua itselleni uusien vanhempien seuraan, jotta kaikki tuntisivat olonsa Perhekerhon ohjaajien puolesta tervetulleiksi, ja kynnys osallistua mahdollisesti vastaavanlaiseen toimintaan jatkossa madaltuisi.

Osa vanhemmista vietti aikaansa grillipaikalla vahtien nuotiota. Jokainen oli varannut omia grillattavia mukaan ja niitä sai omassa tahdissaan valmistaa. Suurin osa osallistujista kuitenkin kokoontui grillipaikalle noin kello 19 aikoihin saunomisen pikkuhiljaa loputtua. Tovin istumisen ja rauhoittumisen jälkeen lapset huomasivat, ettei illan aikana ole yhtään vielä ehditty leikkimään eikä kisaillemaan. Päädyttiin joustamaan aikataulussa ja Perhekerhon ohjaajat mahdollistivat kaikille halukkaille osallistumisen kisailuihin.

Päädyttiin kuitenkin toteuttamaan kananmunan kuljetusta lusikassa ja pussihyppelyä joukkuekisoina. Vanhemmat ja luokanopettaja puolisoineen kerääntyivät nurmikkotilan reunoille katsomaan toimintaa, mutta heistä ei kukaan osallistunut itse mukaan. Ohjeistamista ei kuitenkaan ollut millään tavoin sovittu lastenryhmän ohjaajan kanssa ja ohjeistaminen kärsi siitä. Itse kuvittelin lastenryhmän ohjaajan ottavan ohjeistamisessa enemmän roolia, koska lapset osallistuivat kisailuihin. Roolitukset eivät tuntuneet toimivan Perhekerhon ohjaajien välillä, sillä emme olleet puhuneet auki apuohjaajan tehtävän sisältöä ja merkitystä toisen ohjeistaessa toimintaa. Lapset eivät malttaneet kuunnella ohjeistuksia ja mielestäni apuohjaajana olevan olisi pitänyt pyrkiä rauhoittamaan lapsia.

Lopulta joukkueet pääsivät tekemään tehtäviään omien joukkueoverien kannustamina. Tämän jälkeen halukkaat saivat heittää saapasta ja tämän toiminnan ohjeistivat luokanopettaja puolisoineen. Tämä oli sovittu jo etukäteen. Lasten kisaillessa saappaanheitossa aikuiset ja Perhekerhon ohjaajat osallistuivat sillä välin loppusiivoukseen.

Perhekerhon ohjaajat pyysivät kaikkia vielä lopuksi kokoontumaan yhteen isoon ympyrään, jossa kaikki näkisivät toisensa. Lähdön ajankohta oli jo viivästynyt alkuperäisestä suunnitelmasta, mutta loppukoonti oli kuitenkin tärkeä tehdä. Lastenryhmän ohjaajan päävastuulla oli tämän ohjeistaminen. Hän pyysi jokaista kertomaan vuoron perään omasta tämän hetken tuntemustaan ja halutessaan sai antaa palautetta Perhekerho - tapaamisista. Vanhempien ja luokanopettajan palaute oli illasta myönteinen. Jaoin loppuun Perhekerho - pilottiin liittyvät arviointilomakkeet vanhemmille ja kerron hakevani ne kyseiseltä peruskoululta seuraavalla viikolla. Kerron vastausten anonymiteetin huolehtimisesta ja jokaisen vanhemman vastauksen olevan arvokas. Ihan lopuksi ohjaajat esittivät kiitoksensa kaikille osallistujille ja antoivat positiivista palautetta illasta.

Vanhemmilta ja luokanopettajalta saadut palautteet illasta olivat myönteisiä. Perheet viettivät aikaa yhdessä siten, että vanhemmat vaikuttivat helpon oloisesti jakautuneen eri tehtäviin ja siten kantamaan oman kortensa kekoon yhteisen hyvän olon edistämiseksi. Viimeisellä kerhotapaamisella vanhemmat puhuivat alustavasti, että voisivat järjestää vastaavanlaista toimintaa seuraavana syksynä 2009, minkä perusteella on tulkittavissa heidän saaneen toiminnasta itselleen jotakin. Uskoisin Perhekerhon päätavoitteiden vanhemmuuden tukemisen,

lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen ja vanhempien välisten keskinäisten suhteiden saamisen yhteisöllisemmäksi toteutuneen viimeisellä Perhekerho - tapaamisella. Tapaamiselle asettamani tavoitteiden uskoisin suurimmaksi osaksi toteutuneen. Ilta vietettiin rennossa ja mukavassa ilmapiirissä, mihin vaikutti varmasti suurelta osalta illan ohjelman tar-
kan suunnitelmaohjelman uupuminen. Vanhempia oli etukäteen vastuutettu illan tapahtumi-
nen suhteen muistuttamalla lasten olevan illan ajan vanhempien vastuulla. Vanhempia oli
myös pyydetty järjestämään lapsille ohjelmaa

Hieno aurinkoinen sää vaikutti varmasti isolta osalta luokkaretken onnistumiseen, sillä hyvä
sää mahdollisti ulkonaolemisen. Perhekerhon ohjaajat eivät tosiasiaassa olleet varautuneet
siihen, että ulkona ei olisi voitu leikkiä ja kisailla. Ulkona toteutettua saappaan heittoa, pus-
sihyppelyä ja kananmuna kuljetusta lusikassa olisi voinut olla haastavaa ja toisaalta mahdo-
tonta toteuttaa sisällä.

6.7 Prosessiarviointia

Kurki (2000, 128) täsmentää sosiokulttuurisen innostamisen pedagogiikkaan liittyvän aina ar-
vioinnin dynaamisena, systemaattisena, joustavana ja prosessimaisena. Jatkuvan arvioinnin
avulla todellista toimintaa verrataan tavoitetilään, jonka kautta toimintaa on mahdollista
muuttaa, tarkentaa ja korjata. Olennaista on arvioinnin suunnittelun liittyminen kiinteästi
myös muuhun suunnittelutyöhön ja siihen liittyviin henkilöihin. Sen ei kuulu olla erillään muis-
ta. Arvioinnin analysoinnin jälkeen on mahdollista muodostaa lopullinen käsitys toiminnan
tarpeellisuudesta. (Kurki 2000, 128.)

Ennen Perhekerho-toiminnan alkamista päätimme tavata Yhteistyökoulun rehtorin ja luokan-
opettajan kanssa toiminnan väliarvioinnin merkeissä 16.4.2009. Haluttiin pohtia kahden ker-
hotapaamisen perusteella, olemmeko menossa asettamiamme tavoitteita kohti vai pitääkö
toimintaa jollakin tapaa muuttaa. Tuolloin sivusimme tapaamisten tiheyden olevan turhan
tiivis, mutta muuten emme keksineet muuta kehitettävää. Kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä
sen hetkisiin kokemuksiin. Tuolloin sovimme myös loppuarvioinnin 24.5.2009 tapahtuvan myös
samalla kokoonpanolla.

Lapsen ja nuoren hyvä arki -hankkeen kehittämistiimeissä ja Perhekerhon kehittämispalave-
reissa pohdittiin jatkotoiminnan resursseja. Pohdintaa aiheuttivat Perhekerho-toiminnan laa-
juus, toteuttajat ja rahoitus. Niissä tapaamisissa me kevään 2009 opiskelijaohjaajat toimme
esiin omia näkemyksiämme, mutta myös saimme kehitysehdotuksia käynnissä olevaan toimin-
taan. Esimerkiksi ensimmäisessä Perhekerhon kehittämispalaverissa nostettiin esiin huoli Per-
hekerhosta poissaolleiden perheiden jäämisestä kokonaan toiminnasta syrjään, minkä seura-

uksena jo kevään aikana otettiin käyttöön yhteenvedon kirjoittaminen kunkin tapaamisen sisällöistä.

Perheillä oli jokaisen kerhotapaamisen jälkeen mahdollisuus antaa palautetta ”fiiliskierrosten” aikana. Olemme myös opiskelijaohjaajan kanssa mahdollistaneet vanhemmille yhteydenoton meihin henkilökohtaisesti kevään aikana laittamalla sähköpostiosoitteemme kuhunkin jaettuun tiedotteeseen (toimintamallin liite 2), mistä olen tapaamisella muistutellut vanhempia. Sitä kautta olen saanut vanhemmilta muutamia palautteita, jotka on otettu huomioon tapaamisia suunniteltaessa. Lisäksi jokaisen kerhotapaamisen jälkeen kävimme purkukeskustelut työelämänohjaajan kanssa ohjaajaparityöskentelystä sekä tapaamisen sujumisesta yleisesti. Lisäksi tapaamisia seuraavalla viikolla olemme järjestäneet ohjaavan opettajan ja ohjaajaopiskelijan kesken purkutilanteen edellisestä tapaamisesta ja sen sujumisesta.

Dokumentointini tukena olen pitänyt opinnäytetyöpäiväkirjaa, jonka tarkoitus on ollut toimia muistamisen tukenani (Vilka & Airaksinen 2003, 19). Vilka ja Airaksinen suosittelevatkin henkilökohtaisen päiväkirjan tekemistä opinnäytetyön aiheanalyysistä lähtien, sillä prosessi on laaja ja sijoittuu pitkälle ajalle, eikä opinnäytetyön tekijä välttämättä muista tarkasti, miksi on päätytty mihinkin ratkaisuun tai miten joku asia tehtiin. He huomauttavat vielä, ettei päiväkirja tue prosessia, jollei sen kirjoittamisessa ole ollut järjestelmällinen.

7 Perhekerhon loppuarviointia

Perhekerho-kokeilun päätteeksi tehtiin vanhempien ja luokanopettajan kanssa toiminnan arviointia, mikä on oleellista myös kerhon jatkokehittelyn kannalta. Pyysin vanhempia täyttämään teemoittelemani kyselylomakkeet ja luokanopettajaa haastattelin viimeisen kerhotapaamisen jälkeen. Nämä vastaukset ja niiden analysointi muodostavat kerhon loppuarvioinnin. Menetelmällisistä valinnoista, aineistonkeruusta ja aineiston analysoinnista kerron lisää tulevissa kappaleissa.

7.1 Kyselylomakkeet vanhemmille

Esittelen seuraavissa kappaleissa, miksi päädyin keräämään aineistoa vanhemmilta kyselylomakkeen avulla. Kerron miten, missä ja milloin ne heille annoin täytettäväksi, ja heillä oli mahdollisuus vastata viikon aikana. Kerron myös valitsemastani analysointimenetelmästä. Viimeisessä kappaleessa esittelen vanhempien vastausten tulokset.

7.1.1 Aineisto, sen kerääminen ja käsittely

Haluttiin saada mahdollisimman monelta vanhemmalta palautetta toiminnasta ja siksi päädyin tekemään heille teemoitellut kyselylomakkeet. Valittu aineistonkeruumenetelmä mahdollisti myös henkilökohtaisempien vastausten antamisen kuin esimerkiksi ryhmähaastattelu, joka minun oli alun perin tarkoitus toteuttaa. Ryhmähaastattelusta luovuttiin ennen kaikkea aikataulullisista syistä.

Mielestäni avoimia kysymyksiä sisältävän kyselylomakkeen voidaan ymmärtää tässä vastaavan haastattelua. Vanhemmille teetetystä kyselyssä on neljä teemaa ja yhteensä 22 kysymystä. Teemat ovat odotukset, kodin ja koulun välinen yhteistyö, perhekerhotapaamiset sekä merkityksellisyys ja hyödyllisyys. Jätän pois tuloksista ja yhteenvedosta kodin ja koulun välisen työn analysoinnin. Toiminnan kehittämisen kannalta tiedot eivät ole merkityksellisiä, sillä yhteistyö on esiintynyt toiminnan toteuttamisen välineenä ja formaattina, mutta ei ole ollut toiminnan tavoite tai tarkoitus kuten esimerkiksi vanhemmuuden tukeminen vertaistuen avulla.

Jaoin kyselylomakkeet viimeiselle kerralla 19.5.2009 niille vanhemmille, jotka olivat paikalla. Luokanopettaja toimitti poissaoleville vanhemmille ne seuraavana päivänä 20.5.2009 heidän lastensa välityksellä. Vanhemmille annettiin aikaa vastata 28.5.2009 mennessä. Perheitä oli yhteensä 18, ja sain vastauksia viisi kappaletta. Vastanneista jokainen oli osallistunut Perhekerho-tapaamiseen.

Tarkastelin ja erittelin aineistoa sisällönanalyysimenetelmällä. Pietilän (1973) mukaan sisällönanalyysillä tarkoitetaan aineiston tiivistämistä siten, että tutkittavia ilmiöitä voidaan lyhyesti sekä yleistettävästi kuvailla tai että tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet saadaan selkeästi esille. Analysoitava aineisto voi olla laadullisesti kerättyä kuten päiväkirjoja, kirjoja, puheita, raportteja, kirjoja, artikkeleita, filmejä, kuvanauhoja, laulujen sanoja, valokuvia ja taideteoksia. Sisällönanalyysimenetelmällä voidaan tehdä havaintoja dokumenteista sekä analysoida niitä systemaattisesti. (Pietilä 1973).

Haastatteluvastausten purkamisessa käytän sisällönanalyysimenetelmää. Analyysin päättelylogiikkana käytän deduktiivista päättelyä, jossa yleistyksestä johdetaan yksittäistapausta koskeva päätelmä. Tuomen & Sarajärven (2009, 95–97) mukaan teoriapohjaisessa analysoinnissa analyysiyksiköt valikoituvat aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa analysointia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.) Päädyinkin deduktiiviseen lähestymistapaan, koska Perhekerhon päätavoitteet (vanhemmuuden tukeminen ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen) ja vanhempien ryhmän päätavoite (vanhemmuuden tukeminen vertaistuellisen ryhmän avulla)

toimivat minulle analysoinnin ajan ohjenuorana. Lisäksi nostin esiin teemoja liittyen opinnäytetyölleni asettamiini kehittämistehtäviin, jotka liittyivät edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi toimintamallin kehittämiseen kokeilun perusteella ja lasten oppimisvalmiuksien parantamiseen vanhempien välisen ilmapiirin tukemisen kautta.

7.1.2 Kyselylomakkeiden tulokset

Vertaistuki

Perhekerho nähtiin mahdollisuutena tavata ja tutustua lapsen luokkatoverien vanhempiin, minkä koettiin voivan helpottaa vanhempien yhteydenpitoa. Osa vanhemmista kertoi vertaisuuden toteutuneen keskusteluiden osalta hyvin. Joku olisi kuitenkin toivonut keskusteluille jätettävän enemmän aikaa.

Kaikki vanhemmat kuvaavat Perhekerhon vaikuttaneen omaan vanhemmuuteensa myönteisesti ja samanlaista toimintaa toivotaan. Osa vastaajista on kokenut toisten vanhempien kanssa käytyjen keskusteluiden auttavan suhteuttamaan oman lapsen vaikeuksia ja oppineensa samalla uutta omasta ja toisten lapsista. Lisäksi on havaittu myös muiden perheiden painivan samojen haasteiden kanssa kuin itse.

Perheiden vuorovaikutus

Muutama vanhemmista kuvaa oman perheen vuorovaikutuksen parantuneen. Näihin ovat vaikuttaneet erilaiset puheenaiheet, joista he ovat tapaamisten jälkeen keskustelleet. He myös kokevat ymmärryksen lisääntyneen perheen jäsenten kesken. Joku olisi toivonut lasten ja vanhempien yhteiselle ajalle varattavan tapaamisen aikana enemmän aikaa. Osa vastaajista taas toteaa, ettei Perhekerholla ole ollut vaikutusta heidän perheeseensä. Eräs vanhempi täsmentää asiaa, että heidän perheessään on puhuttu aiemminkin avoimesti ja rehellisesti vaikeistakin asioista.

Ilmapiiri

Useampi vanhemmista nosti esiin luokkayhteisön ilmapiirin muuttumisen paremmaksi jo keväällä 2009 aikana, ainakin Perhekerhoon osallistuneiden oppilaiden keskuudessa. Osa vanhemmista kuvaa lapsensa saaneen uusia näkökulmia, mikä näkyy erilaisuuden suvaitsemisena ja ymmärtävyyden lisääntymisenä. Seuraava vastaus on lohdullinen ”lapseni on huomannut, että jotkut oppilaista pitävät hänestä”. On myös havaittu kiusaamisen vähentyneen oppilaiden keskuudessa. Osa vanhemmista kuitenkin toivoo opettajien ehkäisevän ja puuttuvan kiusaamistapauksiin aktiivisesti. Suurin osa vanhemmista kuvaa ilmapiirin parantuneen myös koko luokkayhteisössä. Siihen on vaikuttanut avoimuuden ja suvaitsevaisuuden lisääntyminen.

Tapaamiset

Tapaamisten rakennetta ja ajallista kestoja pidettiin hyvänä. Vanhemmat pitivät tapaamisten määrää sopivana, mutta niiden toivotaan sijoittuvan jatkossa harvemmalle aikavälille. Myös tapaamisen viikonpäiviä voisi vaihdella. Joku täsmensi ehdotustaan tarkentamalla, että toiminnan olisi hyvä alkaa syksyllä ja päättyä lukuvuoden lopussa, sillä näin kaikki saisivat vuoden ajan muistutusta tärkeistä asioista. On myös ehdotettu tapaamisten yhdistämistä vanhempien iltoihin, joita voisi olla kolmesta neljään kertaan vuodessa. Vastauksien perusteella on tulkittavissa vanhempien pitäneen tapaamisten väliä liian tiheänä, mikä on voinut myös omalta osaltaan karsia osallistujamäärää.

Osa vastaajista vaikutti olleen sisältöihin tyytyväisiä, mitä kuvaus ”asiallisia ja kattavia” ilmaisee. Vanhemmat kuvasivat tapaamisten ilmapiiriä positiivisilla ilmauksilla: ”mukava”, ”rento”, ”vapautunut”, ”rauhallinen”, ”hyvä” ja ”rakentava”. Joku täsmentää, että arvostaa tapaamisilla vallinnutta hyväksyvää asennetta, johon liittyi rakentava keskustelu syylistämisen tai syyttämisen sijaan.

Työelämänohjaajien mukanaoloa pidettiin myös hyvänä lisänä ja moni kertoikin saaneensa uutta tietoa koulukiusaamisesta sekä luokkaryhmästä ja sen toiminnasta. Vanhempien tyytyväisyys asiantuntijoiden mukana oloon on tulkittavissa vanhempien haluna kuulla tutkittua tietoa ja saada apua sekä neuvoja arjen kasvatustyöhön.

Rajat ja rakkaus -tapaamisella käsitellyt aiheet olivat jonkun mukaan myös etäisiä, sillä hänestä keskusteltavat aiheet koskivat vanhempia oppilaita eikä kolmasluokkalaisia. Vastauksissa on täsmennetty Turvallinen koulupäivä -tapaamisella esitellyn riskienkartoitusmenetelmän olleen vanhemmille etäistä ja sen lisäksi tai siitä johtuen yhteiselle keskustelulle jäi liian vähän aikaa.

Toiminnalle annetut nimiehdotukset olivat: Tiedonjakaja, Tiimi-ilta, Luokkailta ja Perhekerho. Päädyttiin jättämään työnimi, Perhekerho myös viralliseksi nimeksi.

Osallistujamäärä

Perheiden osallistujamäärän vähyys suhteessa oppilasmäärään aiheutti harmittelua ja jonkun mielestä läsnä olleet perheet olivat toisilleen jo entuudestaan tuttuja. Osassa vastauksissa toivottiinkin useampia vanhempia mukaan sekä luokanopettajan aktiivista osallistumista. Enemmistö vastaajista toteaa vanhempien osallistuttamisen olevan haasteellista, sillä jokaisen vanhemman tulisi itse mieltää osallistumisen tärkeys.

Yhteistyö

Perhekerhon opiskelijaohjaajat saivat myönteistä palautetta yhteistyöstä, mistä seuraavat suorat lainaukset kertovat:

”Hyvin. olette oikealla alalla! Onnea vain työelämään.”, ”Erinomaisesti, kiitos”, ”Hyvin” ja ”Tosi hyvin, tytöt olivat valmistelleet tapaamiset tosi hyvin ja se oli myös hyvä, että lasten kanssa käytiin asiat läpi” Viimeinen kommentti tarkoittaa koulutyöskentelyn lomassa tapahtuneita tapaamisista, jossa oli mukana koko luokkaryhmä.

7.2 Luokanopettajan haastattelu

Seuraavissa kappaleissa esittelen, miten haastattelin luokanopettajaa loppuarvioinnista. Lisäksi kerron missä ja milloin haastattelu tehtiin. Perustelen myös valitsemani sisällönanalyysimenetelmää ja täsmennän, miksi valitsin analyysin lähestymistavaksi deduktiivisen otteen. Viimeisessä kappaleessa esittelen haastattelun tulokset.

7.2.1 Aineisto, sen kerääminen ja käsittely

Haastattelin luokanopettajaa teemahaastattelu -menetelmän avulla. Hirsijärvi & Hurme (2000, 48) kertovat teemahaastattelun lähtevän ideasta, että kaikkia kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan teemahaastattelun avulla tutkia. Teemahaastattelussa keskeistä ovat ihmisten tulkinnat asioista ja asioille antamat merkitykset. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 48.) Tuomi & Sarajärvi täsmenävät, että kyseisessä haastattelussa on ideana kohdentaa haastattelu tiettyjen aihepiirien eli teemojen ympärille. Kysymysten esittämisen järjestys taas ei ole oleellista. Haastattelun tavoitteena on havaita merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. Haastattelu on luonteeltaan puolistrukturoitu tai avoin, mutta ei koskaan suljettu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–77.)

Teemoittelin haastattelurungon (liite 2) neljään aihealueeseen: odotukset, kodin ja koulun välinen yhteistyö, luokka ja merkittävyys/hyödyllisyys. Kysymyksiä oli yhteensä 26. Lähetin haastattelurungon etukäteen luokanopettajalle luettavaksi 18.5.2009. Haastattelin luokanopettajaa Yhteistyökoululla 20.5.2009. Nauhoitin haastattelun ja litteroin sen sanasta sanaan 2. ja 4.11.2009.

Haastatteluvastausten purkamisessa käytän sisällönanalyysimenetelmää ja päättelyä deduktiivista logiikkaa, jossa teoria ohjaa analysointiyksiköiden valikoitumista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97). Päädyinkin deduktiiviseen lähestymistapaan, koska Perhekerhon päätavoitteet ja vanhempien ryhmän päätavoite ohjasivat analysointia. Lisäksi nostin esiin teemoja liittyen opinnäytetyölleni asettamiini kehittämistehtäviin.

7.2.2 Haastattelun tulokset

Luokkayhteisön ilmapiiri

Koko luokkaryhmä on rauhoittunut kevään aikana, ja siksi oppiminen on ollut helpompaa. Myös toisten kunnioittaminen on lisääntynyt, minkä ansiosta oppilaat kertovat ja myöntävät omat virheensä paremmin kuin ennen kolmannen luokan kevätlukukautta. Ennen kerhoa luokassa esiintyi enemmän kilpailua ja toisten nolaamista ja kerhotoiminnan edetessä tällainen käyttäytyminen väheni. Opettajan mukaan lapset ovat ryhtyneet miettimään, voisivatko he toimia toisin. Oppilaiden itsekritiikki vaikuttaisikin kasvaneen. Osittain lasten kehitys voi selittyä psyykkisellä kehityksellä, jolloin kerhon merkitys luonnollisesti pienenee. Opettaja epäilee ajan antamisen ja lasten kanssa käytyjen keskusteluiden saaneen muutokset aikaan.

Opettaja toivoi kokeilun alussa luokkayhteisöön yhteisöllisyyttä esimerkiksi samankaltaisen ajattelun avulla. Hänestä toive on osittain jo toteutunut kevään aikana, vaikka hän täsmen-tääkin esittäneensä odotuksen ja toiveen tulevaisuuden varalle.

Tapaamiset

Luokanopettajan näkemyksen mukaan toiminta toteutettiin tiiviillä aikataululla. Toimintaa voisi harjoittaa pitemmän ajan kuluessa kuten syyskuun puolesta välistä maaliskuulle. Hänen mielestään ei kannata sijoittaa kerhon aloitusta heti lukuvuoden alkuun kuten ei myöskään ihan lukuvuoden loppuun huhti-toukokuulle. Lisäksi hänestä olisi hyvä rauhoittaa puoleen väliin ajoittuva joulukuu kokonaan, sillä se on tunnetusti kiireistä aikaa. Hän pohtii, että osallistujaperheitäkin voisi olla pimeän jakson iltoina enemmän.

Pidemmälle aikajaksolle ajoittuvan toiminnan ansiosta myös tapaamisten tiheys ei olisi samanlainen kuin nyt. Hänestä kolmen viikon väli tapaamisille voisi olla sopiva. Myös viikonpäivää voisi vaihdella, ja tällä tavalla eri ihmiset pääsisivät mukaan kerhotapaamisiin. Hän täsmentää kuitenkin, että kevään 2009 kokeilu onnistui hyvin kiireellisestä aikataulutuksesta huolimatta.

Luokanopettaja koki koulukiusaamista käsittelevän tapaamisen hyödylliseksi ja toivoisikin, että siihen liittyvää tietoa tulisi luokkayhteisöllä olla jo ennen kuin kiusaamista pääsee edes tapahtumaan. Lisäksi hän koki viimeisen tapaamisen erittäin mukavana. Hänestä viimeisen kerran tutustumisleikki, jossa perheenjäsenet esittelivät toinen toisensa, oli hyvä. Hän kertoi toivoneensa tapaamisen aikana, että kerho olisi toteutettu hänen luokkayhteisössään aiemmin, koska hän näki kerhon merkitykset yhteishengelle. Lisäksi hän koki saaneensa toiminnasta tukea omalle työlleen, oppilaiden työskentelyyn koulussa ja yleisesti koulun arvostamiseen.

Opettajan rooli

Opettaja kertoi, ettei aluksi hahmottanut kunnolla omaa rooliaan tapaamisilla. Hän pelkäsi olevansa haitaksi vanhemmille ”jos mä kahlitsen niinku liikaa olemassaolollani mä tietyllälaila tyrmään heidän vapautensa olla vanhempana”. Lisäksi hänestä luokanopettajan roolissa pysyminen myös tapaamisten aikana oli hyvä valinta. Hän piti kahdelle kerralle osallistumista hyvänä ratkaisuna.

8 Tulosten yhteenvetoa

Tässä luvussa teen yhteenvetoa prosessiarviointien ja loppuarviointien perusteella. Peilaan niistä tekemiäni tuloksia Perhekerhon päätavoitteisiin vanhemmuuden tukemiseen ja lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Näiden tavoitteiden lisäksi peilaan niitä vanhempienryhmän päätavoitteeseen vanhemmuuden tukemiseen vertaistuellisen ryhmätoiminnan avulla. Näiden avulla perustelen myös, miksi laadittu Perhekerhon toimintamalli (liite 3) on sellainen kuin se on. Omaa oppimista käsittelevät vastaukset kuten ryhmänohjaajana kehittymisen ja toiminnan vastaaminen opinnäytetyöni kehittämistehtäviin nostan esiin Pohdinta-luvussa.

Vanhemmuuden tukemista tuettiin järjestämällä vanhemmille vertaistuellinen ryhmä, jossa heidän oli mahdollista jakaa tasa-arvoisesti kokemuksiaan. Vanhempien vastausten perusteella vanhemmilla on ollut tarvetta vertaistuelliseen kanssa käymiseen ja he ovat kokeneet saaneensa sen avulla tukea vanhemmuuteensa. Joku olisi toivonut tapaamisilla jäävän enemmän aikaa keskustelulle, mikä on tulkittavissa vertaistuen tarpeesta. Vanhemmat kokivat saaneensa uusia näkökulmia oman lapsensa ja oman perheensä haasteiden tarkasteluun. He myös toivovat samanlaista toimintaa tulevaisuudessa, mitä myös vanhempien käymä keskustelu viimeisellä kerhotapaamisella puoltaa. Vertaistuellisuus on niin isossa roolissa Perhekerhotoiminnassa, että korostimme myös sen merkitystä toimintamallissa (liite 3).

Osa vanhemmista on havainnut oman perheen vuorovaikutuksessa myönteisiä muutoksia, mitä he kokevat tapaamisten erilaisten puheenaiheiden edesauttaneet. Vanhemmat kokivat myös perheen jäsenten välisen ymmärryksen lisääntyneen. Joku olisi toivonut lasten ja vanhempien väliselle hetkelle varattavan jatkossa enemmän aikaa, mutta sitä emme lähteneet toimintamalliin (liite 3) lisäämään. Vanhempien ja lasten ryhmien vertaisuus nähdään niin olennaisena osana toimintaa, ettei niille varattua puoltatoista tuntia haluttu lähteä lyhentämään. Pohdittiin, pitäisikö yhteistä hetkeä itsessään pidentää, mutta haluttiin säilyttää tapaamisen kokonaiskesto kahden tunnin mittaisena.

Yksi toiminnan keskeisistä tavoitteista oli luokkayhteisön ilmapiirin kehittäminen oppilaiden oppimista edistäväksi. Vaikuttaa siltä, että opettajan ja vanhempien arviointien mukaan tavoitetta kohden on menty. Opettajan mukaan luokkaryhmä on rauhoittunut jo kevään aikana.

Oppilaiden moraalinen taso ja keskinäinen kunnioitus ovat lisääntyneet. Opettaja kuitenkin täsmentää, että oppilaiden käyttäytymisen muutos voi yksinkertaisesti johtua kyseisten lasten psyykkisestä kehityksestä. Vanhemmat olivat tehneet saman havainnon kuin opettaja luokan ilmapiirin muuttumisesta yhteisöllisemmäksi. Vanhemmat olivat noteeranneet, että kiusaamista oli ollut kevään aikana vähemmän. Sekä luokanopettaja että suurin osa vanhemmista kokee koko luokkayhteisön ilmapiirin parantuneen kevään aikana. Avoimuuden ja suvaitsevaisuuden lisääntyminen on heidän ajatustensa mukaan saanut sen aikaiseksi.

Perhekerhon tapaamisten määrää ja ajallista kestoa pidettiin hyvänä. Sen sijaan toiminnan tulisi sijoittua pidemmälle ajanjaksolle esimerkiksi koko lukuvuoden kestäväksi toiminnaksi. Myös tapaamisten välien toivotaan olevan jatkossa pidempiä ja tapaamisten viikonpäiviä olisi hyvä vaihdella. Näin mahdollistetaan sellaisten perheiden osallistuminen, joilla olisi ollut joka torstai jokin tärkeä harrastus. Nämä toiminnan aikatauluun liittyvät muutokset kirjattiin toimintamalliin ohjeistukseksi (liite 3).

Osa vastaajista oli tapaamisten sisältöihin tyytyväisiä. Omien havaintojeni pohjalta muutin ensimmäisen tapaamisen suunnitelmarunгон toimintamalliin realistisemmaksi. Olin suunnitellut liikaa harjoitteita toteutettavaksi tunnin aikana. Lisäksi suunnittelin rungon liian tarkaksi.

Työelämäohjaajien mukana oloa arvostettiin ja moni vanhemmista kokikin saaneensa uutta tietoa koulukiusaamisesta ja luokkaryhmän toiminnasta. Toimintamalliin laitettiin koulu- kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen keinot -tapaamisen suunnitelmarunko lähes samanlaiseksi kuin mitä se oli ollut jo menneelle tapaamiselle. Mallissa on kuitenkin täsmennetty, että tärkeintä tapaamisilla on ryhmän tarpeiden kuuntelu ja mahdollisesti suunnitelmarunkojen muuttaminen niiden mukaiseksi.

Ryhmän tarpeiden kuuntelua korostetaan mallissa, koska todellisuudessa tämä kyseinen tapaaminen 2.4.2009 sujui aivan eri tavalla kuin olimme työelämäohjaajan kanssa suunnitelleet. Vanhemmat olivat kuitenkin tapaamisen kulkuun erittäin tyytyväisiä ja tulkitsen sen johtuvan heidän kokemuksestaan tulla kuulluksi ja kunnioitetuiksi. Palautteiden perusteella tällä tapaamisella onnistuttiin tukemaan aidosti vanhempien asiantuntijuutta, minkä voidaan tulkita tukevan vanhemmuutta. Itse en olisi kyennyt niin läsnäolevaan vuorovaikutukseen, minkä vuoksi kehotammekin mallissa ohjaajia etsimään kullekin tapaamiselle kyseisen aiheen asiantuntijan. Kiusaaminen on aiheena sensitiivistä aluetta, minkä vuoksi suosittelen toisella ohjaajalla olevan riittävästi kokemusta ryhmienohjauksesta.

Osa vanhemmista koki Rajat ja rakkaus -teeman tapaamisella käsiteltävien asioiden jäävän etäiseksi. Sen runkoa en kuitenkaan lähtenyt toimintamalliin muuttamaan, vaan kehotan ottamaan huomioon tarkasti lasten kehitysvaiheet ja muuttamaan sisältöä sen mukaiseksi. Ta-

paamisen sisällön voi tulkita toimineen ongelmallisten rajojen asettamistilanteiden ennaltaehkäisyä, sillä vanhemmat ovat saattaneet pohtia tapaamisen sisältöä jälkikäteen. Vanhemmat vaikuttivat vetäytyvän tapaamisella hiljaisuuteen, mihin on saattanut vaikuttaa oma sivusta katsojan roolini vaikka minun olisi pitänyt toimia enemmän ohjausvastuussa.

Omien havaintojeni perusteella ja vanhemmilta saatujen vastausten ansiosta muutin toimintamalliin Turvallisen koulupäivä -teeman Lapsen turvalliseen arkeen. Vanhemmat kokivat 4.5.2009 tapaamisella esitellyn riskienkartoitusmenetelmän olevan heille etäinen ja sen esittelyn vieneen tapaamiselta vertaistuellisen keskustelun mahdollisuutta. Tapaamisen palautteet on tulkittavissa, että kyseinen kerta ei tukenut heidän vanhemmuuttaan heidän toivomallaan tavalla.

Viimeinen tapaaminen koettiin hyvänä ja onnistuneena. Tulkitsen palautteiden johtuvan ennen kaikkea perheiden tarpeesta viettää aikaa yhdessä. Palautteiden voidaan tulkita myös kertovan vertaistuen tarpeesta. Vaikka ohjaajaopiskelijoille tapaamisen strukturoimattomuus aiheutti haasteita, niin vanhemmat ja luokanopettaja kokivat tapaamisen ehdottoman hyvänä. Ohjaajaopiskelijoille oman haasteensa toi epätietoisuus omasta roolista ja siihen liittyvistä velvollisuuksista. Tämän kokemuksen saattamana kehotamme mallissa jatkamaan toimintaa samalla suunnitelmarungolla, mutta ohjaajien kannattaa selvittää etukäteen roolitukset. Näin he pystyvät myös itse nauttimaan vapaammin toiminnasta.

Luokanopettaja kertoi kokeneensa myös aluksi oman roolinsa epäselväksi toiminnassa. Hän kertoi olevansa kuitenkin tyytyväinen päätökseen pitäytyä opettajan roolissa myös tapaamisilla. Hän kertoi olevansa myös tyytyväinen, ettei osallistunut jokaiseen tapaamiseen vaan ainoastaan ensimmäiseen ja viimeiseen. Tähän tyytyväisyyden tunteeseen vaikutti myös omien resurssien huomioiminen. Olemme toimintamallissa korostaneet, että tapaamisten roolien tulee olla auki puhuttuja. Tärkeä ohje on, että jos ei ohjaajana itse tiedä, niin miten muut ryhmänjäsenet voisivat tietää. Tämä epätietoisuus voi aiheuttaa ei-toivottua hämmennyksen tunnetta. Epätietoisuuden tunne ei auta turvallisen ryhmän muodostumisessa, mikä on toimivan ryhmän perusedellytys.

Osallistujien vähyys verrattuna perheiden lukumäärään aiheutti harmittelua. Perheitä oli 18 ja keskimäärin viisi perhettä osallistui tapaamiselle. Joissain vanhempien vastauksissa toivottiin useampia vanhempia kuin myös luokanopettajaa osallistumaan useammille tapaamisille. Toisaalta taas sekä luokanopettaja että vanhemmat mielsivät, että vanhempien osallistuminen on haastavaa. Haluan itse ajatella osallistuneiden vanhempien tarvinneen jotakin tapaamisista ja sitä kautta hyötyneen näistä. Näin ajattellessa osallistuneiden määrä on sivuseikka, kun taas osallistuneiden perheiden tarpeet ovat etusijalla.

Perhekerho-toiminnan aikana haluttiin kuitenkin estää poissaolleiden perheiden kokeman ulkopuolisuuden tunne tapaamalla koko luokkaryhmää heidän koulutyöskentelynsä aikana ja lähettämällä vanhemmille yhteenvetokirjeet tapaamisten sisällöistä. Tätä toimintaa kehoitamme jatkamaan myös toimintamallissa (liite 3), sillä toiminnan tarkoitus ei ole lisätä perheiden pahaa oloa tai syrjäytymistä.

9 Pohdintaa

Opinnäytetyöni yhteiskunnallisena kehittämistehtävä oli olla mukana toteuttamassa ja kehittämässä matalan kynnyksen toimintamallia vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Pohdin aiemmin luvussa 3 lasten ja perheiden yhteiskunnallista tilaa, minkä vuoksi kyseiselle toiminnalle olisi tarvetta. Leena Heino (2011) täsmentää lasten ja vanhempien pahoinvoinnin oleva yleinen ilmiö. Sitä voivat aiheuttaa esimerkiksi työelämän paineet, työttömyys, päihteet kuin myös aikuisten ja lasten psyykinen oireilu. (Heino 2011, 19.) Tänä päivänä työelämä saattaa asettaa vanhemmille kovia paineita, minkä seurauksena vanhemmat ovat kotona, mutta eivät ole läsnä lapsiaan varten (Jonsson 2011, 13.) Lapset voivat jäädä näkymättömiksi suorituspainaisen arjen keskellä. Niiden pohdintojen lisäksi Tarja Heinon (2009) mukaan avohuollon lastensuojelun lasten ja nuorten määrä on kymmenessä vuodessa yli kaksinkertaistunut, mikä kertoo omaa tarinaansa lasten ja perheiden elosta (Heino 2009, 53). Lapsiperheiden auttamiseen on käytetty viime vuosikymmenien aikana yhä vähemmän määrärahoja (Heino 2011). Perhekerho voisi olla yksi muoto perheiden tukemiseen. Varsinkin, jos toiminta pystyttäisiin vakiinnuttamaan valtakunnallisesti ja tukea olisi tarjolla tarvittaviin lapsen kehityksen nivelvaiheisiin. Toimintaa olisi mahdollista toteuttaa järjestöpohjaisena, milloin se tukisi julkisen ja yksityisen puolen palveluiden tarjoajien kenttää.

Opinnäytetyöni konkreettisenä tavoitteena oli tukea luokkayhteisön vanhempien välistä ilmapiiriä vertaistuellisen ryhmän avulla ja siten parantaa lasten oppimisvalmiuksia. Tulkitsen loppuarviointien perusteella onnistuneeni tavoitteessani, sillä sekä luokanopettaja että vanhemmat olivat havainneet oppilaiden rauhoittuneen kevään 2009 aikana. Lisäksi aikuiset kuvaavat lastensa suvaitsevaisuuden ja ymmärtävyyden lisääntyneen. Tarkasti ei voida sanoa, johtuuko oppilaiden käytös juuri kerhon toiminnasta vai heidän henkilökohtaisesta psyykkisestä kehityksestään. Joka tapauksessa perheet kokivat saaneensa kerhon avulla keskustelun aiheita ja perheenjäsenten välisen ymmärryksen lisääntyneen, mikä voidaan tulkita kerhon mahdollistamien vertaistuellisten ryhmien, vanhempien ryhmissä vierailevien työelämänohjaajien ja jokaisen tapaamisen jälkeen tapahtuneen lasten ja vanhempien yhteisen hetken ansioksi. Lisäksi vanhemmat ja opettaja kokivat koko luokkayhteisön ilmapiirin muuttuneen suvaitsevaisemmaksi ja avoimemmaksi. On myös tulkittavissa, että luokkayhteisön aikuisten

laatimat yhteiset säännöt esimerkiksi luokkaan toisen tapaamisen päätteeksi, on voinut rauhoittaa lapsia.

Vanhempien ja luokanopettajien vastauksista on tulkittavissa tyytyväisyyttä toiminnan järjestämiseen ja me opiskelijaohjaajat saimme positiivista palautetta toiminnasta, minkä puoltaisi onnistumista toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Muut yhteistyökumppanit osallistuvat myös toiminnan arviointiin prosessin aikana ja heidän palautteensa on myös auttanut Perhekerhon toimintamallin (liite 3) kehittämisessä.

Oma ammatillinen kasvuni on painottunut toiminnan organisointiin ja tapaamisten ryhmänohjaamiseen. Sain opinnäytetyön kautta mahdollisuuden työskennellä moniammatillisessa tiimissä. Näin myös havainnot tiimityön suomista mahdollisuuksista konkretisoituivat ja oma tuntemus itsestä tiimityöskentelijänä lisääntyi. Perhekerho-toiminnan, ihan niin kuin minkä tahansa muun toiminnan, alulle paneminen oli mielenkiintoisuuden lisäksi toisinaan haasteellista ja stressaavaa, sillä piti yrittää hahmottaa toiminnan tarkoituksen kokonaisuutta ja yhtä aikaa kuitenkin koko ajan viedä toimintaa konkreettisesti eteenpäin. Haasteellisuutta lisäsi toiminnan aloittamisen nopea tempo ja kerhon tapaamisten lyhyet välit. Näin jälkikäteen ajateltuna aika oli antoisaa, mutta myös kuluttavaa. Olennaista toiminnan kehittämisessä ja tapaamisten suunnittelussa oli epävarmuuden sietokyky, jota soisin kyllä itselleni enemmän. Tein huolellista ja tarkkaa suunnittelutyötä tapaamisten suunnitelmarunkojen kanssa, kun taas totuus on, ettei kaikkeen voi varautua. Tarkkuus ja pingottaminen kertovat epävarmuudestani ryhmänohjaajana, sillä en ollut tuolloin ohjannut vanhempienryhmiä. Kävin myös kevään 2009 aikana omaa henkistä kamppailua, miten voin nuoresta iästäni huolimatta ohjeistaa ja tarvittaessa neuvoa vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Tämän vuoksi vertaistuullisen ryhmän ohjaaminen sopi minulle hyvin, sillä tiesin ohjaajan kuuluvan niissä sivurooliin.

Opin myös kantapään kautta omien resurssieni käytöstä sen, että minun olisi pitänyt rajata työn laajuutta tarkemmin. Tiedän innostuvani herkästi asioista ja siten keräsin lisätehtäviä, vaikka todellisuudessa omat sen hetkiset voimavarat töiden, opiskeluiden ja muun elämän vuoksi eivät antaisikaan myöden. Näin jälkiviisaana on helppo myöntää, että koin työn ylittävän opinnäytetyölle tarkoitetut opintopisteet. Olen kuitenkin kiitollinen, että olen saanut mahdollisuuden olla mukana kehittämässä toimintamallia. Pohdin, että loppuarviointien osuuden pois jättäminen olisi voinut pitää työmäärän kohtuullisena. Vilka & Airaksinen (2003) korostavat, että tutkimusmenetelmien käyttö ei ole toiminnallisessa opinnäytetyössä välttämätöntä. Myös aineiston ja tiedonkerääminen tulisi harkita huolella, sillä niiden selvitys voi lisätä opinnäytetyön laajuutta liiallisuuksiin (Vilka & Airaksinen 2003, 56).

Toisaalta loppuarviointien toteuttamisen vuoksi opin tutkimusmenetelmistä lisää ja eritoten sisällön analyysistä. Tekemäni haastattelurunko luokanopettajalle ja kyselylomakkeet van-

hemmille sisälsivät kriittisesti tarkasteltuna aivan liian monta kysymystä. Liiallisten teemojen ja kysymysten käyttö voisi kertoa siitä, etten ole niiden tekovaiheessa vielä mieltänyt toiminnan kokonaisuutta. Esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyötä koskevat kysymykset olisi voinut jättää kokonaan pois. Kyselylomakkeet eivätkä haastattelurunko ole olleet tässä tapauksessa helppoja vastaajille. Kehotankin toimijoita valitsemaan ohjatulle toiminnalle sopivat kysymykset toimintamallin takaa löytyvistä arviointilomakkeista.

Opin tutkimusmenetelmien lisäksi myös hyvästä tutkimusetiikasta. Huolehdin ihmisten itsemääräämisoikeudesta kertomalla vanhemmille ja luokanopettajille, mitä Perhekerho-toiminta sisältäisi, kuka sitä ohjaisi ja miten kerhossa työskenneltäisiin. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan tutkimuksia tai kehittämistehtäviä tehtäessä, että ihmisille annetaan mahdollisuus päättää, että haluavatko he osallistua tutkimukseen. Tällöin heidän tulee saada myös riittävästi tietoa tutkimuksesta tai kehittämistehtävästä eli heille tulee kertoa, mistä on kyse, kuka tutkimuksen toteuttaa, mikä on osallistujilta kerättävien tietojen käyttötarkoitus, miten aineistonkeruu tapahtuu, ja edellyttääkö se osallistujilta aktiivista osallistumista. (Kuula 2006, 61–62.) Luokkayhteisön tunnistamattomuudesta huolehdin siten, etten opinnäytetyössäni puhu kyseisestä koulusta nimellä vaan käytän siitä pseudonimeä Yhteistyökoulu. Näin suojelen ihmisten yksityisyyden kunnioittamista. (Kuula 2006, 64.)

Lähteet

- Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa M. Bardy. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Braun, L., Coplon, J. & Sonnenschein, P. 1984. Helping parents in group. Teoksessa T. Kinnunen. 2006. Vertaistuki erityislasten vanhempien voimavarana. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.
- Bardy, M. 2002. Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen. (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fermoso, P. 1994. Pedagogia Social. Barcelona: Herder. Teoksessa Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Tammer-Paino.
- Heino, L. 2011. Keskellä arjen kaaosta. Teoksessa S. Fågel, M. Jonsson, P. Korvela & A. Kupiainen (toim.) Arki haltuun - Sekvenssimenetelmä perhetyössä. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa M. Bardy (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T - Print.
- Jonsson, M. 2011. Perheet eksyksissäkö? Teoksessa S. Fågel, M. Jonsson, P. Korvela & A. Kupiainen (toim.) Arki haltuun - Sekvenssimenetelmä perhetyössä. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Järventie, I. & Sauli, H. (toim.) 2001. Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WS Bookwell.
- Kaipio, K. 1995. Yhteisöllisyys kasvatuksessa. Yhteisökasvatuksen teoreettinen analyysi ja käytäntöön soveltaminen. Jyväskylä: Studies in Education, Psychology and social Research.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Tammer-Paino.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2006. (3. painos) Turvataitoja lapsille-turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Helsinki: Erikoispaino.
- (Marjanen, P., Lindfors, E. & Ranta, T. 2011. Johdanto. Teoksessa Marjanen, P. & Lindfors, E. (toim.) Lapsen ja nuoren hyvä arki. Helsinki: Edita Prima.
- Männikkö, K. & Pulkkinen, L. 2001. Parenting and personality styles. A long - term longitudinal approach. Teoksessa J.R.M. Gerris (toim.) Dynamics of parenting. Leuven, Belgium: Garant - Uitgevers.
- Pietilä, V. 1973. Sisällön erittely. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (Toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WS Bookwell.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Salminen, P. (toim.) 2005. Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakultturia. Keuruu: Otavankirjapaino.

Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Tampere: Tammer - Paino.

Sinkkonen, J. 1995. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Jyväskylä: Tammi.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorinen, M. 2002. Meidän ryhmä - hyvä juttu: kokemuksia ja tuloksia oma - apu toiminnasta. Mielenterveyden Keskusliitto. Vantaa: Printway.

Sähköiset lähteet:

Hyvinkään kriisikeskus: nuorten palvelut. 2009. Viitattu 4.3.2009.
http://www.hymise.fi/fi/nuorten_palvelut#nuorille

Hyvinkään Seudun Mielenterveysseura Ry. 2009. Viitattu 4.3.2009.
<http://www.hymise.fi/fi/etusivu>

Lapsen ja nuoren hyvä arki. 2009. Viitattu 4.3.2009.
http://ppp.laurea.fi/Linkit/Lapsenjanuorenyhyva_arki2008.pdf

Lastensuojelun käsikirja. Ehkäisevä lastensuojelutyö. 2009. Viitattu 24.3.2009.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2010. Viitattu 12.1.2010.
http://jkk.mll.fi/huoneentaulut/Tietokoneenkayttosopimus_VALMIS.php?dir=/huoneentaulut

Sosiaaliportti. Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet. 2011. Viitattu 19.11.2011.
[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-
<FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-
<FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/)

Yhteishyvä. Tulostettu 10.5.2010.
http://www.yhteishyva.fi/ruokamaailma/reseptit/leivonnaiset_a_k/fi_FI/brownies_keksit/

Liitteet

Liite 1 Vanhempien kyselylomake.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 2 Luokanopettajan haastattelurunko teemoittain.....	66
Liite 3 Perhekerhon toimintamalli.....	68

Liite 1 Vanhempien kyselylomake

PERHEKERHO-PILOTIN ARVIOINTIA VANHEMPIENRYHMÄN OSALTA

Lapsen ja nuoren hyvä arki- hankkeeseen liittyvä Perhekerho-pilotti toteutettiin Yhteistyö koulun kolmannen luokan luokkayhteisössä kevään 2009 aikana. Viiden perhekerhotapaamisten tarkoituksena oli kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä, mahdollistaa vanhemmille tilaisuuksia keskustella itseä mietittyistä asioista liittyen kasvatukseen ja kohentaa yhteisöllisyyden kautta koko luokkayhteisön ilmapiiriä. Pilotti pyrittiin rakentamaan luokkayhteisöstä esiin nousseita ajatuksia kuuntelemalla, mitä esimerkiksi ryhmien ohjaamisesta vastanneet sosionomiopiskelijat tekivät rakentamalla tapaamiset luokkayhteisön ehdottamien teemojen ympärille. Viiden kerran teemoiksi muodostuivat hyvä yhdessä oleminen, kouluksiäminen ja siihen puuttumisen keinot, rajat ja rakkaus sekä turvallisuus koulussa. Viimeisen ja viidennen tapaamisen, joka toteutettiin luokan luokkaretken yhteydessä, aiheeksi hahmottui jälleen hyvä yhdessä oleminen käytännössä ihan niin kuin ensimmäisen tapaamisen teemanakin oli.

Perhekerho- pilotin mallista on tarkoitus kehittää laajemmin sekä ala- että yläkouluilla toimiva menetelmä ja siksi Puolimatkan koululla tapahtuneen työn arviointi on tärkeää, jotta sen hyviä ja huonoja puolia pystytään jatkossa ottamaan huomioon. Laurean sosionomiopiskelija Jenni Ruotsalainen tekee kyseisen pilotin vanhempienryhmän koordinoimisesta ja päävastuuohjaajana olemisesta oman opinnäytetyönsä, mihin vanhempienryhmän osalta arviointi myös kiinteästi liittyy.

On tärkeää, että vastaat kyselyyn, vaikka et olisikaan päässyt osallistumaan Perhekerhotapaamisiin, sillä kaikkien mielipiteen kuuleminen on arvokasta. Kyselylomakkeiden täyttäjien anonymiteetistä huolehditaan siten, ettei kyselylomakkeen täyttöön edellytetä vastaajan nimeä, eikä kyselylomakkeita lue kukaan muu kuin opiskelija Ruotsalainen. Arviointien koontia tehtäessä huolehditaan myös tunnistamattomuuden säilymisestä. Kun olet täyttänyt lomakkeen, niin sulje kirjekuori ja palaute se kolmasluokkalaisen oppilaasi mukana koululle. Ruotsalainen käy hakemassa arvioinnit Yhteistyökoululta torstaina 28.5.09.

On ollut mukavaa ja opettavaista tehdä teidän kanssanne yhteistyötä, joten suuret kiitokset siitä!

Aurinkoista kesää!

Ystävällisin terveisin Jenni Ruotsalainen

(jenni.ruotsalainen at laurea.fi)

Kysely vanhemmille

Odotukset:

1. Mitä ajattelit Perhekerho- pilotista siitä kuullessasi?

2. Millaisia odotuksia sinulla oli vanhempana sen suhteen?

3. Millä tavalla odotuksesi täyttyivät?

Kodin ja koulun välinen yhteistyö:

4. Mitä yhteistyötä sinulla on ollut lapsesi luokanopettajan ja luokan muiden vanhempien kanssa ennen Perhekerho-pilottia?

5. Millaista toimintaa haluaisit tehdä yhdessä luokanopettajan ja muiden vanhempien kanssa?
Miksi?

6. Miten Perhekerhotapaamiset ovat vaikuttaneet mielestäsi kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön?

7. Miten toivoisit tapaamisten vaikuttaneen kyseiseen yhteistyöhön?

Perhekerhotapaamiset:

8. Millä mielellä tulit tapaamisiin?

9. Millainen ilmapiiri tapaamisilla oli?

10. Millä mielellä lähdit tapaamisista?

11. Mitä mieltä olet ollut tapaamisten teemoista?

12. Mitä mieltä olet tapaamisten sisällöistä?

13. Miten olet kokenut hyötyneesi tapaamista?

14. Osallistuitko Perhekerhotapaamisiin?

- osallistuin
- en osallistunut

15. Mitä mielestäsi jatkossa voitaisiin tehdä, että useampi vanhempi pääsisi osallistumaan tapaamisiin?

16. Miten yhteistyö Perhekerhoa toteuttavien opiskelijoiden kanssa on mielestäsi toiminut?

17. Mikä sinusta sopisi Perhekerhon toimintaa kuvaavaksi nimeksi?

Merkitykset/hyödyllisyys:

18. Millä tavalla Perhekerho-pilotti on mielestäsi vaikuttanut lapseesi?

19. Miten lapsesi luokkayhteisö (eli oppilaat, vanhemmat ja luokanopettaja) on mielestäsi muuttunut Perhekerhoa edeltäneeltä ajalta?

20. Millä tavalla Perhekerho-pilotti on vaikuttanut mielestäsi teidän perheeseen?

21. Miten Perhekerho-pilotti on vaikuttanut sinuun vanhempana?

22. Mitä kehitettävää koko pilotissa mielestäsi olisi jatkoa ajatellen?

Kiitoksia vastauksestasi!

Liite 2 Luokanopettajan haastattelurunko teemoittain

Odotukset:

1. Mitä ajattelit Perhekerho- pilotista siitä kuullessasi?
2. Millä tavalla koit oman roolisi siinä?
3. Millaisia odotuksia sinulla oli luokanopettajana sen suhteen?
4. Millä tavalla odotuksesi täyttyivät?
5. Millä tavalla ne eivät täyttyneet?

Kodin ja koulun välinen yhteistyö:

6. Miten kuvaisit vanhempien kanssa tehtyä yhteistyötä ennen perhekerho- pilottia?
7. Miten kuvaisit ja nimeäisit silloisia haasteita?
8. Millaista yhteistyötä odotat vanhemmilta? Miksi?
9. Miten kuvaisit vanhempien kanssa tehtyä yhteistyötä perhekerhon edetessä?
10. Miten kuvaisit vanhempien kanssa tehtyä yhteistyötä perhekerhotapaamisten lopussa?

11. Mitä yhteistyötä sinulla on ollut oppilaiden ja heidän vanhempiensa kanssa ennen Perhekerho-pilottia?
12. Millaista toimintaa haluaisit tehdä yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa? Miksi?
13. Miten Perhekerhotapaamiset ovat vaikuttaneet mielestäsi kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön?
14. Miten toivoisit Perhekerhotapaamisten vaikuttaneen yhteistyöhön?

Luokka:

15. Miten kuvaisit luokkaasi ennen Perhekerho-pilottia?
16. Miten kuvaisit ja nimeäisit silloisia haasteita luokassa?
17. Millaisia muutoksia luokassa oli mielestäsi havaittavissa Perhekerhon edetessä?
18. Millaisia muutoksia luokassa oli mielestäsi havaittavissa Perhekerhon lopussa?
19. Mikä/mitkä asiat ovat eniten muuttuneet mielestäsi luokassa?
20. Minkä uskot saaneen muutoksen aikaiseksi?

Merkittävyys/hyödyllisyys:

21. Miten pilotti on tukenut sinun omaa työtäsi?
22. Miten olet kokenut oman roolisi siinä?

23. Miten yhteistyö Perhekerhoa toteuttavien opiskelijoiden kanssa on toiminut? (hyvää ja huonoa)

24. Miten yhteistyö Laurean kanssa on toiminut? (hyvää ja huonoa)

25. Mitä hyvää koko Pilotissa on mielestäsi ollut?

26. Mitä kehitettävää koko Pilotissa sinun mielestäsi olisi jatkoa ajatellen?

Liite 3 Perhekerhon toimintamalli

PERHEKERHON TOIMINTAMALLI

Kalliala Sanna
Ruotsalainen Jenni

Sisällys

JOHDANTO.....	69
PERHEKERHOTOIMINNAN RAKENNE	72
PERHEKERHON SUUNNITTELUVAIHE	75
TAPAAMISAIKA JA-PAIKKA.....	75
OHJAAJIEN JA OSALLISTUJIEN MÄÄRÄ	75
OHJAAJIEN TEHTÄVÄNJAKO	76
TIEDON JAKAMINEN KAIKILLE.....	76
PERHEKERHON ESITTELY LUOKKAYHTEISÖLLE	78
VANHEMMILLE VANHEMPAINILLASSA	78
LAPSILLE KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA.....	79
ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN.....	80
YHTEINEN ALOITUSHETKI.....	80
LASTEN RYHMÄ	81
VANHEMPIEN RYHMÄ.....	83
YHTEINEN LOPETUSHETKI	85
TOINEN TAPAAMINEN.....	86
LASTEN RYHMÄ	86
VANHEMPIEN RYHMÄ.....	88
YHTEINEN LOPETUSHETKI	91
OPPILAIDEN TAPAAMINEN KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA.....	92
KOLMAS TAPAAMINEN	93
LASTEN RYHMÄ	93
VANHEMPIEN RYHMÄ.....	95
YHTEINEN LOPETUSHETKI	97
NELJÄS TAPAAMINEN	98
LASTEN RYHMÄ	98
VANHEMPIEN RYHMÄ.....	100
YHTEINEN LOPETUSHETKI	101
OPPILAIDEN TAPAAMINEN KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA.....	102
VIIDES TAPAAMINEN	103
PERHEKERHON ARVIOINTI	105
LÄHTEET	107
Liite 1 Yleinen tiedote perheille Perhekerhosta.....	109
Liite 2 Kutsu/ilmoittautuminen ensimmäiseen Perhekerho-tapaamiseen	110
Liite 3 Kutsu/ilmoittautuminen toiseen Perhekerho-tapaamiseen.....	111
Liite 4 Kutsu/ilmoittautuminen kolmanteen Perhekerho-tapaamiseen	112
Liite 5 Kutsu/ilmoittautuminen neljänteen Perhekerho-tapaamiseen	114

Liite 6 Kutsu/ilmoittautuminen viidenteen Perhekerho-tapaamiseen.....	116
Liite 7 Perheiden arviointilomakkeiden saatekirje ja arviointilomake	117
Liite 8 Kiitoskirje perheille.....	124
Liite 9 Luokanopettajan loppuarviointiarviointihaastattelun teemarunko.....	126
Liite 10 Lasten ryhmän suklaapikkuleipien ohje (Yhteishyvä)	127
Liite 11 Ensimmäisen tapaamisen vanhempienryhmän apukysymykset	128
Liite 12 Toisen tapaamisen vanhempienryhmän tunnekehä - työskentelyn pohja ..	129
Liite 13 Kolmannen tapaamisen vanhempienryhmän keksityt tapaukset	130
Liite 14 Lasten ja vanhempien ryhmien ajankäyttöympyrä	131

10 JOHDANTO

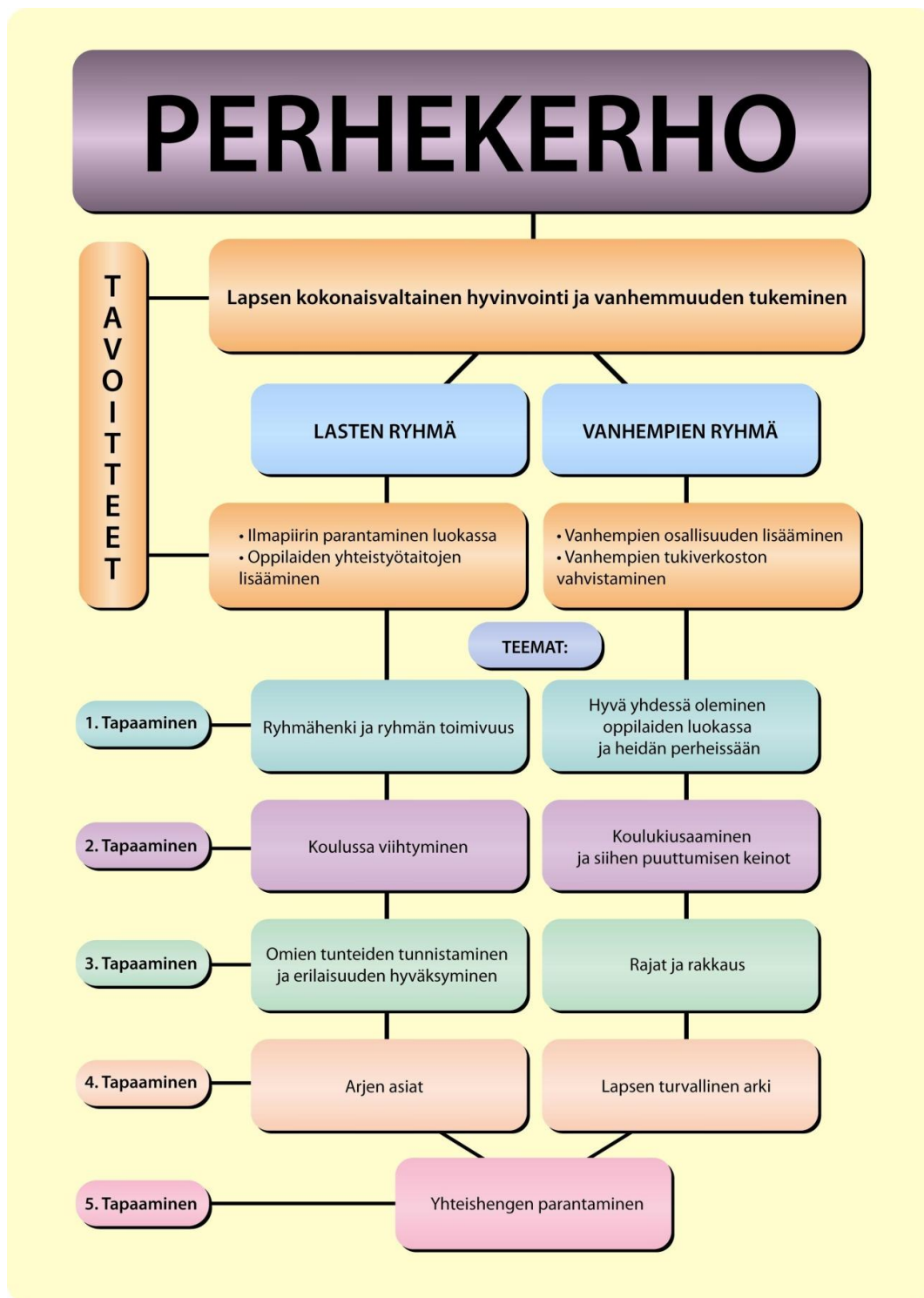
Tänä päivänä puhutaan paljon lapsiperheiden pahoinvoinnista ja lasten syrjäytymisriskin lisääntymisestä. Kyösti Raunio (2009, 286) mukaan lastensuojelun tarve on kasvanut jatkuvasti 1990-luvulta lähtien kertoen lapsiperheiden arkielämän ongelmien huomattavasta vaikeutumisesta. Hänen mukaansa toimenpiteet ovat painottuneet avohuollon puolelle perhettä tukeviin toimenpiteisiin, joilla tarkoitetaan sosiaalityötä ja tarvittavia palveluja. Samaan aikaan kuitenkin sosiaalityöntekijöiden käytössä olevat resurssit, joilla he tukisivat perheitä järjestämällä palveluita, ovat heikentyneet. Kyseisten sosiaalipalveluiden saajien määrä on vähentynyt, vaikka lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä on kasvanut. Tämän kehityssuunnan seurauksena lastensuojelun avohuollon asiakkuus nojaa vielä enemmän sosiaalityön varassa kuin ennen. (Raunio 2009, 286.) Alle 18-vuotiaista lapsista/nuorista sai 4,3 % lastensuojelun avohuollon palveluita vuonna 2000, mikä tarkoitti lukumääränä lähes 50 000 (Taskinen 2002, 69). Kehitys jatkui ylöspäin vielä sillä seurauksella, että vuonna 2006 alle 18-vuotiaista lapsista/nuorista 5,4% oli avohuollon asiakkaina. Lukumääränä se tarkoitti 60 000. (Kuoppala & Säkkinen 2007, Taulukko 3.)

Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa Lapsen ja nuoren hyvä arki-hankkeessa työelämästä nousi esiin tarve ja kiinnostus kehittää lastensuojelun ennaltaehkäisevään työhön matalankynnyksen palvelu. Hankkeessa pilotoitiin 2009 Perhekerho yhdessä Uudenmaan peruskoulussa. Pilotoinnin pohjalta on kehitetty Perhekerhon toimintamalli. Tavoitteena ovat lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä vanhemmuuden tukeminen. Tarkoituksena on yhteisöllisyyden ja vertaistuen lisääminen sekä asiantuntijoiden tietojen ja taitojen eteenpäin siirtäminen. Pilotointi oli osa kahden sosionomiopiskelijan opinnäytetöitä.

Pilotissa kohteena oli yhden alakoulun yksi luokkayhteisö ja siksi tässä mallissa viitataan luokanopettajaan, oppilaisiin ja heidän vanhempiinsa. Mallia pystytään kuitenkin muuntamaan eri foorumeihin huomioimalla lapsen/nuoren ikätaso. Malli on kehitelty kaikkia Perhekerhon ohjaajia ja siihen mukaan lähteviä yhteistyökumppaneita varten.

11 PERHEKERHOTOIMINNAN RAKENNE

Perhekerhotoiminnalla pyritään vaikuttamaan lasten hyvinvointiin ja tästä johdettuna Perhekerhon tavoitteina ovat lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä vanhemmuuden tukeminen.

1 kaavio: Perhekerhon rakenne

Perhekerho on jaettu lasten- sekä vanhempien ryhmiin. Molemmissa ryhmissä pyritään saavuttamaan Perhekerhon päätavoitteet. Kumpikin ryhmä käsittelee tavoitteita hieman eri näkökulmasta, joten Perhekerhon sisälle muodostuu vielä molempien ryhmien omat tavoitteet. Lastenryhmässä tavoitteena on vaikuttaa lasten hyvinvointiin parantamalla lasten yhteishenkeä luokassa sekä lisätä oppilaiden yhteistyötaitoja. Vanhempien ryhmässä tuetaan vanhemmuutta, mihin pyritään vanhempien osallisuuden lisäämisellä ja vanhempien tukiverkoston vahvistamisella. Molemmissa ryhmissä ovat omat ohjaajansa, jotka suunnittelevat sekä ohjaavat tapaamisten rakenteet ja teemat.

Perhekerho rakentuu viidestä tapaamiskerrasta. Tapaamiselle lapset sekä vanhemmat tulevat yhdessä. Aluksi heidät jaetaan omiin ryhmiin puoleksitoista tunniksi ja viimeiset puol tuntia ollaan yhdessä. Yhteisissä lopetushetkissä tavoitteena ovat ryhmissä käsitellyt asioiden jakaminen sekä tukea vanhempien ja lasten yhteistä olemista. Yhteisen hetken tarkoituksena on saattaa tapaaminen sellaiseen lopetukseen, mikä edesauttaa asioiden pohtimista ja keskustelemista yhdessä jatkossa.

Perhekerhon tavoitteista, lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja vanhempien tukeminen, on valittu jokaiselle viidelle tapaamiselle oma teemansa. Aiheita käsittelemällä pyritään saavuttamaan pää- sekä kunkin tapaamisen omat tavoitteet. Ensimmäisellä kerralla molemmissa ryhmissä teemat liittyvät yhdessä olemiseen. Toisella kerralla teemana on koulukiusaaminen ja lasten viihtyminen sekä oleminen koulussa. Jokaisella kerralla kumpienkin ryhmien teemat ovat hieman erilaiset, koska asioita käsitellään eri tavalla ja eri näkökulmista lasten ja vanhempien ryhmissä. Kolmannella kerralla teemat hieman eroavat toisistaan. Vanhempien ryhmässä teemana ovat rajat ja rakkaus, kun taas lasten ryhmässä omien tunteiden tunnistaminen ja erilaisuuden hyväksyminen. Neljännellä kerralla molemmissa ryhmissä teemana on turvallisuus. Viidennellä kerralla ryhmät toimivat yhdessä ja teemana on koko ryhmän yhteishengen parantaminen.

Vanhempien ryhmän toiminnan pedagogisena mallina käytetään sosiokulttuurista innostamista, mikä näkyy ohjelmarunkojen painottumisesta vanhempien osallisuuden mahdollistamiseen ja vertaistukeen asiantuntijalähtöisyyden sijasta. Lisäksi koko Perhekerhon toimintaan liittyy vahvasti ohjaajien tekemä itsereflektio tapaamisia suunniteltaessa ja itse ohjaamistilanteissa. Lisäksi yhden tärkeän elementin muodostaa innostamisen arviointi, minkä tarkoituksena on aina kehittää toimintaa paremmaksi (Kurki 2000, 150).

Kurjen (2000) mukaan useiden sosiokulttuuristen määritelmien ydinkohtina ovat ihmisten hermistymisen elähdyttäminen ja itsensä toteuttamisprosessin valpastuttaminen. Pedagogiikan tarkoituksena ovat ihmisten tietoisuuden herättäminen, toiminnan organisoiminen ja ihmisten

liikkeille saaminen. Koko toiminnan päätavoitteena on ihmisten elämänlaadun parantaminen. (Kurki 2000, 19-20.)

Innostaminen pedagogiikalla tarkoitetaan kaikkien sellaisten prosessien yhdistelmää, mitkä tukevat ihmisten kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omista yhteisöissään. Innostaminen kohdistetaan sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, ihmisten vuorovaikutuksen tukemiseen ja yhdenmukaisen suhteen muodostumiseen. Innostamiseen pohjautuvan toiminnan avulla ihmisillä on mahdollisuus havaita oman toimintansa arjessa ja lähiyhteisössä liittyvän laajempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Toisin sanoen ihmiset voivat tulla tietoiseksi historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnassaan ja maailmassaan.

Aidoissa innostamisprojektien alkuvaiheissa on tärkeää varmistaa, että toiminta perustuu sosiaaliseen todellisuuteen ja näin vältetään pelkkä puuhastelu (Kurki 2000, 124). Perhekerhossa tämä pystytään välttämään pyytämällä luokkayhteisön jäseniltä aiheita tapaamisille, jolloin saadaan selville heidän tarpeitaan. Tämän lisäksi selvitetään silloisen ajan yhteiskunnalle ominaisia haasteita perheille, vanhemmuudelle ja lapsuudelle. Vanhempien ryhmälle laajemmaksi teoreettiseksi viitekehukseksi voisi sopia esimerkiksi Hujalan, Puroilan, Parrilan & Nivan (2007) käyttämä kontekstuaalisen kasvun malli, jota on kehitelty professori Urie Bronfenbrennerin (1979) kehittelemän ekologiseen teoriaan nojaten (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 15 - 28).

Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsi nähdään aktiivisena toimijana omassa ympäristössään. Mallissa kouluikäiselle lapselle muodostavat välilliset ja tärkeimmät ympäristöt koti ja koulu, joita molempia kutsutaan mikrosysteemeiksi. Näiden kyseisten systeemien välinen toimiva vuorovaikutus koetaan merkityksellisenä ja vuorovaikutuksesta puhutaan mesosysteeminä. Välillisempiä ympäristöjä rakentavat lapsen kanssa toimivien aikuisten elämänpiiri, ekosysteemi ja yhteiskunnan kulttuurinen ja sosiaalinen todellisuus, makrosysteemi. Ekso - ja makrosysteemi eivät ole suoraan lapsen kanssa tekemisissä, nämä vaikuttavat lapseen ja lapsi näihin. Hujalan ym. (2007) mukaan kontekstuaalisen kasvun malli tarjoaa vahvan pohjan uudelle yhteistoimintaan perustuvalla kasvatustoteutuksella. Tämän avulla pystytään havainnollistamaan yhteistyön merkityksen tärkeyttä ja sen reunaehdot. Lisäksi on mahdollista selkeyttää, millaisten prosessien kautta lapsen kasvu-ympäristöjen välinen yhteistyö välittyy lapsen tasolle, hänen todelliseen kokemusmaailmaansa. (Hujala ym. 2007, 27.)

Hujalan ym. (2007) mukaan kontekstuaalisen kasvun mallin tärkein tavoite on edesauttaa kasvattajia näkemään lapsen kasvuprosessi osana laajempaa kokonaisuutta ja tiedostamaan kasvatuksen vaikutussuhteiden monikerroksisuus. Malli mahdollistaakin viitekehysten, minkä avulla voidaan analysoida kasvatusta lapsen välittömän kasvu-ympäristön ja laajempien kasvatuksen yhteiskunnallisten kytkentöjen tasolla. (Hujala ym. 2007, 27.)

12 PERHEKERHON SUUNNITTELUVAIHE

TAPAAMISAIKA JA-PAIKKA

Perhekerhon kannattaa kestää syksystä kevääseen sisältäen selkeät loma-ajat. Näin aikataulu ei ole liian tiukka ohjaajille eikä osallistujille. Tapaamisten välille on jätettävä useampi viikko, mieluusti kuukausi, jolloin ohjaajille jää riittävästi tapaamisten suunnittelu-aikaa ja näin osallistujilla on riittävästi käsiteltyihin asioihin sulattelu-aikaa. Tapaamisten viikonpäivää kannattaa vaihdella. Esimerkiksi osallistujien joka viikolla tapahtuvat harrastukset saattavat estää tapaamisille osallistumisen, jos Perhekerhon viikonpäivä on aina sama.

Tapaamispaikaksi on hyvä valita jokin muu kuin luokan oma koulu, jotta toiminnan saa eriytettyä koulutyöskentelystä. Oppilailla on tietyt roolit koulussa, mitkä voivat aktivoitua samasta tilasta johtuen. Kannattaa huolehtia, että vanhempien ja lasten ryhmällä on selkeästi eri tilat tapaamisen aikana, mieluusti pienen välimatkan päässä esimerkiksi muutama huone välissä. Tästä on tärkeä huolehtia, etteivät ryhmien äänet kuulu toiseen huoneeseen ja siten häiritse toisen ryhmän toimintaa. Lasten ryhmässä toiminta kannattaa jakaa eri huoneissa työskenteleviin pienryhmiin, minkä avulla ryhmä saadaan rauhoitettua.

Jokaisella Perhekerho-tapaamisella kannattaa olla kahvi- sekä mehutarjoilu. Kahvin, teen ja mehun lisäksi tarjolla voi olla pientä naposteltavaa esimerkiksi pullaa ja keksejä. Lasten ja aikuisten ryhmien työskennellessä omissa ryhmissään kahvitarjoilun voi järjestää molemmille ryhmille erikseen. Aikuisille tarjoilu voi olla heti tapaamisen aluksi, mutta lapsille se kannattaa pitää lyhyenä taukona tapaamisen puolivälissä.

OHJAAJIEN JA OSALLISTUJIEN MÄÄRÄ

Ohjaajia tulee varata yhteen Perhekerhoon riittävästi. Vanhempien ja lasten ryhmät tarvitsevat molemmat vähintään kaksi ohjaajaa, mutta erityisesti lastenryhmässä mahdollisuus jakautua pienryhmiin on hyödyksi. Tällöin lastenryhmässä tulisi olla vähintään yksi ohjaaja yhtä pienryhmää kohden ja pienryhmien jäsenten lukumäärät tulee pohtia osallistuvan luokan mukaan. Vanhempien ryhmässä toisen ohjaajan olisi hyvä olla työelämästä ja aina kyseisen tapaamisen teeman asiantuntija. Hänen työkokemuksensa avulla saadaan lisää uusia näkökulmia käsiteltäviin asioihin.

Jotta mahdollisimman moni vanhempi pääsisi osalliseksi Perhekerho-tapaamisista, niin kannattaa järjestää perheen pienemmille lapsille hoitomahdollisuus. Tähän on varattava vielä erilliset ohjaajat. Joka kertaa varten tulee olla varasuunnitelma esimerkiksi ohjaajien sairastapauksia silmällä pitäen.

OHJAAJIEN TEHTÄVÄNJAKO

Pääasiassa suunnittelu tapahtuu molempien ryhmien omien ohjaajien kesken, mutta kaikkien ohjaajien tulee kuitenkin tietää, mitä toisessa ryhmässä tapahtuu ja yhteisiä osia suunnitellaan yhdessä kaikkien ohjaajien kesken. Ohjaajien on tärkeää laatia selkeät ja tarkat suunnitelmat, kuka ohjaajista tekee mitään itse tapaamisilla, koska epäselvyyksistä kärsivät eniten ohjattavat. Ohjaajien kannattaa huomioida, että suunnitelmat ovat muokattavissa osallistujamäärän mukaan. Ilmoittautumiset voivat olla vain suuntaa-antavia, sillä aina voi sattua esimerkiksi yllättäviä sairastapauksia. Ohjaajien tulee muistaa, että osallistujamäärän vähyyttä ei kannata koskaan päivitellä ääneen; läsnäolijat saattavat kokea sen heitä vähättelevänä.

Tapaamisten ulkopuolella olevia tehtäviä on useampia, mitkä vievät yllättävän paljon aikaa. Näitä ovat muun muassa kutsukirjeiden kirjoittaminen sekä toimittaminen, materiaalien, tilojen ja kahvitarjoiluiden hankkiminen. Tapaamisten suunnitteluun tarvitsee varata sekä koko Perhekerhon päävastuuohjaajien sekä molempien ryhmien omien ohjaajien kesken riittävästi aikaa. Suunnittelun olisi hyvä toteutua kasvotusten, mutta sähköistä viestintää voi käyttää apuna. Kaikilla meistä on erilaisia tapoja työskennellä ja tämä kannattanee muistaa intensiivisen tiimityöskentelyn lomassa.

TIEDON JAKAMINEN KAIKILLE

Perhekerhoon eivät välttämättä pääse osallistumaan kaikki kutsutut perheet. Tästä johtuen kuitenkin on hyvä jakaa tietoa tapaamisista kaikille. Näin tavoitellaan parempaa hyötyä Perhekerhosta viemällä asioita myös niihin perheisiin, jotka eivät pääse osallistumaan. Vanhemmille tiedon jakaminen onnistuu kirjeitse, joissa kerrotaan Perhekerhossa käsiteltävistä asioista ja siitä mitä asioita tapaamisilla on noussut esille. Lapsille asioita viedään konkreettisemmin tapaamalla koko lapsiryhmää. Näille tapaamisille teemat otetaan Perhekerho tapaamisten teemoista.

Oppilaiden tapaaminen koulutyöskentelyn aikana

Perhekerho- pilotissa havaittiin todella toimivaksi Perhekerho-tapaamisten teemojen vieminen kaikille oppilaille heidän koulutyöskentelynsä lomassa muutaman tapaamisen jälkeen. Ajan ja koulun antaessa myöden ja ohjaajien resurssit huomioiden voisi jokaisen tapaamisen jälkeen käydä ohjaamassa koko luokkaa Perhekerhon edelliseen teemaan liittyen. Yhden tapaamisen keston olisi hyvä olla noin puolitoistatuntia toiminnallisuuden vuoksi. Tässä kuitenkin huomioitava, ettei Perhekerho-tapaamisten ja koko luokan tapaamisten suunnittelu ja toteutus kasaudu samoille ihmisille. Luokan tapaamisiin osallistuvat ne ohjaajat, jotka ovat

olleet läsnä lastenryhmän Perhekerho-tapaamisissa. Vaikka teemat ovat samat kuin Perhekerho-tapaamisilla on tärkeää, että toiminta ei ole samaa. Koko luokan tapaamisiin osallistuvat myös ne lapset jotka ovat osallistuneet Perhekerho-tapaamisiin, joten siksi toiminta pitää suunnitella eritavalla mentäessä tapaamaan luokkaa, etteivät jotkut lapset joudu toistamaan samoja asioita.

Kirjeet vanhemmille

Perhekerho-pilotissa havaitsimme toimivaksi tavaksi lähettää jokaista tapaamista ennen kirjeen vanhemmille, missä on tietoa edellisen tapaamisen kulusta, tulevasta tapaamisesta ja liitettynä ilmoittautumislomake, jonka avulla ohjaajat tietävät etukäteen osallistujien määrän. Kirjeiden toimitustapa tulee pohtia, miten se on ohjaajille helpoin, mutta myös varma tapa saada kirjeet perille. Kirjeet voi postittaa tai toimittaa välikäden kautta (esimerkiksi luokanopettajan välityksellä). Kirjeiden toimitusajankohdaksi (riippuen toimitustavasta) on sopiva noin viikkoa ennen seuraavaa tapaamista. Tällöin vanhemmilla on muutama päivä aikaa miettiä osallistumistaan ja ohjaajat saavat muutamaa päivää aikaisemmin osallistujien määrän tietoonsa. Mallin lopussa on liitteenä (liitteet 2-6) Perhekerho-pilotissa lähetetyt kutsukirjeet sekä kiitoskirje (liite 8) joka lähetettiin Perhekerhon loputtua.

Yhteydenpito yhteistyökumppaneille

Ennen Perhekerhon käynnistymistä kannattaa sopia kaikkien yhteistyökumppaneiden kanssa, miten ja kuinka usein ollaan yhteyksissä. Koulu - koti-kontekstista riippuen on hyvä pitää koulun henkilökunta myös tietoisena tapaamisten sujumisesta esimerkiksi sähköisesti tai puhelimen välityksellä joka kerran jälkeen. Myös ohjaajaparien yhteydenpidon laatu ja tiheys on hyvä selvittää suunnitteluajaksi.

13 PERHEKERHON ESITTELY LUOKKAYHTEISÖLLE

Perhekerhon toiminnan esittelyssä luokkayhteisön jäsenille innostaminen, luottamuksen herättäminen ja osallistujien sitouttaminen ovat isossa roolissa. Vanhemmille Perhekerhon voi esitellä esimerkiksi vanhempainillassa ja lapsille tapaamalla heitä koulutyöskentelyn ohessa.

VANHEMMILLE VANHEMPAINILLASSA

TEEMA

Perhekerhon toiminnan idean ja sen ohjaajien esittely

TAVOITTEET

- Innostaa ja osallistuttaa vanhempia mukaan Perhekerhon toimintaan

ENNAKKOVALMISTELUT

- Perhekerhon ohjaajien ja luokanopettajan on kannattanut jo yhdessä laatia etukäteen vanhempainillan kutsukirjeeseen kohta, jossa kerrotaan vanhemmille tulevasta Perhekerhosta ja siihen liittyvien ohjaajien osallistumisesta vanhempien iltaan.
- Vanhempien illassa jaettava tiedote Perhekerhosta, jossa tulee esille Perhekerhon päivämäärät, tapaamispaikka sekä pääohjaajien yhteystiedot.

TOTEUTUS

Ohjaajien kannattaa osallistua vanhempainiltaan heti alusta asti, mutta Perhekerhon tarkempi esittely kannattaa tehdä vasta itse vanhempainillassa käsiteltävien asioiden jälkeen. Vanhempainillan kulkua havainnoidessa ohjaajat saavat paljon tietoa ryhädynamiikasta, mistä he voivat hyötyä jatkoa ajatellen.

Perhekerhon esittelyä

Perhekerhon esittelyssä kerrotaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukemisen hankkeesta. Vanhemmille kannattaa korostaa toimintaan osallistumisen kautta saatua hyötyä koko perheelle. Ohjaajien kannattaa täsmentää, että Perhekerhosta pyritään rakentamaan luokkayhteisön näköinen. Tämän vuoksi ohjaajat toivovat saavansa jo vanhempainillassa ja myöhemmin esimerkiksi sähköpostiinsa aihe-ehdotuksia tapaamisille. On hyvä täsmentää, että henkilökohtaisesti osoitettuja aihe-ehdotuksia ei nimetä kenenkään yksittäisen vanhemman esiin nostamiseksi, vaan anonyymiteetistä huolehditaan.

Tapaamisten rakenteen läpi käymisen lisäksi painotetaan, että vanhempainryhmässä tarkoitus on muodostaa vertaistuellista keskustelua. Kerrotaan, että ajatuksena on myös ollut rakentaa tapaamisista toiminnallisia, eli ei pelkästään puolentoista tunnin keskusteluhetkiä. Se

millaisia tapaamisista kuitenkin loppujen lopuksi tulee, niin siihen on kaikilla luokkayhteisön jäsenillä mahdollisuus vaikuttaa jo etukäteen kertomalla omia mielipiteitään. Jaetaan paikalla olleille valmiiksi laadittu yleinen tiedote (liite 1) Perhekerhon toiminnasta. Kerrotaan Perhekerhon ohjaajien menevän tapaamaan lapsia kerran heidän koulutyöskentelynsä aikana ennen Perhekerhon toiminnan käynnistymistä. Vanhempainiltaan osallistumattomille toimitetaan Perhekerhon yleinen tiedote oppilaiden välityksellä. Kerrotaan, että jokaista tapaamista ennen lähetetään erillinen kutsukirje, jossa kysytään osallistujamäärää kahvitarjoiluiden vuoksi.

LAPSILLE KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA

TEEMA

Perhekerhon ja ohjaajien esittely

TAVOITTEET

- Perhekerhon ohjaajat esittäytyvät ensimmäistä kertaa lapsille, jotta he olisivat lapsille tuttuja Perhekerhon alkaessa. Tutustumalla oppilaisiin etukäteen oppilaiden voi olla helpompi lähteä Perhekerhon tapaamisiin, koska ohjaajat ovat tuttuja ja tutustumisen tapahtuessa etukäteen siihen ei tarvitse käyttää aikaa Perhekerhon alussa.
- Innostaa lapsia kiinnostumaan Perhekerhosta.
- Toteuttaa mukavaa yhdessä oloa lasten kanssa.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Koska ohjaajat tapaavat oppilaita koulussa koulutyöskentelyn ohessa, tulee muistaa käydä luokan opettajan kanssa suunnitelmat ohjelmasta läpi. Opettajan kanssa sovitaan tarkkaan, paljonko opettajan puolesta aikaa on käytettävissä. Opettajan kanssa tulee sopia, osallistuu-ko opettaja toimintaan.
- Materiaalit: leikkejä ja niihin tarvittavat välineet

TOTEUTUS

Luokan tapaamisessa on hyvä olla mukana vähintään kaikki lasten ryhmän ohjaajat, jotta lapsilla on tilaisuus tutustua heihin kaikkiin. Riippuen ohjaajien määrästä mukana voi olla myös vanhempien ryhmän ohjaajat, koska lasten on hyvä nähdä myös keitä muita ohjaajia tapaamisella on mukana, vaikka he eivät ole koko aikaa lasten kanssa.

Perhekerhon esittelyä

Luokan tapaamisen alussa ohjaajat esittelevät itsensä ja kertovat tullessaan kertomaan oppilaille Perhekerhosta. Tässä vaiheessa kannattaa oppilailta kysyä, ovatko he kotona keskustelleet vanhempien kanssa Perhekerhosta, koska vanhemmille siitä on jo puhuttu. Ohjaajat kertovat, että Perhekerhoon oppilaat tulevat yhdessä vanhemman/vanhempien kanssa. Lapsille

on hyvä korostaa, että kyseessä on toiminnallisia tapaamisia eli ei tarvitse pelätä koko ajan istumista ja kuuntelemista.

Tutustumisleikkejä

Perhekerhon ja ohjaajien esittelyn jälkeen on esittelyleikki. Esittelyleikin jälkeen ohjelmassa voisi olla muita yhteisiä tai pienryhmissä toteutettavia leikkejä. Ohjaajien mukana olo kaikissa leikeissä on tärkeää, koska tapaamisen tavoitteena on tutustua lapsiin ja toimia heidän kanssaan, jotta ohjaajat olisivat mahdollisimman tuttuja Perhekerhon alkaessa.

14 ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

Ensimmäisellä kerralla teemana on yhdessä oleminen. Teema on jaettu kahteen hieman erilaiseen teemaan lasten- ja vanhempien ryhmässä. Lasten ryhmässä teemana on ryhmähenki ja ryhmän toimivuus. Tässä pyritään parantamaan ja tukemaan lasten yhdessä olemista ja toimimista. Yhdessä tekemällä halutaan parantaa luokkalaisten ryhmähenkeä. Vanhempien ryhmässä teemana on hyvä yhdessä oleminen oppilaiden luokassa ja heidän perheissään. Tässä käsitellään yhdessä olemista vanhempien sekä lasten näkökulmasta luokka- ja perhetasolla.

Tapaamisen suunnittelussa on huomioitava, että ensimmäisessä Perhekerhon tapaamisessa tutustuminen ja toiminnan esittely vaatii aikansa, jolloin itse päivän teeman käsittelylle on kyseisellä kerralla huomattavasti vähemmän aikaa kuin jatkossa. Käytännössä tarkoittaa, että molemmilla ryhmillä on vaan reilun tunnin verran mahdollisuus työskennellä intensiivisesti omissa ryhmissään kuin jatkossa kyseinen aika tulee olemaan puolitoista tuntia.

Ensimmäiselle Perhekerhon tapaamiselle todennäköisesti tulee vanhempia ja lapsia, jotka eivät ole olleet läsnä vanhempainillassa, jossa Perhekerhon toimintaa on esitelty. Tästä johtuen ensimmäisellä kerralla on tärkeää lyhyesti kertoa, mistä on kysymys. Ohjaajilla tulee olla valmius jokaisella Perhekerhon tapaamisella tiiviisti kertoa Perhekerhon ideasta ja edellisestä tapaamiskerrasta uusien osallistujien ulkopuolisuuden tunteen välttämiseksi.

YHTEINEN ALOITUSHETKI

TEEMA

Tutustuminen

TAVOITTEET

- Ilmapiirin saaminen rennommaksi mukavalla esittäytymisellä

- Tutustuminen perheinä

ENNAKKOVALMISTELUT

- Ohjaajat ovat tehneet etukäteen tilan edulliseksi esittäytymiselle, jotta kaikki osallistujat näkevät toisensa. Esimerkiksi tuolit voidaan sijoittaa puoliympyrään.

TOTEUTUS

Perhekerhon esittelyä

Perheet ja Perhekerhon ohjaajat kokoontuvat samaan tilaan noin 20-30 minuutiksi. Perheitä ohjataan valitsemaan esimerkiksi puoliringistä sellaiset paikat, että kaikki samaan perheeseen kuuluvat sijoittuvat toistensa läheisyyteen. Kaikki ohjaajat sijoittuvat puoliringin eteen istumaan ja esittelevät itsensä, roolinsa lyhyesti ja toivottavat osallistujat tervetulleiksi ensimmäiseen Perhekerhoon. Lisäksi he täsmentävät vielä Perhekerhotoiminnan ideaa ja rakennetta. Alkuun on myös hyvä selvittää luokanopettajan rooli niiden kertojen varalle, kun hän pääsee osallistumaan tapaamisille.

Tapaamisen alussa ohjaajat kertovat Perhekerhon tapaamisten sisältöjen perustuvan toiminnallisuuteen ja vertaistukeen. On myös hyvä kertoa koko toiminnan ja kyseisen tapaamisen aikataulurakenteesta. Toimintatilan ollessa vieras on hyvä selkeyttää tilan rakennetta.

Tutustuminen

Tutustuminen on tärkeässä asemassa ensimmäisellä kerralla ja sen voi toteuttaa esimerkiksi perheinä. (Lapsi/lapset ja vanhemmat istuvat jo valmiiksi toistensa läheisyydessä.) Ohjaajat pyytävät perheitä esittäytymään siten, että muut ymmärtävät heidän kuuluvan samaan perheeseen. Jokainen perheenjäsen kertoo ryhmälle oman nimensä ja esimerkiksi yhden kuvaavan adjektiivin itsestään. Tutustumiskierroksen jälkeen kaikki jakaantuvat omiin tiloihinsa työskentelemään.

LASTEN RYHMÄ

TEEMA

Ryhmähenki ja ryhmän toimivuus

TAVOITE

- Parantaa luokan yhteisöllisyyttä sekä luoda positiivinen aloitus Perhekerholle

ENNAKKOVALMISTELUT

- Ohjaajia tarvitaan vähintään kaksi, mutta mielellään enemmän. Lasten ryhmä jakaantuu

kahteen eri tilaan, joten molemmissa tiloissa pitää olla vähintään yksi ohjaaja.

- Tarvittavat tilat ovat keittiö ja yksi keittiöstä erillinen huone.
- Tilat tulee järjestellä ennen ryhmän saapumista valmiiksi. Keittiössä ainekset ja tarvittavat leivontavälineet tulee etsiä esille valmiiksi, ettei lasten tarvitse odotella keittiössä ohjaajan (Liite 2, 70) etsiessä välineitä kaapeista. Toiseen tilaan tulee ottaa mukaan tekemistä lapsille, esimerkiksi leluja, pelejä ynnä muuta.
- Materiaalit: leivontaohje (liite 10), ohjeen mukaiset ainekset ja välineet sekä yhteisiä pelejä ja leikkejä.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Ensimmäiseksi lasten kanssa kokoonnutaan yhteiseen tilaan (ei keittiöön). Lasten kanssa tulee käydä tapaamisten säännöt huolellisesti läpi. Säännöt kirjoitetaan isolle paperille seinälle, jotta ne ovat kaikkien nähtävillä. Vaikka toiminta onkin koulun ulkopuolella, siellä pidetään samoista säännöistä kiinni eli ollaan rauhallisia, ei juoksennella, riehuta ympäriinsä, ei huudeta eikä puhuta toisten päälle. Säännöt ovat siksi, että illat saataisiin onnistumaan kaikkien kannalta mukavasti ja kaikki haluaisivat tulla myös seuraavalla kerralla mukaan.

Lapsille kerrotaan, että tällä kertaa ohjelmassa on leipomista ja näytetään ohje, jonka mukaan ollaan tekemässä. Tässä tarkennetaan illan ohjelmarunko niin, että kaikille lapsille on selvä miten työskennellään, eli osa lapsista on toisessa huoneessa leikkimässä tai pelaamassa ja muutama kerrallaan keittiössä.

TOIMINTA

Keittiössä

Keittiöön menevä ohjaaja ottaa aluksi sovittun määrän lapsia mukaansa, sopiva määrä keittiössä olevia lapsia on kahdesta kolmeen. Keittiöön tullessa lasten kanssa tulee käydä läpi keittiön toimintasäännöt, erityisesti korostaa hyvää hygieniää, eli kädet pestään kunnolla ennen leipomista ja leipoessa sormet eivät mene suuhun. Keittiössä olevien lasten kanssa katsotaan ohjeesta ohjeen vaiheet, jotka heidän kanssaan tehdään. Ohjaajan on hyvä kysellä lapsilta, minkä verran ovat kotona leiponeet ja onko käytettävät välineet tuttuja. Ohjaajan on tärkeä jakaa jokaiselle oma tehtävä, jotta jokainen lapsi saa tehdä suunnilleen saman verran. Keittiössä oleva ohjaaja vie lapset takaisin yhteiseen tilaan ja hakee seuraavat lapset mukaansa.

Muut kuin keittiössä olevat

Toisessa huoneessa ohjaajat järjestävät yhteistä tekemistä. Tämä tekeminen voi olla esimerkiksi yhteiset leikit, joilla pyritään lisäämään lasten yhdessä toimimista. Tekemisen pitäisi

olla melko yksinkertaista ja sellaista, että siihen pääsee mukaan kesken kaiken ne lapset, jotka tulevat keittiöstä. Sisällä tila on rajallinen, joten paljon liikkumista vaativia leikkejä/pelejä tila ei mahdollista.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Leipomisen jälkeen yhdessä ohjaajien kanssa lapset kattavat vanhempien ja lasten ryhmän yhteistä lopetushetkeä varten kahvitarjoilun kaikkien ohjaajien kesken sovittuun huoneeseen. Riippuen ryhmän koosta ja lasten vilkkaudesta tarjoilua voi kattaa yhdessä koko ryhmän kanssa tai siinäkin jakaa niin, että vain osa ryhmästä on kerrallaan keittiössä. Tarjoilun järjestämisessäkin on useita eri tehtäviä kahvinkeitosta pöydän kattamiseen, joten jokaiselle lapselle tulee löytyä oma tehtävänsä.

VANHEMPIEN RYHMÄ

TEEMA

Hyvä yhdessä oleminen oppilaiden luokassa ja heidän perheissään

TAVOITTEET

- Luoda turvallinen, avoin, hyväksyvä sekä luottamuksellinen ilmapiiri
- Innostaa ja sitouttaa vanhempia Perhekerhotyöskentelyyn
- Keskustella vertaistuellisesti hyvästä yhdessä olemisesta vanhempien ja heidän lastensa näkökulmasta niin luokka- kuin perhetasollakin

ENNAKKOVALMISTELUT

- Ohjaajia tarvitaan yhdestä kahteen. Jos luokanopettajalla on mahdollista osallistua tapaamisille, hänen kannattaa olla yksi ryhmänjäsen, ei toinen ohjaaja. Näin vältetään provosoimasta asetelmaa ”koulu vastaan koti ja toisinpäin”, mitä pyritään koko Perhekerhon ajan välttämään.
- Tilan valmistelu pienryhmätyöskentelyjä ja siinä keskusteluja varten suotuisaksi. Etukäteen suunniteltujen pienryhmäkokojen mukaisesti on asetettu tuolit pöytien ympärille.
- Materiaalit: A4 ja A3-paperia ja kyniä kaikille osallistujille, aikakausi- ja sanomalehtiä ja liimapuikkoja.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Yhteistyösopimuksen täsmentämistä

Ohjaajien olisi vielä hyvä kertoa hieman enemmän itsestään vanhemmille kuin esittelykierroksella, jotta ohjaajat olisivat osallistujille tutumpia ja työskentelystä tulisi turvallisempaa. Ohjaajien pidettävä koko ajan mielessä, että ilman turvallista ilmapiiriä ei ryhmässä ole mahdollista päästä tavoitteisiin.

Tässä kohdin on myös hyvä sopia mahdollisten taukojen (tupakointi ja vessassa asiointi) ajankohdasta tapaamisilla samoin kuin mainita toive matkapuhelimien sulkemisesta työskentelyn ajaksi. Ohjaajien on hyvä mainita, että jokainen vanhempi on tervetullut tapaamisille omana itsenään ja kukin kertoo aina itsestään juuri sen verran kuin haluaa.

Yksilötyöskentely

Aiheeseen johdattelu tapahtuu yksilötyöskentelyllä siten, että ohjaajat jakavat osallistujien lukumäärän kahtia. Toiset vanhemmista, jotka myöhemmin muodostavat yhden yhtenäisen ryhmän, saavat aiheeksi ”Mitä hyvä yhdessä oleminen merkitsee luokkayhteisössä?” ja toiset ”Mitä hyvä yhdessä oleminen merkitsee perheessä?”. Ohjaajat jakavat kaikille ryhmäläisille A4-paperia, kynän sekä lisäksi apukysymyksiä (liite 11), joita voi halutessaan käyttää pohtimisen tukena. Ohjaajat kertovat pohdintojen olevan kunkin henkilökohtaisia ja niistä olisi hyvä laittaa omalla tyylillään jotakin muistiin A4-paperille. On hyvä mainita, ettei muistiinpanoja tarvitse näyttää myöhemmin kenellekään, mutta omista pohdinnoista puhutaan yleisesti myöhemmin ryhmässä. Ohjaajien on hyvä antaa suuntaa-antava aika työskentelylle, esimerkiksi noin viisi minuuttia.

TOIMINTA

Kollaasi-työskentely ryhmänä

Ohjaajat pyytävät henkilökohtaisen työskentelyn jälkeen samaa aihetta pohtineet vanhemmat yhden ja saman pöydän äärelle. He keskustelevat omista ajatuksistaan tekemällä koonnin oman ryhmäläistensä ajatuksista kollaasi-tekniikalla. Kumpikin ryhmä tekee omasta aiheestaan yhden kollaasin repimällä ohjaajien tuomista aikakausi- ja sanomalehdistä kuvia ja tekstejä, mitkä ryhmäläiset liimaavat A3-paperille. Ohjaajat kertovat, että ryhmät esittävät omat kollaasinsa toiselle ryhmälle, kun tuotokset ovat valmiit.

Kollaasien esittelyt ryhminä

Ryhmät esittelevät toisilleen kollaasinsa ja kertovat sen avulla, mitä omassa ryhmässä on aiheesta keskusteltu ja muut ryhmäläiset saavat esittää toisten keskusteluihin omia mielipiteitään. Molempien ryhmien esiteltyä tuotoksensa ohjaajat vetävät kuulemansa perusteella lyhyen yhteenvedon. Tämän jälkeen he toteavat, että lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä olisi hienoa, jos vanhemmat kertoisivat lyhyesti lapsille vanhempien ajatuksiaan hyvästä yhdessä olemisesta. Ohjaajat kysyvät, mitä vanhemmat ajattelevat siitä, jos kollaasit vietäisiin

oppilaiden luokkaan terveisinä vanhemmilta Perhekerhosta. Jos tämä sopisi vanhemmille, yhdistyisi Perhekerhotoiminta yhdellä konkreettisella tavalla koulutyöskentelyn arkeen.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Tapaamisen yhteenvetoa

Ohjaajat tekevät lyhyen suullisen yhteenvedon vanhempien ryhmän tapaamisesta ja kertovat ensi kerran teeman. Ohjaajat pyytävät lyhyesti palautetta ensimmäisestä tapaamisesta esimerkiksi pyytämällä vanhempia sijoittamaan toisen kätensä siihen korkeudelle, mikä kuvaa omaa mielipidettään kyseisestä kerrasta. Ohjaajat kertovat pöytien korkeudelle asetetun käden tarkoittavan ”huonoa” ja päänkorkeuden ”hyvää”. Ohjaajat antavat myös suullisesti rehellistä ja positiivissävytteistä palautetta ja kiittävät omalta osaltaan työskentelystä.

YHTEINEN LOPETUSHETKI

TEEMA

Hyvä yhdessä oleminen

TAVOITTEET

- Viettää aikaa yhdessä jakamalla kokemuksia ja ajatuksia

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tarpeeksi tilava tila pöytineen ja tuoleineen, mikä mahdollistaa kahvitarjoilun toteuttamisen. Lasten ryhmä on kattanut ja valmistellut kahvitarjoilun valmiiksi.
- Ohjaajat ovat miettineet etukäteen, missä kohdassa vanhemmat esittävät kollaasit yhteisessä tilassa.

TOTEUTUS

Vanhempien lopettaessa omassa ryhmässään he liittyvät lasten ryhmän seuraksi huoneeseen, jonne on katettu kahvitarjoilu illan loppuksi. Yhteisessä lopetushetkessä molemmat ryhmät kertovat toisille, mitä ryhmissä on tehty. Tärkeää on kokemusten jakaminen niin, että lapsille avoimesti kerrotaan, mitä aikuiset ovat tehneet ja lapset kertovat heidän illastaan. Ennen perheiden poistumista ohjaajat kertovat seuraavan kerran ajankohdan ja teeman sekä toivotavat perheet tervetulleiksi.

15 TOINEN TAPAAMINEN

Toisella tapaamiskerralla aiheena on koulukiusaaminen, jota lähestytään eri näkökulmasta lasten- ja vanhempien ryhmissä. Lasten ryhmässä teemana on koulussa viihtyminen ja tarkoituksena on kuulla lasten mielipiteitä kouluun liittyvistä hyvistä ja huonoista asioista. Tavoitteena on myös pohtia yhdessä lasten kanssa, miten koulupäivistä voidaan saada mukava kaikille luokkalaisille. Vanhempien ryhmän teemana ovat koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot. Tarkoituksena on tarjota vanhemmille mahdollisuus turvalliseen vertaistuelliseen keskusteluun aiheesta ja antaa tietoa koulukiusaamisesta ryhmäilmiönä. Tarkoituksena on myös herätellä keskustelua koulukiusaamisen ehkäisy- ja puuttumiskeinoista.

Vanhemmat laativat omassa ryhmässään toivomukset luokan hyvästä yhteishengestä. He esittelevät nämä heidän terveisensä Perhekerhotapaamisen lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä. Perhekerhon lasten ryhmän ohjaajat välittävät myöhemmin kaikille luokan oppilaille vanhempien toivomukset tapaamalla oppilaita heidän koulutyöskentelynsä lomassa. Näin pyritään tehostamaan sekä edistämään luokkahenkeä. Vanhempien toivomusten pohjalta luokkaan laaditaan säännöt, joiden avulla toiveiden täytyminen olisi mahdollisempaa.

LASTEN RYHMÄ

TEEMA

Koulussa viihtyminen

TAVOITTEET

- Saada lasten äänet kuulumaan, mitä hyvää ja mitä huonoa koulussa on. Keskustella, miten koulupäivästä voisi saada hyvän kaikille ja puhua koulussa esiintyvistä ongelmakohtista, esimerkiksi kiusaamisesta.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Ohjaajia tarvitaan noin neljää lasta kohden yksi.
- Neljää lasta kohden tarvitaan yksi erillinen huone.
- Pienryhmätoimintaa varten ohjaajat jakavat ryhmät etukäteen. Tässä on tarkoituksena, että lapset oppivat työskentelemään eri ryhmissä ja eri ihmisten kanssa.
- Materiaalit: piirustuspaperia, värikyniä ja yhteisleikkejä välineineen.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Tapaamisen aluksi lapset kokoontuvat samaan tilaan yhdessä lasten ryhmän ohjaajien kanssa. Vanhemmat ovat samalla tavalla heti tapaamisen alussa siirtyneet oman ryhmänsä tilaan. Lapsilta voidaan kysellä, millä ”fiiliksillä” he tulivat tähän toiseen tapaamiseen ja mitä olivat pitäneet ensimmäisestä tapaamisesta. Myös ohjaajat kertovat omia fiiliksiään. Ajatusten jakamisen jälkeen ohjaajat kertovat lapsille, että tällä kertaa osa ajasta työskennellään pienryhmissä ja jokaisella pienryhmällä on oma työskentelytilansa. Ohjaajat jakavat lapset valmiiksi ryhmiin. Jokainen ohjaaja ottaa oman ryhmänsä ja siirtyy ryhmäläistensä kanssa omaan tilaan.

TOIMINTA

Pienryhmätoiminta

Jokaisen ryhmän huoneessa on valmiiksi pöydälle laitettu paperit ja värikynät. Pöydän tulee olla sen kokoinen, että lapset mahtuvat yhdessä sen ympärille. Aluksi ohjaaja kertoo tehtävän aiheen olevan täydellinen koulupäivä ja kertoo, että se toteutetaan piirtämällä omalle paperille sitä kuvaava teos. Ohjaaja voi avata aiheita enemmän kertomalla, että paperille voi piirtää mukavia asioita koulusta tai piirtää ”haave koulunsa”. Lapset saavat piirtää vapaasti, mutta ohjaaja voi auttaa kyselemällä kysymyksiä koulusta: ”Mikä siellä on hyvää? Mikä huonoa? Mitä sinne haluttaisiin lisätä? Mitä pitäisi muuttaa?”. Samalla ohjaaja kehottaa oppilaita piirtämään näitä aiheita paperille.

Piirrosten tullessa valmiiksi ohjaaja kyselee jokaiselta lapselta yksitellen, mitä on paperille piirtänyt ja miksi juuri niitä asioita. Ohjaaja kehottaa jokaista lasta miettimään, mitä hän haluaa kertoa piirroksestaan kaikille lapsille, koska seuraavaksi kaikki lapset kokoontuvat takaisin yhteiseen ryhmään.

Koko ryhmän toiminta

Ryhmät kokoontuvat yhteiseen tilaan takaisin, kun ohjaajien kesken sovittu aika on kulunut. Jokainen yksitellen esittelee toisille piirustuksensa. Yhdessä koko ryhmän kanssa ohjaajien avustuksella mietitään, millaisia ideoita täydellisestä koulupäivästä saatiin. ”Millaisia hyviä asioita tuli esille ja millaisia asioita toivottaisiin kouluun lisää?” Toivottujen asioiden kohdalla jokainen voi sanoa ideoita, miten näitä asioita voitaisiin saada kouluun. Asiat voivat olla konkreettisia tavaroita, tapahtumia tai esimerkiksi joku voi toivoa kiusaamisen vähentyvän.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Piirustusten esittelyn jälkeen ennen vanhempien ja lasten yhteistä hetkeä lasten ryhmässä ohjaajat ohjaavat yhteisleikkejä. Yhteisiä leikkejä voi olla esimerkiksi rikkinäinen puhelin,

taukotango, vettä kengässä, solmu ja patsasleikki (Lajunen, Andell, Jalava, Kemppainen, Pakkanen & Ylenius-Lehtonen 2006, 176-181). Jos pihalle siirtyminen onnistuu nopeasti, yhteiset leikit voidaan toteuttaa myös ulkona.

VANHEMPIEN RYHMÄ

TEEMA

Koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot

TAVOITTEET

- Koulukiusaamiseen liittyvien tutkittujen tietojen tarkastelu
- Selkeyttää kodin ja koulun aikuisten rooleja koulukiusaamisen ehkäisyssä sekä siihen puuttumisessa
- Luokkaryhmän ilmapiirin parantaminen yhteisten ratkaisujen/sääntöjen etsimisen avulla

ENNAKKOVALMISTELUT

- Ohjaajien huomioitava, että teema voi olla arka ja sitä kautta haastava. On tärkeää, että tapaamisen uhkia on myös pohdittu yhdessä etukäteen, sillä tilanteessa kuin tilanteessa ohjaajien tulisi pystyä ohjaamaan keskustelua eteenpäin. Tärkeintä on ryhmän tarpeiden kuunteleminen itse tapaamisella ja se edellyttää myös valmiuden luopua etukäteen suunnitellusta ohjelmarungosta.
- Tilan valmistelu etukäteen keskusteluyönteiseksi, esimerkiksi pöytien ja tuolien asetteleminen kokouspöytämaisesti suorakulmion muotoiseen asetelmaan.
- Materiaalit: leikattu erilaisia tekstejä lehtileikkeleinä, tulostettuna kaikille vanhemmille koulun järjestyssäännöt ja kaikkia kouluja koskevat säädökset koulukiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyen, Powerpoint-esitys koulukiusaamisesta ryhmäilmiönä, kaksi ”tunnekehää” piirrettyinä valmiiksi (liite 12), kaksi tussia, suunnitellut myytit ohjaajien luettavaksi. Huom! Vanhempien ryhmän harjoituksia on käytetty ja sovellettu Hyvinkään Seudun Mielen-terveysseuran alaisuudessa toimivassa Hyvinkään Kriisikeskuksessa ja sen lähisuuhdeväkivallan ehkäisytyössä sekä nuorten palveluiden työssä. Tarkkaa alkuperäislähdettä ei selvillä!

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Esittelyä

Pääohjaaja esittelee lyhyesti tapaamisella ohjaajaparina toimivan henkilön, joka kertoo tämän jälkeen itse itsestään enemmän.

Tutustumista ja asenteiden kartoitusta lehtileikkeiden avulla

Uuden ohjaajan vuoksi on hyvä tehdä lyhyt tutustumiskierros esimerkiksi seuraavanlaisesti. Toinen ohjaajista ohjeistaa, että sivupöydälle on viety erilaisia lehtileikkeitä, joista jokainen ryhmäläinen käy valikoimassa muutaman kappaleen sen mukaan, mitä ajatuksia ja tunteita tekstit herättävät koulukiusaamisteemaan liittyen. Toinen ohjaaja kehottaa etukäteen ryhmäläisiä valmistautua puhumaan valitsemastaan teksteistä koko ryhmälle, miten tekstit puhuttelevat niiden valitsijaa. Tekstien valikoimiseen on hyvä antaa suuntaa-antava aika, esimerkiksi muutama minuutti.

Jokainen saapuu omalle istumapaikalle ja joku aloittaa ajatusten kertomisen lukemalla ääneen omat tekstinsä ja kertomalla, miten päätyi juuri niihin. Harjoituksen avulla ohjaajat saavat tärkeitä tietoja vanhempien suhtautumisesta ja asenteista kiusaamisaihetta kohtaan. Tämä on hyvä harjoitus, minkä avulla aihetta selkeästi torjuvat suulliset viestit voivat aiheuttaa suunnanmuutoksen päivän ohjelmarungolle. Asenteiden kartoituksen jälkeen ohjaajat tekevät lyhyen yhteenvedon kuulemastaan, ennen kuin johdattavat aiheen tarkastelua eteenpäin.

Tietoa kiusaamisesta ryhmäilmiönä

Asenteiden kartoituksen jälkeen vieraileva ohjaaja kertoo lyhyesti esimerkiksi Power Pointesityksen avulla teoriaa kiusaamisesta ryhmäilmiönä.

TOIMINTA

Myyttien purkamista janatyöskentelyn avulla

Toinen ohjaaja vetää lattiaan maalarin teipin siten, että se poikkileikkaa tilan. Toinen ohjaaja kertoo ohjaajien sanovan vuoron perään väittämää, joihin vanhemmat ottavat kantaa siirtymällä janalla. Ohjaajat lukevat väittämät eli myytit vuoronperään ja ovat sijoittuneet koko harjoituksen ajan janan päätyihin. Sen ohjaajan, joka on lukenut väittämän, pääty on paikka, jossa ollaan väittämän kanssa samaa mieltä. Näin toisen ohjaajan päädyistä tulee paikka, jossa ollaan väittämän kanssa eri mieltä. Ryhmäläisten on valittava aina jompikumpi ääripäistä, välimuotoja ei tässä harjoituksessa ole. Ohjaaja kuitenkin korostaa alkuun, ettei harjoituksessa ole oikeita ratkaisuja, vaan tarkoitus on keskustella aiheesta.

Aina, kun ryhmäläiset ovat siirtyneet mielipiteensä mukaan, pyydetään heitä keskustelemaan aiheesta vierustoverinsa kanssa. Ohjaajat pyytävät heitä sanomaan jotakin mielipiteestään ääneen koko ryhmälle, kun he ovat hetken saaneet jutella keskenään.

Myytit voisivat olla esimerkiksi:

”Ei haukku haavaa tee”

”Opettaja opettaa ja koti kasvattaa”

”Kaikki luokan oppilaat voivat vaikuttaa siihen, kiusataanko luokassa”

”Kiusa se on pienikin kiusa”

Kolmen tai neljän väittämän jälkeen palataan omalle paikalle istumaan ja ohjaajat kysyvät: ”Miltä tuntui keskustella aiheista?”.

Kysymykset rakentavan keskustelun ohjaajina

Ohjaajat toteavat myyttityöskentelyn jälkeen ”Mitä meidän aikuisten tulisi tehdä kiusaamisen ehkäisyksi/korjaamiseksi?”. Tämän jälkeen keskustellaan kysymyksen äärellä hetken aikaa.

Ohjaajat varovat keskustelun lipsumasta koulu vastaan koti ja toisinpäin syyttelyksi.

Esitetään toinen kysymys ”Miten vanhemman kannattaisi menetellä oman lapsen kertoessa koulukiusatuksi tulemisesta?”. Ohjaajat painottavat kuuntelua ja lapsen tunteisiin vastaamista.

Tunnekehä-työskentely ajatusten herättelijänä

Tunnekehä-työskentely tehdään kahdessa ryhmässä. Ohjaajat jakavat ryhmän kahtia ja pyytävät samaan ryhmään kuuluvia sijoittumaan lähelle toisiaan, jotta keskustelu onnistuu. Ohjaajat jakavat valmiiksi A3-paperille piirtämät tunnekehät kummallekin ryhmälle.

Ensimmäinen ryhmä keskustelee seuraavan ohjeen mukaisesti: ”Pohtikaa lasten, eli koko luokan näkökulmasta, ketkä kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin tunnetasolla. Nimetkää kiusaamistilanteessa esiintyviä rooleja ja merkitkää kehälle ne roolit, joissa olevat lapset kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin (voimakkaimmin kokevat ovat lähimpänä keskustaa).

Toinen ryhmä keskustelee seuraavan ohjeen mukaisesti: ”Pohtikaa, ketkä aikuisista (eli koulunhenkilökunta ja lasten vanhemmat ja muut mahdolliset aikuiset) kokevat kiusaamistilanteen voimakkaimmin. Merkitkää henkilöiden läheisyys keskustaan nähden viivoilla ja nimetkää henkilöt esim. ”rehtori”, ”kouluterveydenhoitaja”, ”luokanopettaja”, ”kiusatus/kiusaajan/apurin/kannustajan/puolustajan/hiljaisen hyväksyjän vanhemmat”.

Tämän jälkeen puretaan tilanne havainnoimalla tehtyjä tunnekehiä keskustelemalla aiheesta.

Lakien ja säädösten esiin tuomista

Ohjaajat nostavat esille kiusaamisen ehkäisyä ja korjaamista koskevat säädökset valtakunnallisesti sekä mahdollisesti koulukohtaisesti, minkä seurauksena kaikilla on tiedossa faktat opetuksen puolelta. Ne voidaan heijastaa videotykillä valkokankaalle tai kertoa suullisesti. On

hyvä painottaa, ettei kiusaamistilanteiden ehkäisyyn, eikä purkamiseen ole yhtä oikeaa toimintamallia, vaan useita erilaisia. Jokainen yhteisö, joka kohtaa kiusaamista kehittää omia puuttumisen käytäntöjä.

LOPETUSTYÖSKENTELEY

Vanhempien terveiset oppilaille

Ohjaajat kysyvät vanhemmilta, millaisia terveisiä he haluaisivat oppilaille kertoa koulu-kiusaamiseen liittyen. Terveiset kerrotaan lapsille vanhempien ja lasten yhteisessä lopetus-hetkessä. Ohjaaja kysyy vanhempien mielipidettä, voisiko kyseiset terveiset saattaa muiden luokan oppilaiden tietoon seuraavalla koko luokkaa koskevalla tapaamisella.

YHTEINEN LOPETUSHETKI

TEEMA

Tiedon jakaminen ryhmien kesken

TAVOITTEET

- Vanhemmat kertovat itse, mitä asioita toivovat lasten luokkayhteisöön.
- Lapset esittävät vanhemmille oman ryhmänsä tuotokset.
- Antaa jokaiselle tilaisuus kertoa omista ”fiiliksistään” tapaamisen jälkeen.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tilan järjestäminen kokouspöytämaisesti puolipyörän muotoon, jotta jokainen ryhmäläinen näkee toisensa.
- Materiaalit: Eriväristen paperiliuskojen leikkaaminen valmiiksi.

TOTEUTUS

Lapset siirtyvät illan päätökseen samaan tilaan vanhempien kanssa. Siellä pöydät on asetettu kokouspöytämaisesti suorakulmion muotoon ja ohjaajat kehottavat oppilaita hakeutumaan oman vanhempansa luokse. Ensin vanhempien ryhmä kertoo keskustelleensa kiusaamisesta ja tuo omat terveisensä oppilaille. Vanhempien terveisten jälkeen jokainen oppilas vuorollaan näyttää oman piirroksensa ja kertoo siitä.

Viimeisenä illan päätteeksi on ”fiiliskierros” värikorttien avulla. Ensiksi jokainen ottaa ringissä kiertävästä korista haluamansa värisen paperiliuskan. Jokainen ottaa sellaisen värin, joka kuvaa omaa ”fiilistä” sillä hetkellä. Jokainen vuorollaan kertoo, mitä tunnetta kortti kuvastaa ja

tässä on tilaisuus kertoa kokemuksiaan illasta. Fiiliskierroksen jälkeen ohjaajat kiittävät illasta ja kertovat seuraavasta tapaamisesta.

OPPILAIEN TAPAAMINEN KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA

TEEMA

Luokan yhteishenki ja vanhempien terveisten vieminen

TAVOITTEET

- Luoda luokkaan yhteisiä pelisääntöjä, jotta kaikilla olisi siellä hyvä olla

ENNAKKOVALMISTELUT

- Sopia luokanopettajan kanssa aikataulusta, eli paljonko on aikaa käytettävissä ja onko välissä välitunti. Työskentelyn kannalta parempi olisi, ettei välituntia vietettäisi. Tarkoituksena on saada työskentelystä mahdollisimman jatkuvaa. Opettajan kanssa tulee sopia, onko opettaja mukana.
- Materiaalit: A4- ja A3-paperia ja värikyniä

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Ensiksi ohjaajat esittelevät itsensä oppilaille ja kertovat tullessa kertomaan, mitä Perhekerhon tapaamisilla on tehty. He korostavat, että tämä koko luokan tapaaminen liittyy erityisesti edelliseen Perhekerhon tapaamiseen, jossa lasten ryhmässä on käsitelty täydellistä koulupäivää ja vanhempien ryhmässä kiusaamista.

TOIMINTA

Toiminta aloitetaan jakamalla luokka pienryhmiin, joiden koot ovat kolmesta neljään henkilöä. Ryhmien kokoonpanot on päätetty etukäteen, jotta saadaan luokkalaisia toimimaan hie- man vieraammissakin ryhmissä. Jos luokan tapaaminen järjestetään oppilaiden omassa luokassa, oppilaat voivat siirtyä tuolinsa kanssa jonkun ryhmän jäsenen pulpetin ympärille. Pulpetteja ei tarvitse siirrellä.

Vanhempien terveisten käsittely oppilaiden kanssa

Ryhmien jakamisen jälkeen kerrotaan, että vanhemmat ovat Perhekerhotapaamisella laati- neet lapsille terveisensä asioista, joita vanhemmat toivoisivat lastensa koululuokkaan. Van- hempien terveiset käydään yksitellen läpi niin, että asiat kirjoitetaan yksitellen taululle ja

oppilaat kertovat omin sanoin, mitä se heidän mielestään tarkoittaa. Kun kaikki terveiset on käyty läpi, jokaiselle ryhmälle annetaan A4-kokoinen paperi. Tähän heidän tulee kirjoittaa sääntöjä, joiden avulla vanhempien toivomukset toteutuisivat.

Sääntöjen kirjoittaminen

Oppilaiden kirjoitettua säännöt paperille jokainen oppilasryhmä lukee ne yksitellen ääneen ja ohjaaja kirjoittaa samalla ne taululle kaikkien nähtäväksi. Tämän jälkeen kysytään, tuleeko jollekin vielä muita sääntöjä mieleen, mitä ei ole paperille kirjoitettu. Seuraavaksi ohjaaja kehottaa jokaista ryhmää miettimään muutaman minuutin, minkä yhden säännön haluaa valita taululta. Ryhmät kirjoittavat valitsemansa säännön A3-kokoiselle paperille isoin kirjaimin. Säännön voi kirjoittaa erivärisillä värikynillä ja sitä voi koristella.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Ohjaajat keräävät jokaisen ryhmän paperit, joihin jokaiseen on kirjoitettu yksi sääntö. Ohjaajat näyttävät koko luokalle säännön vuorotellen ja se luetaan yhdessä ääneen. Säännöt laitetaan ohjaajan kanssa sovittuun paikkaan seinälle näkyville. Ohjaajat korostavat, että säännöt ovat sellaisia, mitkä lapset ovat itse laatineet. Säännöt jäävät luokan seinälle näkyviin.

16 KOLMAS TAPAAMINEN

Kolmannella kerralla lasten ryhmässä teemana ovat omien tunteiden tunnistaminen ja erilaisuuden hyväksyminen. Vanhempien ryhmän teemana ovat rajat ja rakkaus. Teemat eroavat melko paljon toisistaan. Vanhempien ryhmässä teemaa käsitellään pohtimalla rajojen asettamista, antamalla vanhemmilla tukea sekä tietoja ja taitoja rajojen asettamiseen. Lasten ryhmässä käsitellään tunteiden tunnistamista ja erilaisuutta. Keinoina käytetään omien sekä toisten tunteiden pohtimista sekä keskustelua kaikkien ihmisten erilaisuudesta.

LASTEN RYHMÄ

TEEMA

Omien tunteiden tunnistaminen ja erilaisuuden hyväksyminen

TAVOITTEET

- Oppia tunnistamaan omia tunteitaan, mutta myös tunnistaa toisten tunteita eleiden ja ilmeiden perusteella. Erilaisuuden käsitteleminen tapahtuu tutustumalla erilaisiin ihmisiin kuvien avulla sekä miettimällä luokassa esiintyviä eroja ja yhtäläisyyksiä.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Jokaiselle pienryhmälle tarvitaan oma tilansa.
- Materiaalit: tunnekuvat (erilaisia kuvia ilmeistä, voi olla lehdistä leikattu tai yksinkertaiset kasvopiirroukset), erilaisuutta kuvaavia kuvia (lehdistä voi leikata tai piirtää itse), fläppitaulu, tussuja, rentoutumisäänite ja patjoja rentoutumista varten.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Lasten ryhmä kokoontuu yhteiseen tilaan aloittamaan tapaamisen. Ohjaajat kertovat lapsille, että ilta työskennellään pienryhmissä käsittelemällä kolme eri teemaa. Lapset jaetaan ohjaajien ennalta päätettyihin ryhmiin. Työskentely voi tapahtua niin, että jokaisella ryhmällä on ohjaaja, jonka kanssa käydään kaikki kolme teemaa läpi. Tai työskentely voi tapahtua myös niin sanottuna rastityöskentelynä eli ryhmät siirtyvät huoneesta toiseen ja käyvät näin kolme teemaa läpi eri ohjaajien kanssa.

TOIMINTA

Tunteiden tunnistaminen

Tunteita käsitellään tunnekuvien avulla. Tunnekuvat on levitetty pöydälle nurin päin. Jokainen vuorollaan nostaa pöydältä kortin, jonka jälkeen on hetki aikaa miettiä, millä tavoin tunteen esittää pantomiimina muille. Muiden tehtävä on arvata, mistä tunteesta on kyse. Jos toiset eivät arvaa tunnetta, ohjaaja voi sanallisesti antaa pieniä vihjeitä. Jokaisen tunteen oikein arvaamisen jälkeen keskustellaan muutama minuutti kyseisestä tunteesta. Apukysymyksinä voi käyttää esimerkiksi ”Mikä kyseisen tunnetilan aiheuttaa?”, ”Miten sen voi aiheuttaa muille?” ja ”Voiko itse tehdä jotakin, jos toisella on sellainen tunne?”. Kun tunteesta on keskusteltu, seuraava lapsi nostaa tunnekortin pöydältä. Järjestys kannattaa olla kiertävä, jotta jokainen saa esittää saman verran (ei niin että oikein arvannut on seuraava).

Erilaisuus

Erilaisuutta käsitellään erilaisia ihmisiä esittävien kuvien avulla. Kuvien ollessa diaesityksenä niitä katsotaan joko tietokoneen näytöltä tai isommalta valkokankaalta. Kuvat voivat olla myös lehdistä leikattuja, jolloin ne on levitetty oikein päin pöydälle, josta niitä voi katsoa. Jokainen kuva käsitellään yksitellen ja oppilaat itse kertovat, mitä kustakin kuvasta tulee mieleen. Tämän jälkeen pohditaan, mitä kaikkea erilaisuus on. Tarkoitus olisi, että lapset havaitsisivat, että ihmisten kulttuuriset tavat sekä jokaisen omat luonteenpiirteet ovat myös erilaisia ja siitä huolimatta hyväksyttäviä.

Luokassa esiintyvät samanlaisuudet/erilaisuudet

Luokassa esiintyviä yhteisiä ja erilaisia asioita kerätään fläppitaululle tai pöydällä olevalle isolle paperille. Paperin/taulun keskelle vedetään viiva, toisella puolella kirjoitetaan ”erilaiset asiat” ja toiselle puolelle ”samanlaiset asiat”. Tehtävässä tarkoituksena on pohtia luokassa esiintyviä samanlaisia ja erilaisia asioita. Erilaisuudet voivat olla näkyviä tai esimerkiksi luonteenpiirteitä. Lapset vuorollaan sanovat mieleen tulevia asioita ja ohjaaja kirjoittaa ne paperille, tai lapset kirjoittavat vuorollaan itse.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Pienryhmien käytyä kaikki kolme teemaa läpi kaikki kokoontuvat yhteiseen tilaan. Ohjaajat kysyvät, mitä tunteita ja ajatuksia työskentelyt herättivät. Asiasta keskustellaan ryhmänä. Oppilaat voivat kertoa, jäikö jokin asia erityisesti mietityttämään, ja tuliko joitain uusia asioita esille. Kaikkien ryhmien listat luokan erilaisista ja samanlaisista asioista näytetään muille ja listoista etsitään yhteneväisyyksiä ja sellaisia asioita, joita saattoi tulla vain yhdessä ryhmässä esille.

Lopuksi on noin kymmenen minuutin rentoutuminen, minkä aikana kuunnellaan rentoutumisäänitettä ja rauhoitutaan paikoilleen. Rentoutumista varten huoneen lattialle on asetettu patjoja, jotta kaikilla on tilaisuus makuulla kuunnella äänite. Jokaista lasta kehoitetaan ottamaan mukava asento, sulkemaan silmät ja rauhoittumaan paikalleen.

VANHEMPIEN RYHMÄ

TEEMA

Rajat ja rakkaus

TAVOITTEET

- Vahvistaa vanhempien osaamista oman lapsensa parhaana asiantuntijana.
- Mahdollistaa vanhemmille tilaisuus vertaistuelliseen keskusteluun liittyen heidän tapoihin asettaa rajoja. On mahdollista myös keskustella avoimesti ja hyväksyvässä ilmapiirissä rajojen asettamisen haastavuudesta.
- Vanhemmat voivat saada tukea, tietoja ja taitoja rajojen asettamiseen ammattilaiselta.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tilan valmistelu etukäteen keskusteluyönteiseksi esimerkiksi asettamalla pöydät ja tuolit kokouspöytämaisesti suorakulmion muotoiseen asetelmaan.
- Materiaalit: televisio, nauhoite rajojen asettamisesta, tietokone ja videotykki tai piirtoheitin, kolme etukäteen keksittyä tapausta rajojen asettamiseen liittyen (liite 13), paperia ja kyniä ja tulostettuja sopimuksia mediakasvatukseen liittyen (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2010)

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Tutustumista

Uuden ohjaajan vuoksi on jälleen hyvä tehdä lyhyt tutustumiskierros. Tämän voi tehdä esimerkiksi siten, että jokainen ryhmän jäsen kertoo oman nimensä ja minkä ikäisiä lapsia perheessään. Näiden lisäksi jokainen mainitsisi yhden kuvailevan sanan, mikä kertoo muille osallistujille, millä mielialalla on saapunut kyseisen päivän tapaamiseen.

Nauhoitteen katsomista keskustelun herättelijänä

Ohjaajat kertovat, että alkuun katsotaan noin 15-20 minuutin esitys rajojen asettamisesta lapsille. Ennen katsomista toinen ohjaaja kertoo nauhoitteesta olennaisia asioita. Nauhoitteen on tarkoitus toimia keskustelun herättelijänä. Katselun jälkeen toinen ohjaajista kysyykin, mitä ajatuksia siitä heräsi. Ohjaajat pyrkivät herättelemään ja pitämään keskustelua yllä ja ohjaamaan sitä vertaistuelliseksi, eli häivyttämään omaa johtajan rooliaan taustalle. Kun keskustelu hiipuu, ohjaajat tekevät lyhyen suullisen koonnin kuulemastaan.

TOIMINTA

Keksityt tapaukset liittyen rajojen asettamiseen

Nauhoitteen katsomisen ja sen kautta heränneiden keskusteluiden jälkeen ohjaajat kertovat keksineensä tilanteita (liite 13), joita saattaisi Perhekerhotoiminnassa mukana olevien lasten kanssa esiintyä. Ohjaajat korostavat työskentelyn alussa edelleen, ettei ole yhtä oikeaa tapaa puuttua ja asettaa rajoja. Jokainen toimii omalla tavallaan ja mikään tapa ei ole toista tapaa huonompi.

Ohjaajat mainitsevat myös, ettei ohjaajien keksimiä tilanteita tarvitse käydä läpi, jos jollakin vanhemmalla on jokin toinen tilanne mielessä, mistä haluaisi keskustella. Olisi hienoa jos joku vanhemmista toimisi keskusteluiden ajan sihteerinä, mutta jos halukasta ei ole, tekee sen toinen ohjaajista. Kerrotaan, että asioita kirjoitetaan ylös, jotta paikalle pääsemättömät perheet pääsevät myös osalliseksi tapaamisen keskusteluista tapaamiselta lähettävän yhteenvedon välityksellä.

Käytännössä keksittyjä tilanteita voidaan esimerkiksi heijastaa vuoronperään videotykillä valkokankaalle. Lisäksi jokaiselle vanhemmalle voidaan antaa omat monistekappaleet ja kynät jos he haluavat kirjoittaa muistiinpanoja itselleen. Toinen ohjaaja lukee tapauksia ääneen, minkä jälkeen keskustellaan, miten vanhemman olisi hyvä toimia kyseisissä tapauksissa. Tilan-

teiden herättämien keskusteluiden lomaan ohjaajat ovat ennakkoon varautuneet jakamaan tietoa suositellun unen- ja tietokonepeluun määrästä, lastensuojelulaista ja asetuksista sekä omien kokemusten kautta toimineista tavoista asettaa rajoja.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Ohjaajat toteavat, että rajojen asettamiseen liittyy myös positiivisen palautteen antaminen. Toinen ohjaajista on levittänyt adjektiivikortteja erilliselle pöydälle. Ohjaajat pyytävät vanhempia valitsemaan yhden positiivisen adjektiivikortin, joka kuvaa lapsen positiivista piirrettä. Vanhempi kertoo kortista lapselle lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä.

YHTEINEN LOPETUSHETKI

TEEMA

Positiivisen palautteen antaminen ja saaminen

TAVOITTEET

- Lapset saavat positiivista palautetta vanhemmiltaan.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tilaan on aseteltu patjat lattialle ympyrän malliin.

TOTEUTUS

Illan päätökseen vanhemmat tulevat huoneeseen, jossa lapset ovat olleet. Lattialla olevat patjat asetellaan ringiin, niin että lapset sekä vanhemmat istuvat patjoille. Vanhemmat istuvat oman lapsensa viereen.

Vanhemmat ovat valinneet omissa ryhmässään kuvallisen adjektiivikortin, jonka adjektiivi kuvaa parhaiten heidän lastaan. Jokainen vanhempi vuorollaan antaa kortin lapselle ja kertoo, miksi valitsi juuri sen. Kierroksen jälkeen lapsilta kysytään, miltä tuntui saada tällä tavalla positiivista palautetta ja päinvastoin vanhemmilta kysytään, miltä tuntui valita kortti ja kertoa siitä lapselle.

Vanhempien jälkeen ohjaaja kehottaa lapsia kertomaan, mitä he ovat tehneet illan aikana. Ohjaaja voi itse olla myös mukana kertomisessa.

17 NELJÄS TAPAAMINEN

Neljännellä tapaamisella lasten- ja vanhempien ryhmien keskusteluaiheet ovat lapsen arkeen liittyviä turvallisuusasioita. Lasten ryhmän teemana ovat arjen asiat, joiden osa-alueita lähestytään pienryhmätyöskentelyn avulla. Ryhmissä keskustellaan lasten nukkumisesta, koulusta ja vapaa-ajasta. Tarkoituksena on tukea ja mahdollisesti lisätä lapsen omia keinoja ylläpitää hänen omaa turvallisuuden kokemustaan. Vanhempien ryhmässä painotus on siinä, miten kasvattajat kokevat omien lapsiensa turvallisen arjen, ja miten he pystyvät siihen itse vanhempana vaikuttamaan. Tarkoituksena on saada aikaan vertaistuellinen keskustelu aiheeseen liittyen, mutta aiheen asiantuntijalta on myös mahdollista saada faktatietoa.

Neljännän tapaamisen jälkeen lasten ryhmän ohjaajat tapaavat kaikkia kyseisen luokan oppilaita heidän koulutyöskentelynsä aikana. Koko luokan oppilaiden tapaamisen tarkoituksena on edistää kaikkien oppilaiden omia keinoja ylläpitää omia ja luokkatovereiden turvallisuuden kokemuksia koulussa ja sen ulkopuolella.

LASTEN RYHMÄ

TEEMA

- Arjen asiat

TAVOITTEET

- Käsitellä lasten kanssa arkeen liittyviä asioita ja keskustella niistä. Löytää niistä sekä hyviä, että kehitettäviä puolia.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tiloja tarvitaan niin, että jokaisella pienryhmällä on oma tilansa.
- Materiaalit: ajankäyttöympyrä (liite 14), kuvia mahdollisista vaaratilanteista lapsen elämässä, rentoutumisäänite ja patjat rentoutumista varten.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Tapaamisen aluksi lapset ja ohjaajat kokoontuvat samaan tilaan. Ohjaajat kertovat, että ilta työskennellään pienryhmissä eri huoneissa. Työskentely voi tapahtua samalla tavalla kuin edelliselläkin kerralla, eli joko yhden ohjaajan kanssa tai rasteryöskentelynä. Lapset jaetaan ennalta päätettyihin pienryhmään.

TOIMINTA

Vapaa-aika/ajankäyttöympyrä

Ajankäyttö ympyrä on A4-paperille (liite 14) valmiiksi piirretty ympyrä, johon on laitettu kaksi osa-aluetta valmiiksi. Toinen näistä on koulu ja toinen nukkuminen. Kolmas osa on vapaa-aika, johon oppilaat kirjoittavat tai piirtävät haluamallaan tavalla, miten käyttävät vapaa-aikansa. Ohjeena annetaan merkitä harrastuksia, kavereiden kanssa olemista, perheen kanssa vietettyä aikaa ynnä muuta sellaista. Kun kaikki ovat saaneet ympyränsä valmiiksi, jokainen kertoo, mitä ovat piirtäneet ja kirjoittaneet. Keskustelulla voidaan poimia asioita, joita sen ikäisillä lapsilla pitäisi olla enemmän/vähemmän, esimerkiksi mahdollisimman paljon ulkoilua ja liikuntaa, ystävien kanssa olemista ja vähemmän tietokoneella pelaamista. Ohjaaja voi kysellä lapsilta, keksivätkö he asioita, mitä lapsen pitäisi tehdä enemmän. Voidaan pohtia, miten ajallisesti vapaa-aika kannattaa jakaa ja miten tämä onnistuu.

Media

Median eri muotoja käsitellään piirtämällä neliö taululle. Neliö jaetaan neljään osaan. Yhteen osaan kirjoitetaan tietokone/Internet, toiseen pelit, kolmanteen televisio ja neljänteen osaan matkapuhelin. Ohjaaja ohjeistaa, että vuorollaan jokainen oppilas käy merkitsemässä jokaiseen neljään alueeseen, kauanko kyseisen asian parissa kuluu aikaa vuorokaudessa. Kun kaikki ovat saaneet käydä taululla, ohjaaja luettelee, millaisia lukuja taululle on merkitty. Näitä tuloksia vertaillaan ja keskustellaan, ovatko kyseisiin toimintoihin käytetyt ajat sopivia. Mediaan liittyy myös vahvasti sähköinen viestinsä. Lasten kanssa keskustellaan, millä tavalla he kommunikoivat toistensa kanssa. Ohjaajien tulee korostaa kasvotusten tapahtuvan kommunikoinnin tärkeyttä.

Fyysinen turvallisuus

Yhdessä lasten kanssa katsotaan kuvia erilaisista vaaratilanteista, joihin he voivat joutua (esimerkiksi pyörällä kaatuminen, eksyminen ja tappeluun joutuminen). Lapset saavat itse kertoa, mitä tilanteista tulee mieleen, ja miten niissä toimisivat. Keskustellaan myös, millaisia muita vaaratilanteita voisi tulla esimerkiksi koulussa tai kotona. Lapset voivat itse kertoa omista vaaratilanteistaan, joihin ovat joutuneet.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Kun ryhmissä teemat on käyty läpi, kaikki lapset kokoontuvat yhteiseen tilaan. Kolme teemaa käydään yksitellen läpi, minkä aikana lapset voivat kertoa omia ajatuksiaan. Mietitään, onko ryhmissä noussut samanlaisia asioita esille, ja onko tulokset samankaltaisia. Lopuksi on noin 10 minuutin rentoutuminen, minkä aikana kuunnellaan rentoutumisäänitettä ja rauhoitutaan paikoilleen. Rentoutumisäänitteen on hyvä olla eri kuin edellisellä kerralla. Rentoutumista varten huoneen lattialle on asetettu patjoja, jotta on tilaisuus kuunnella makuulla äänite. Jokaista lasta kehoitetaan ottamaan mukava asento, sulkemaan silmät ja rauhoittumaan paikalleen.

VANHEMPIEN RYHMÄ

TEEMA

- Lapsen turvallinen arki

TAVOITTEET

- Tavoitteena on saada vanhempien välille vertaistuellista keskustelua lapsen turvallisesta arjesta kasvattajien näkökulmasta.
- Tarjota vanhemmille mahdollisuus saada faktatietoa ammattilaiselta aiheeseen liittyen.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Tilan valmistelu etukäteen keskustelumyönteiseksi, esimerkiksi pöytien ja tuolien asetteleminen kokouspöytämaisesti suorakulmion muotoiseen asetelmaan.
- Materiaalit: Post-it-lappuja kaikille osallistujille noin kolmesta neljään kappaletta, yksi tussi jokaiselle osallistujalle ja kynä ja paperi muistiinpanojen kirjoittamista varten.

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Tutustumista

Uuden ohjaajan vuoksi on jälleen hyvä tehdä lyhyt tutustumiskierros. Tämän voi tehdä esimerkiksi siten, että jokainen ryhmän jäsen kertoo oman nimensä ja yhden kuvailevan adjektiivin, joka alkaa oman nimensä etukirjaimella.

Aiheeseen johdattelua yksilötyöskentelyllä

Ohjaajat kertovat turvallisuuden jakaantuvan sekä psyykkiseen että fyysiseen turvallisuuteen. Vanhemmat saavat hetkeksi aikaa asettua oman lapsensa rooliin, jotta he pystyvät samaistumaan lapsena arkipäivään. Jokaiselle vanhemmalle jaetaan ajankäyttöympyrä (liite 14). Tehdävä tehdään yksilötyöskentelynä.

Ajankäyttöympyrässä on valmiiksi kolme osa-aluetta: nukkuminen, koulu ja vapaa-aika. On hyvä kertoa selkeästi tai laittaa kirjoitettuna näkyville, miten tarkasti haluaa vanhempien tarkastella lapsensa ajankäyttöä. Esimerkiksi: mihin kellon aikaan lapsi nukkuu, on koulussa, tekee läksyjä, on harrastuksissa, on kotona yksin tai sisarusten kanssa, pelaa tietokoneita/surffailee Internetissä ynnä muuta sellaista. Työskentelyyn on hyvä antaa aikaa noin kymmenen minuuttia.

Parityöskentely

Yksilötyöskentelyn jälkeen pyydetään vanhempia kääntymään vierustoverinsa puoleen ja keskustelemaan hänen kanssaan oman lapsensa ajankäytöstä ja turvallisuusasioihin liittyvistä havainnoista. Pyydetään pohtimaan: ”Mitkä asiat ovat hyvällä mallilla ja millä tavalla siihen on päästy? Missä kohdin kuvittelee lapsensa tarvitsevan turvallisuusasioihin parannusta ja millä tavalla?”. Pareja pyydetään kirjoittamaan keskusteluissa esiintyneitä kehityksen kohtia yhdellä tai kahdella sanalla Post-it -lapulle. Laput viedään kaikkien nähtäväksi työskentelyä varten varatulle seinälle. Parityöskentelyyn on hyvä antaa noin viidestä seitsemään minuuttia aikaa.

TOIMINTA

Ryhmätyöskentely

Kaikkien lappujen ollessa esillä pohditaan ryhmänä, miten asioita voisi lajitella laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Ohjaajat pyytävät, voisiko vanhemmista joku tulla seinän luokse siirtämään lappuja yhteisten pohdintojen mukaisesti. Jos ei halukkaita ole, siirtyy toinen ohjaajista työhön. Lajittelu voi olla esimerkiksi kouluun ja kotiin liittyvät asiat. Yhden kategorioinnin jälkeen voi tehdä ryhmänä lisää lajitteluita, jos se palvelee asioista keskustelua. Pari, jonka lappua ollaan lajittelemassa, kertoo muille ryhmäläisille, mitä on tarkoittanut asiaa kirjoittessaan. Laput toimivatkin keskusteluiden alulle panijoina ja tällä työskentelyllä selviää vanhempien kiinnostuksen kohteet aiheesta. Keskusteluissa pääpaino on vertaistuessa.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Positiivinen ajattelu

Lopuksi ohjaajat pyytävät vanhempia palauttamaan mieleensä yhden asian, jonka kokee hallitsevansa hyvin turvallisuus-temasta vanhempiana ja yhden asian minkä oma lapsi osaa huolehtia hyvin. Lapsen liittyvä myönteinen asia kerrotaan lasten ja vanhempien yhteisessä hetkessä ääneen omalle lapselleen.

YHTEINEN LOPETUSHETKI

TEEMA

Luottamuksen lisääminen ja positiivisen palautteen antaminen

TAVOITTEET

- Lapsi saa positiivista palautetta vanhemmaltaan.
- Luottamusharjoituksen avulla halutaan lisätä luottamusta vanhempien ja lapsen välille. Tällä harjoituksella vanhempi saa kokea, miltä tuntuu ohjata lasta kosketuksen avulla, ja lapsi kokee millaista on olla silmät sidottuina vanhemman ohjattava.

ENNAKKOVALMISTELUT

- Materiaalit: Huiveja niin, että jokaisella parille (vanhempi ja lapsi) on yksi huivi.

TOTEUTUS

Illan päätökseen vanhemmat ja lapset kokoontuvat yhteiseen tilaan. Tilana voi olla edellisker-
ran tapaan huone, jossa on patjat lattialle ja kaikki istuvat niille. Aluksi molemmat ryhmät
kertovat, mitä ovat tehneet omissa ryhmissään. Vanhemmat antavat omalle lapselleen myön-
teistä palautetta toisten osallistujien kuunnellessa.

Tämän jälkeen tehdään luottamusharjoitus. Luottamusharjoituksessa tarkoituksena on, että
vanhempi ohjaa lastaan, jolla on silmät peitettynä huivilla. Ohjaus on sanatonta, eli se tapah-
tuu kosketuksen avulla. Harjoituksen alussa vanhempi ja lapsi sopivat keskenään, millä tavalla
ohjaus tapahtuu (esimerkiksi olkapäähän koskettaminen = käännös oikeaan/vasempaan, sel-
kään koskettaminen = eteenpäin, päähän taputtaminen = seis). Harjoitus voi alkaa, kun van-
hemmat ja lapset ovat sopineet kommunikointinsa tyylit. Sopiva aika harjoituksen tekoon on
noin viisi minuuttia, jonka ajan vanhemmat ohjaavat lapsia ympäri huonetta. Harjoituksen
jälkeen keskustellaan, miltä harjoitus tuntui.

Ilta lopetetaan fiiliskierrokseen, jossa jokainen vuorollaan voi kertoa päällimmäisenä olevista
tunteistaan illan jälkeen.

OPPILAIEN TAPAAMINEN KOULUTYÖSKENTELYN AIKANA

TEEMA

Turvallisuus

TAVOITTEET

- Käsitellä teemaa eri tavoin ja saada siitä keskustelua oppilaiden kanssa

ENNAKKOVALMISTELUT

- Materiaalit: Turvataitoja lapsille kirja, suunnitellut lapsille annettavat hätätilanteet

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Ohjaajat esittelevät lyhyesti itsensä muistutuksena lapsille. He kertovat, että ovat tulleet kertomaan, mitä Perhekerhon tapaamisilla. Ohjaajat kertovat, että luokan tapaamisella teemana on sama kuin edellisenä kerralla Perhekerhon tapaamisella, eli turvallisuus.

TOIMINTA

Ensiksi luetaan Turvataitoja lapsille -kirjasta Kallen kotimatka-tarina (Lajunen ym. 2006, 184-185). Tarina kertoo tilanteesta, jossa Kalle joutuu koulumatkallaan vanhemman oppilaan kiusattavaksi. Kirjassa on valmis ratkaisu, miten Kalle tilanteessa toimii. Ennen ratkaisun lukemista oppilailta kysytään, miten Kalle voisi tilanteessa toimia. Keskustellessa Kallen tilanteesta oppilailta voi kysyä, ovatko he itse joutuneet samanlaiseen tilanteeseen. Kun lasten kanssa on mietitty ratkaisu Kallen tilanteeseen, ohjaaja lukee kirjan ratkaisun.

Tarinan jälkeen luokka jaetaan neljän-viiden hengen ryhmiin, ryhmät on päätetty etukäteen. Jokaiselle ryhmälle annetaan tilanne (ohjaajat ovat päättäneet nämä tilanteet etukäteen), johon ryhmät miettivät ratkaisun ja lopuksi tilanteet näytellään luokan edessä. Tilanteita voivat olla esimerkiksi: kotona sattunut onnettomuus (esimerkiksi isoäidin sairaskohtaus), kaupassa eksyminen, halu jäädä kaverin luokse pidemmäksi aikaa, ulkona ventovieraan henkilön tapaaminen tai välitunnilla tapahtuvan kiusaamisen näkeminen. Ryhmille annetaan aikaa noin 15 minuuttia miettiä ja suunnitella näytelmä, jonka pituus ei tarvitse olla pidempi kuin noin kaksi minuuttia. Jokaisen esityksen jälkeen luokalta kysytään, ymmärsivätkö he tilanteen, ja tuliko jollekin muulle jokin muu ratkaisu mieleen.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Tapaamisen lopuksi oppilaille jaetaan turvapassit, jotka löytyvät Turvataitoja lapsille -kirjasta (Lajunen ym. 2006, 101). Turvapassiin täytetään tärkeät puhelinnumerot (hätänumero, äiti, isä, sisko) ja jokaisen omat turvahenkilöt, jotka ovat apuna ongelmatilanteissa.

18 VIIDES TAPAAMINEN

Viimeinen tapaaminen voidaan toteuttaa sään salliessa ulkona ja rakenteeltaan se voisi olla vapaamuotoisempi. Tapaaminen toteutetaan samassa ryhmässä vanhempien sekä lasten kanssa. Tarkoituksena on vanhempien ja lasten yhdessä oleminen. Viimeisen tapaamisen ohjelmaan voi kysellä toivomuksia aikaisemmillä tapaamiskerroilla lapsilta ja vanhemmilta.

TEEMA

Yhteishengen parantaminen

TAVOITTEET

- Yhteisöllisyyden lisääminen
- Viettää rentoa ja mukavaa yhdessä oloa perheiden kesken
- Saattaa Perhekerhon toiminta päätökseen

ENNAKKOVALMISTELUT

- Valmistella ulkoalue/sisätilat etukäteen tarkoitukseen sopivaksi.
- Materiaalit: leikkien/pelien välineet

TOTEUTUS

VIRITTÄYTYMINEN

Tapaamisen aloitus

Vanhempien saapuessa ohjaajat kertovat tulevan illan ohjelmasta. Ohjaajat korostavat, että ilta koostuu yhdessä olemisesta perheiden kesken. Kerrotaan vanhemmille, että illan aikana vanhempien halutessa voidaan puhua Perhekerhon tapaamisista, ja illan lopuksi on varattu aikaa yhteiselle keskustelulle ja ajatusten jakamiselle.

Tutustuminen

Jos paikalla on läsnä sellaisia perheitä, jotka eivät ole osallistuneet aikaisemmin Perhekerhoon, tutustuminen on tärkeää. Tutustumisen voi tehdä tutustumisleikillä, jossa ohjaajina toimivat Perhekerhon ohjaajat. Tutustumisleikkiä varten ohjaajat kehottavat lapsia ja vanhempia kokoontumaan rinkiin, niin että perheen jäsenet ovat vierekkäin. Ohjaajat ovat ringissä mukana. Leikissä perheenjäsenet esittelevät toisensa kertomalla muutaman mukavan asian esittelemästään henkilöstä. On tärkeää, että perheen jäsenet ehtivät ensin keskenään jutella, mitä he haluavat toisistaan sanottavan koko ryhmän kuullen. Esimerkiksi perheessä, josta on paikalla molemmat vanhemmat sekä lapsi, lapsi esittelee isänsä, isä äidin ja äiti lapsen niin, että jokainen kertoo toisesta mukavia asioita. Ohjaajat sopivat keskenään, kuka esittelee ket. Tärkeää on, että ohjaajat esittelevät toisensa samalla tavoin kuin perheetkin.

TOIMINTA

Sisällä ohjelma voi olla leikkimielinen kilpailu. Yksi perhe muodostaa oman joukkueensa. Kilpailussa voi olla esimerkiksi tietovisailua, palapelin rakentamista, ilmapallon puhaltamista,

pantomiimia ja hirsipuuta. Kilpailun osa-alueiden on hyvä olla yksinkertaisia. Toiminnan tapahtuessa sisällä kilpailun osa-alueiden tulee olla pienessä tilassa toteutettavia.

Ulkona ohjelmassa mahdollisesti voi olla samalla tavalla kuin sisällä leikkimielinen kilpailu, mutta lajit voivat olla enemmän tilaa vieviä. Esimerkiksi pussihyppelyä, saappaanheittoa, lipunryöstöä ja kananmunan kuljetusta lusikassa. Palkintona voi olla esimerkiksi pieni herkku-kori voittaja perheelle.

LOPETUSTYÖSKENTELY

Illan lopetukseen kokoonnutaan yhdessä joko sisällä ympyrän muodossa istuen tai ulkona mahdollisuuksien mukaan valitaan sopiva paikka. Viimeisen tapaamisen loppuun on hyvä jättää tarpeeksi aikaa keskustelulle. Tässä perheillä on tilaisuus kertoa kokemuksiaan ja ajatuksiaan Perhekerhon tapaamisista. Myös ohjaajat kertovat omia ajatuksiaan Perhekerhon toteuttamisesta. Lopussa fiiliskierros, jossa jokaisella on mahdollista sanoa oma fiiliksensä tämän yhden kerran loputtua tai fiilis liittyen kaikkiin Perhekerhon tapaamisiin.

19 PERHEKERHON ARVIOINTI

Kurjen (2000, 150) mukaan arviointi on nykyisin välttämätöntä kaikissa isommissa ja kansainvälistä rahoitusta saavissa projekteissa. Perhekerhon arviointiin liittyvät toiminnan aikana tapahtuva prosessiarviointi sekä toiminnan päättymisen jälkeinen loppuarviointi, ihan kuin muissakin innostamisprosesseissa arvioinnin olisi hyvä toteutua. Arvioinnit pohjautuvat samoihin arvoihin kuin muu sosiokulttuurinen toiminta, eli yhdessä paremman huomisen muodostamiselle. Kaikki henkilöt, jotka osallistuvat jollakin tapaa toimintaan, ovat keskeisessä asemassa koko prosessin arvioinnissa ja sen kautta työn kehittämisessä. Arviointi ja toiminta ovat vuorovaikutuksessa keskenään koko innostamisprosessin ajan. Kaikkien arviointien päätavoitteena on kehittää jatkuvasti toimintaa paremmaksi, mihin päästään reflektoinnin, tavoitteiden kirkastamisen ja täsmentyneiden tavoitteiden avulla.

PROSESSIVIOINTI

Ohjaajien henkilökohtaiset oppimispäiväkirjat

Kehotamme Perhekerhon pääohjaajia pitämään toiminnan aikana omaa oppimispäiväkirjaa ohjaustyöskentelyn ja muun toiminnan kehittämisen tukena. Vilkkä & Airaksinen (2003, 19) suosittelevat päiväkirjan kirjoittamista, sillä se auttaa prosessien muistamisessa. He huomauttavat, että laajalle aikajaksolle sijoittuvien prosesseihin vaikuttavien käännteiden totuudenmukainen muistaminen ja dokumentointi voi olla muutoin haastavaa myöhemmin. Oppi-

mispäiväkirja on jokaisen henkilökohtainen ja sitä kautta jokaisen itsensä näköinen esimerkiksi tekstiä ja kuvia sisältävä kokonaisuus.

Väliarviointia toiminnassa mukana olevilta

Ohjaajien on hyvä kerätä jokaisen Perhekerhon tapaamisen lopuksi palautetta osallistujilta, jotta vetäjät pystyvät kehittämään toimintaa tuleville kerroille asiakkaiden toiveita paremmin palveleviksi. Palautteen antamisen mahdollisuuden voi tarjota esimerkiksi jokaisen tapaamisen jälkeisellä ”fiiliskierroksella”. Ohjaajien on myös hyvä antaa tarvittava määrä yhteystietoja itsestään vanhemmille, jotta he pystyvät myös lähestymään henkilökohtaisemmillä palautteilla tapaamisten ulkopuolisina ajankohtina.

Jokaisen tapaamisen jälkeen kaikkien edelliselle tapaamiselle osallistuneiden ohjaajien olisi hyvä varata aikaa yhteisille purkukeskusteluille. Tämä on tärkeää, sillä lasten ja vanhempien ryhmien ohjaajat eivät ole muutoin tietoisia toisen ryhmän tapahtumista tarkemmin. On havaittu hyvänä ulkopuolisen ”työnohjaajan” tuleminen tapaamiselle mukaan. Keskustelutilanteessa on mahdollisuus keskustella kaikkia tuntemuksista turvallisessa ja rakentavassa ilmapiirissä. Voidaan esimerkiksi reflektoida ohjaustyöskentelyn sujumista, aihevalinnan osuvuutta kohderyhmälle ja tapaamiselle valittujen harjoitteiden toimivuutta. Suosittelemme toisen Perhekerhotapaamisen jälkeen väliarviointikokousta, jossa olisi mukana kaikki Perhekerhon ohjaajat ja yhteistyökumppanit. Tapaamisen tarkoituksena on eri näkökulmista keskustella tavoitteiden ja toiminnan vastaavuudesta. Puolessa välissä prosessia on hyvä täsmentää tavoitteita ja kehittää toimintaa niiden mukaisesti, jos on tarvetta.

LOPPUARVIINTI

Prosessiarvioinnin lisäksi on tärkeää tehdä Perhekerhon toiminnan loputtua arviointia. Näin toimintaa pystytään kehittämään paremmin jatkoa ajatellen. Loppuarviointiin osallistuvat perheet ja luokanopettaja. Suosittelemme teettämään arvioinnin laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen, sillä siten vastaajien omien mielipiteiden esiin tuominen helpottuu. Perhekerhon ohjaajat toimittavat perheille suunnatut arviointilomakkeet saatekirjeineen (liite7). Perhekerhon pääohjaajat haastattelevat näiden lisäksi luokanopettajaa teemoittelemansa haastattelurungon avulla (liite 9).

LÄHTEET

Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa M. Bardy (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. 52-59.

Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa M. Bardy (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2006. (3. painos) Turvataitoja lapsille-turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Helsinki: Erikoispaino Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Tulostettu 7.5.2010.

http://jkk.mll.fi/huoneentaulut/Tietokoneenkayttosopimus_VALMIS.php?dir=/huoneentaulut

Vilka, H. & Airaksinen

n, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yhteishyvä. Tulostettu 10.5.2010.

http://www.yhteishyva.fi/ruokamaailma/reseptit/leivonnaiset_a_k/fi_FI/brownies_keksit/

Liitteet

Liite 1 Yleinen tiedote perheille Perhekerhosta.....	48
Liite 2 Kutsu/ilmoittautuminen ensimmäiseen Perhekerho-tapaamiseen	49
Liite 3 Kutsu/ilmoittautuminen toiseen Perhekerho-tapaamiseen.....	51
Liite 4 Kutsu/ilmoittautuminen kolmanteen Perhekerho-tapaamiseen	52
Liite 5 Kutsu/ilmoittautuminen neljänteen Perhekerho-tapaamiseen	54
Liite 6 Kutsu/ilmoittautuminen viidenteen Perhekerho-tapaamiseen.....	56
Liite 7 Perheiden arviointilomakkeiden saatekirje ja arviointilomake	57
Liite 8 Kiitoskirje perheille.....	64
Liite 9 Luokanopettajan loppuarviointiarviointihaastattelun teemarunko.....	66
Liite 10 Lastenryhmän suklaapikkuleipien ohje	68
Liite 11 Ensimmäisen tapaamisen vanhempienryhmän apukysymykset	69
Liite 12 Toisen tapaamisen vanhempienryhmän tunnekehä - työskentelyn pohja ...	70
Liite 13 Kolmannen tapaamisen vanhempienryhmän keksityt tapaukset	71
Liite 14 Lasten ja vanhempien ryhmien ajankäyttöympyrä	72

Liite 1 Yleinen tiedote perheille Perhekerhosta

Hei kotijoukot!

Haluamme kutsua teidät x-aikana tapaamisiin, joissa tarkoituksena on kehittää lasten ja vanhempien yhteistä tekemistä. Lähtökohtana on jakaa lapsiperheen arkeen liittyviä kokemuksia ja keskustella yhdessä muiden oppilaiden vanhempien, (luokanopettajan) ja ryhmänohjaajan kanssa luodaksemme parempaa henkeä luokkayhteisöön. Illoista toivotaan muodostuvan myös iloisia yhdessäolon hetkiä vanhempien ja lasten kesken.

Tapaamiset järjestetään niin, että vanhemmat ja lapset ovat osin omissa ryhmissään, jolloin aikuiset saavat keskustella asioista aikuisten tavalla ja lapset heille parhaalla tavallaan. Aiheet tapaamisille lähtevät teistä ja teidän tarpeistanne käsin, joten kertokaa rohkeasti toiveitanne x-päivään mennessä. Tapaamiset toteutetaan x-paikassa, ja ne ovat kestoltaan x-aika. Osallistujille on tarjolla jokaisen kerran alussa pientä tarjottavaa.

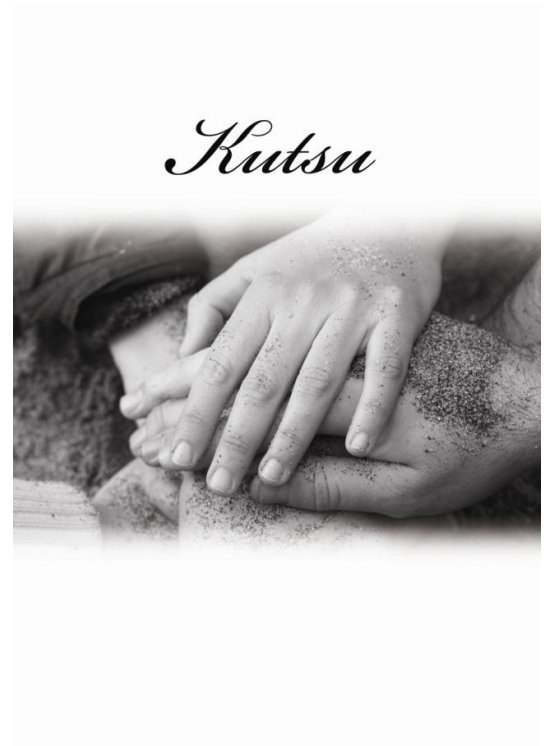
Tapaamisten ajankohdat:

- X
- X
- X
- X
- X

Tapaamisten järjestäjänä x- yhteistyökumppanin ohella toimivat X- ohjaajaa.

Tervetuloa jakamaan ja tekemään asioita yhdessä!

Toivottavat ystävällisesti (luokanopettaja) ja ohjaajat
(Ohjaajien allekirjoitukset)

Liite 2 Kutsu/ilmoittautuminen ensimmäiseen Perhekerho-tapaamiseen

Hei kotiväki!

Olemme lähettäneet teille jo aikaisemmin kutsun osallistumaan yhdessä perheenne kanssa x-aikana järjestettäviin tapaamisiin. Tarkoituksena on tukea lasten ja vanhempien yhteistä tekemistä.

Muistutukseksi vielä, mistä tästä on kyse. Lähtökohtana on jakaa lapsiperheen arkeen liittyviä kokemuksia ja keskustella yhdessä muiden vanhempien, (luokanopettajan) ja ryhmäohjaajien kanssa luodaksemme parempaa henkeä luokkayhteisöön. Tapaamiset järjestetään niin, että vanhemmat ja lapset ovat osin omissa ryhmissään, jolloin aikuiset saavat keskustella asioista aikuisten tavalla ja lapset heille parhaalla tavallaan. Tapaamiset toteutetaan x-paikassa, ja ne ovat kestoltaan x-aika. Toivomme että tapaamiseen saapuu aina luokan oppilaan lisäksi ainakin toinen vanhemmista.

Tapaamisten ajankohdat:

X, X, X, X, X

Tapaamisten järjestäjänä x- yhteistyökumppanin ohella toimivat X- ohjaajaa.

Toivottavasti olette innostuneita osallistumaan ja nyt pyydämmekin teiltä tietoa osallistumisestanne. Olemme järjestäneet nuoremmille sisaruksille ohjaajan, joka huolehtii ja järjestää heille tekemistä iltojen ajaksi. Osallistujien määrä on tarjoilujen kannalta tärkeä tietää etukäteen. Palautettahan ilmoittautumisen x-paikkaan viimeistään x-päivänä

Perheemme nimi: _____

Meiltä osallistuu _____ henkeä. Nuorempia sisaruksia _____

Ruoka-aine allergiat _____

Meihin voi ottaa yhteyttä sähköpostitse, jos tulee jotakin kysyttävää. Toivoisimme myös, että ilmoittaisitte jos ette jostakin syystä pääsekään osallistumaan ilmoittautumisesta huolimatta. (Ohjaajien allekirjoitukset)

Kutsu

Liite 3 Kutsu/ilmoittautuminen toiseen Perhekerho-tapaamiseen

Hei kotijoukot!

Kiitokset heti alkuun ensimmäiseen Perhekerho-tapaamiseen osallistujille, joiden kanssa vietimme yhteensä x-aikaa x-paikassa. Silloin luokan oppilaat leipoivat omassa tilassaan ohjaajien kanssa pikkuleipiä, kun taas vanhemmat (sekä luokanopettaja) käsitelivät ohjaajien kanssa hyvää yhdessä oloa sekä luokkayhteisöä että perhetasolla. Ensi kerran x-päivänä tapaamisella käsittelemme kiusaamista ja siihen puuttumisen keinoja.

Uskomme, että tapaamisista saa parhaan hyödyn osallistumalla kaikkiin kertoihin, mutta se ei ole välttämätöntä. Olette siis aina tervetulleita niihin tapaamisiin, joihin pääsette osallistumaan. Ensi kerran tapaaminen järjestetään x-paikassa.

Tervetuloa jakamaan ja tekemään asioita yhdessä!

Ystävällisin terveisin
(ohjaajien allekirjoitukset)

Toivottavasti olette innostuneita osallistumaan ja nyt pyydämmekin teiltä tietoa osallistumisestanne x-päivän tapaamiselle. Osallistujien määrä on tarjoilujen kannalta tärkeä tietää etukäteen. Olemme järjestäneet nuoremmille sisaruksille ohjaajan, joka huolehtii ja järjestää heille tekemistä iltojen ajaksi. Palautettahan ilmoittautumisen x-paikkaan viimeistään x-päivänä

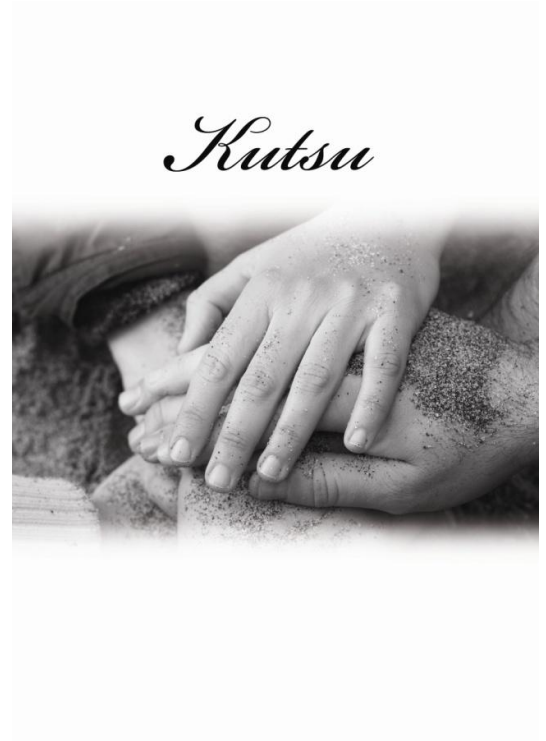
Perheemme nimi: _____

Meiltä osallistuu _____ vanhempia (vähintään 1 aikuinen per osallistujaperhe).

Nuorempia sisaruksia on tulossa _____.

Ruoka-aineallergiat _____

Ps. Voitte lähettää meille vieläkin aihe-ehdotuksia tapaamisille. Lisäksi arvostamme palautetta yksittäisiltä tapaamisilta, sillä niin voimme kehittää toimintaa paremmaksi. Kiitoksia jättämisestänne yhteydenotoista!

Liite 4 Kutsu/ilmoittautuminen kolmanteen Perhekerho-tapaamiseen

Hei kotiväki!

Kiitokset heti perheille, jotka ovat olleet osallistujina Perhekerho-tapaamisissa. Viime kerralla x-päivänä tapaamisen teemana oli koulukiusaaminen. Aikuisten ryhmässä käsiteltiin faktatietoa koulukiusaamisesta ja tämän pohjalta keskusteltiin vanhempien kanssa tapaamisen teemasta. Lasten ryhmässä oli teemana täydellinen koulupäivä ja sen saaminen kaikille. Tätä käsiteltiin piirtämällä ja keskustelemalla. Lopuksi kokosimme porukan yhteen, jolloin vanhemmat kertoivat lapsille omasta illastaan ja päinvastoin. Vanhemmat olivat laatineet terveisiä oppilaille. Ne olivat asioita, joihin he halusivat parannusta luokassa. Terveiset olivat: x x x. x-päivänä x-ohjaajat kävivät pitämässä toiminnallisen tuokion koko luokalle x-koululla. Yhdessä oppilaiden kanssa käsitelimme näitä vanhempien terveisiä ja tapaamisen lopuksi oppilaat laativat viisi toimintasääntöä luokkaan: x x x x x. Säännöt jäivät luokan seinälle ja korostimme, että ne ovat nyt sellaisia joita kaikki pyrkivät noudattamaan.

Kutsu

Seuraava tapaaminen on x-päivänä. Silloin teemana ovat Rajat ja rakkaus. Uskomme, että tapaamisista saa parhaan hyödyn osallistumalla kaikkiin kertoihin, mutta se ei ole välttämätöntä. Eli toivotamme kaikki perheet tervetulleiksi seuraaviin Perhekerho-tapaamisiin.

Seuraava tapaaminen on x - paikassa.

Tervetuloa jakamaan ja tekemään asioita yhdessä!

Ystävällisin terveisin,

(ohjaajien allekirjoitukset)

Toivottavasti olette innostuneita osallistumaan ja nyt pyydämmekin teiltä tietoa osallistumisestanne x-päivän tapaamiselle. Osallistujien määrä on tarjoilujen kannalta tärkeä tietää etukäteen. Olemme järjestäneet kolmasluokkalaisten nuoremmille sisaruksille ohjaajan, joka huolehtii ja järjestää heille tekemistä iltojen ajaksi. Palautettahan ilmoittautumisen x-paikkaan viimeistään x-päivänä

Perheemme nimi: _____

Meiltä osallistuu _____ vanhempia (vähintään 1 aikuinen per osallistujaperhe).

Kolmasluokkalainen oppilas_____.

Nuorempia sisaruksia on tulossa_____.

Ruoka-aine allergiat _____

Ps. Voitte lähettää meille vieläkin aihe-ehdotuksia tapaamisille. Lisäksi arvostamme palautetta yksittäisiltä tapaamisilta, sillä niin voimme kehittää toimintaa paremmaksi. Kiitoksia jo ottamistanne yhteydenotoista!

Liite 5 Kutsu/ilmoittautuminen neljänteen Perhekerho-tapaamiseen

Hei kotiväki!

Kiitokset alkuun perheille, jotka ovat olleet osallistujina Perhekerho-tapaamisissa. Viime kerralla x-päivänä tapaamisen teemana olivat rajat ja rakkaus. Vanhempienryhmässä katsottiin lyhyt äänite rajojen asettamisesta. Jokainen vanhempi sai rajojen asettamiseen liittyvää materiaalia kotiin viemiseksi tapaamiselta ja nyt tuon saman materiaalin toimitamme kaikille vanhemmille oppilaiden kautta x-päivänä. Materiaaliin on liitetty myös ohjaajien tekemä yhteenveto vanhempien ratkaisuehdoista keksittyihin tilanteisiin.

Kutsu

Lastenryhmässä teemana olivat erilaisuuden hyväksyminen ja omien tunteiden tunnistaminen. Lapset jaettiin kahteen pienryhmään, jolloin syvällisempi keskustelu aiheista mahdollistui parhaiten. Pienryhmissä näytettiin kuvia liittyen erilaisuuteen ja harjoitettiin tunteiden tunnistamista tunnekorttien avulla. Tapaamisen lopuksi kokosimme molemmat ryhmät yhteen, jolloin vanhemmat kertoivat lapsille ja lapset vanhemmille omasta illastaan. Vanhemmat olivat omassa ryhmässään valinneet myönteisistä vahvuuskorteista omaa lastaan kuvaavan kortin, jonka jokainen vanhempi antoi omalle lapselleen tapaamisen lopuksi.

Jotta jokainen luokan oppilas saisi saman tiedon suurin piirtein kuin Perhekerho-tapaamisiin osallistuneet, niin ohjaajat tulevat käsittelemään x-päivinä olleissa Perhekerhossa aiheina olleita asioita kaikkien oppilaiden kanssa koulutyöskentelyn aikana x-päivänä.

Seuraava perhekerhotapaaminen on x-päivänä, x-aikana, x-paikassa. Teemana Perhekerhossa on lapsen turvallisuus. Vanhempienryhmässä on tuolloin mahdollisuus keskustella muiden vanhempien kanssa lapsen arjen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Ohjaajat käsittelevät lastenryhmän kanssa turvallisuus-teemaa pohtimalla lasten kanssa heidän vapaa - ajan käyttöönsä ja fyysistä turvallisuuttaan.

Uskomme, että tapaamisista saa parhaan hyödyn osallistumalla kaikkiin kertoihin, mutta se ei ole välttämätöntä. Eli toivotamme kaikkien oppilaiden vanhemmat tervetulleeksi seuraaviin perhekerho-tapaamisiin.

Tervetuloa jakamaan ja tekemään asioita yhdessä!

Ystävällisin terveisin
(Ohjaajien allekirjoitukset)

Ilmoittautumislomake:

Toivottavasti olette innostuneita osallistumaan ja nyt pyydämmekin teiltä tietoa osallistumisestanne x-päivän tapaamiselle. Osallistujien määrä on tarjoilujen kannalta tärkeä tietää etukäteen. Olemme järjestäneet kolmasluokkalaisten nuoremmille sisaruksille ohjaajan, joka huolehtii ja järjestää heille tekemistä iltojen ajaksi. Palautettahan ilmoittautumisen x-paikkaan viimeistään x - päivänä.

Perheemme nimi: _____

Meiltä osallistuu _____ vanhempia (vähintään 1 aikuinen per osallistujaperhe).

Kolmasluokkalainen oppilas_____.

Nuorempia sisaruksia on tulossa_____.

Ruoka-aine allergiat _____

Ps. Voitte lähettää meille palautetta yksittäisiltä tapaamisilta, sillä niin voimme kehittää toimintaa paremmaksi. Kiitoksia jo ottamistanne yhteydenotoista!

Liite 6 Kutsu/ilmoittautuminen viidenteen Perhekerho-tapaamiseen

Hei kotiväki!

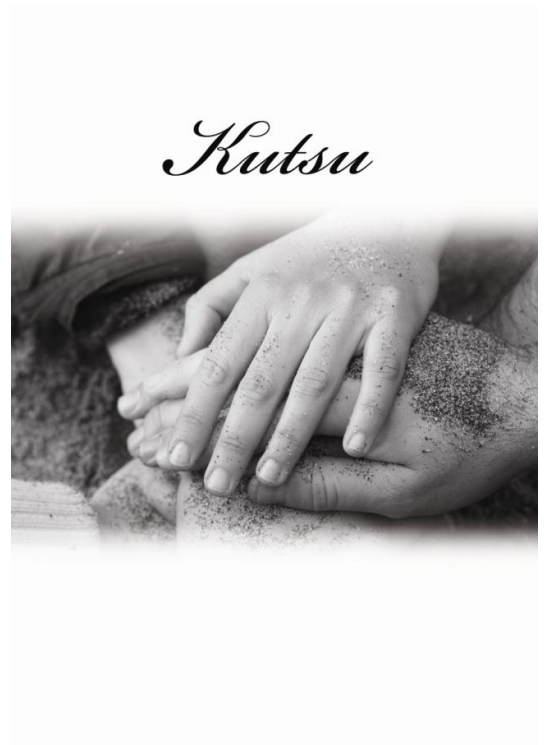
Aluksi lämpimät kiitokset perheille, jotka ovat olleet mukana Perhekerho-tapaamisissa. Tässä hieman infoa viime tapaamisesta niillä vanhemmille, jotka eivät olleet paikalla. Viime kerralla x-päivänä teemana oli lapsen turvallisuus. Vanhemmat keskustelivat lapsen arjen turvallisuudesta. Lapset käsittelivät vapaa - ajan käyttöönsä ja fyysistä turvallisuuttaan. Fyysiseen turvallisuuteen aiheena oli hätätilanteeseen joutuminen ja niissä toimiminen.

Perhekerhon viimeinen kerta on x-päivänä. Viimeisellä kerralla teemana on yhteishengen parantaminen ja silloin sekä vanhempien että lastenryhmä toimivat yhdessä. Ohjelmassa on paljon yhteistä tekemistä x-paikassa.

Tervetuloa viettämään mukava ilta yhdessä!

Lämpimin terveisin
(Ohjaajien allekirjoitukset)

Ps. Voitte lähettää halutessanne meille palautetta Perhekerhosta!

Liite 7 Perheiden arviointilomakkeiden saatekirje ja arviointilomake

PERHEKERHO-PILOTIN ARVIOINTIA

Perhekerho toteutettiin X-koulun X-luokan luokkayhteisössä X-ajanjaksona. Viidellä perhekerhotapaamisella tavoitteena olivat vanhemmuuden ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Lisäksi samalla pyrittiin parantamaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Tarkoituksena oli tarjota vanhemmille tilaisuuksia keskustella itseä mietityttävistä asioista liittyen kasvatukseen ja kohentaa yhteisöllisyyden kautta koko luokkayhteisön ilmapiiriä. Toiminta pyrittiin rakentamaan luokkayhteisöstä esiin nousseita ajatuksia kuuntelemalla. Viiden kerran teemoiksi muodostuivat hyvä yhdessä oleminen, koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot, rajat ja rakkaus sekä lapsen turvallisuus. Viimeisen ja viidennen tapaamisen aiheeksi hahmottui jälleen hyvä yhdessä oleminen.

Perhekerhoa on tarkoitus kehittää ja siksi X-koululla tapahtuneen työn arviointi on tärkeää. On tärkeää, että vastaatte arviointikyselyyn, vaikka ette olisikaan päässeet osallistumaan itse tapaamisiin. Kaikkien mielipiteiden kuuleminen on arvokasta. Osa kysymyksistä on tarkoitettu vain vanhemmille ja osaan toivomme saavamme myös lapsen mielipiteen. Kyselylomakkeen täytön on kuitenkin tarkoitus tapahtua vanhemman johdolla.

Kyselylomakkeiden täyttäjien anonymiteetistä huolehditaan siten, ettei kyselylomakkeen täyttöön edellytetä vastaajien nimiä, eikä kyselylomakkeita lue muut kuin X-henkilöt. Arviointien koontia tehtäessä huolehditaan myös tunnistamattomuuden säilymisestä. Kun olette täyttäneet lomakkeen, niin sulkekaa kirjekuori ja palauttakaa se X-luokkalaisen lapsenne mukana koululle. X-henkilöt käyvät hakemassa arvioinnit X-koululta X - ajankohtana.

On ollut mukavaa ja opettavaista tehdä teidän kanssanne yhteistyötä, joten suuret kiitokset siitä!

Hyvää jatkoa!

Toivottavat (ohjaajien allekirjoitukset)

(esimerkiksi ohjaajien yhteystiedot esille)

Kysely perheille

ODOTUKSET

1. Mitä ajattelit Perhekerhosta siitä kuullessasi?

vanhemman vastaus:

2. Millaisia odotuksia sinulla oli sen suhteen?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

3. Millä tavalla odotuksesi täyttyivät?

Vanhemman vastaus:

KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

4. Mitä yhteistyötä sinulla on ollut lapsesi luokanopettajan ja luokan muiden vanhempien kanssa ennen Perhekerhoa?

Vanhemman vastaus:

5. Millaista toimintaa haluaisit tehdä yhdessä luokanopettajan ja muiden vanhempien kanssa? Miksi?

Vanhemman vastaus:

6. Miten Perhekerho-tapaamiset ovat vaikuttaneet mielestäsi kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön?

Vanhemman vastaus:

7. Miten toivoisit tapaamisten vaikuttaneen kyseiseen yhteistyöhön?

Vanhemman vastaus:

PERHEKERHOTAPAAMISET

8. Millä mielellä tulit tapaamisiin?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

9. Millainen ilmapiiri tapaamisilla oli?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

10. Millä mielellä lähdit tapaamisista?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

11. Mitä mieltä olet ollut tapaamisten aiheista?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

12. Mitä mieltä olet tapaamisten sisällöistä?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

13. Miten olet kokenut hyötynneesi tapaamista?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

14. Osallistuitteko Perhekerhotapaamisiin?

- osallistuimme
- emme osallistuneet

15. Mitä mielestäsi jatkossa voitaisiin tehdä, että useampi vanhempi pääsisi osallistumaan tapaamisiin?

vanhemman vastaus:

16. Miten yhteistyö Perhekerhoa toteuttavien ohjaajien kanssa on mielestäsi toiminut?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

MERKITYKSET/HYÖDYLLISYYS

17. Millä tavalla Perhekerho on mielestäsi vaikuttanut lapseesi?

Vanhemman vastaus:

18. Miten luokkayhteisö (eli oppilaat, vanhemmat ja luokanopettaja) on mielestäsi muuttanut Perhekerhoa edeltäneeltä ajalta?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

19. Millä tavalla Perhekerho on vaikuttanut mielestäsi teidän perheeseen?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

20. Miten Perhekerho on vaikuttanut sinuun?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

21. Mitä kehitettävää toiminnassa mielestäsi olisi jatkoa ajatellen?

Lapsen vastaus:

Vanhemman vastaus:

KIITOKSIA VASTAUKSESTANNE!

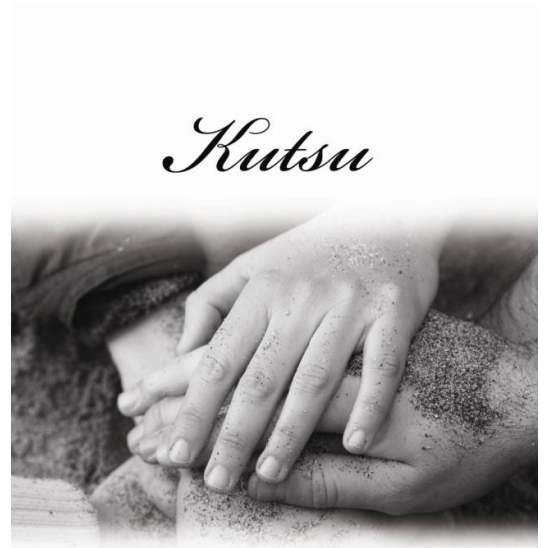
Liite 8 Kiitoskirje perheille

Hei kotiväki!

Haluamme kiittää koko luokan luokkayhteisöä Perhekerhoon osallistumisesta x- aikana. Teidän kanssanne on ollut mukavaa ja opettavaista tehdä yhteistyötä. Toivomme, että olette hyötäneet toiminnasta. Koko Perhekerhon tavoite on ollut tukea vanhemmuutta ja lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Samalla on pyritty tukemaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Käytännössä Perhekerhotapaamisia on ollut viisi, joille teemat ovat rakennettu luokkayhteisön esiin nostamien tarpeiden ympärille. Aiheet eivät ole aina olleet samat lapsien- ja vanhempienryhmässä, mutta ne ovat pyritty valitsemaan kumpaakin ryhmää parhaiten palveleviksi.

Ensimmäisellä tapaamisella x-päivänä aiheena oli hyvä yhdessä oleminen, ja silloin lapsiryhmässä leivottiin pikkuleipiä. Tarkoituksena oli harjoitella ryhmässä toimimista ja nostattaa esiin yhteisöllisyyttä mukavalla tavalla.

Kyseisenä kertana vanhemmat keskustelivat omassa ryhmässään hyvästä yhdessä olemisesta sekä aikuisen että lapsen näkökulmasta, niin kotona perheessä kuin oppilaiden luokassa. Toisella tapaamisella aiheena oli lapsiryhmässä koulussa viihtyminen, jolloin lapset keskustelivat mieluisista ja epämieluisista asioista liittyen koulussa olemiseen. Vanhempienryhmässä teemana olivat kyseisenä kertana koulukiusaaminen ja siihen puuttumisen keinot, jolloin vanhemmat saivat tietoa koulukiusaamista ryhmäilmiönä. Kolmannella tapaamisella lapsiryhmän aiheena olivat tunteiden tunnistaminen ja erilaisuuden hyväksyminen, jolloin ryhmässä harjoiteltiin tunnistamaan omia tunteita tunnekorttien avulla ja keskusteltiin erilaisuudesta näytettyjen kuvien pohjalta. Kyseisenä tapaamispäivänä vanhempienryhmässä teemana olivat rajat ja rakkaus, jolloin katsottiin rajojen asettamiseen liittyvä nauhoite. Sen lisäksi rajojen asettamista mietittiin pohtimalla keinoja ohjaajien keksimiin esimerkitapauksiin. Neljännellä tapaamisella oli teemana sekä lasten-että vanhempienryhmässä turvallisuus. Lastenryhmässä keskusteltiin tarkemmin lapsen vapaa-ajan käytöstä ja fyysisestä turvallisuudesta. Samaan aikaan vanhempienryhmässä keskusteltiin lapsen arjen turvallisuudesta. Viidentenä Perhekerhotapaamisena molemmat ryhmät viettivät iltaa yhdessä yhteisen tekemisen parissa.

Kaikki perheet eivät ole päässeet osallistumaan Perhekerhotapaamisiin. Tämän vuoksi kotiin lähetimme yhteenvedon edellisestä kerrasta. Tapasimme koko luokkaa koulutyöskentelyn aikana kaksi kertaa, jolloin käsitelimme Perhekerhon teemoja.

Kiitoksia perheille antamistanne arvokkaista palautteista!

Lämpimin terveisin
(Ohjaajien allekirjoitukset)

Liite 9 Luokanopettajan loppuarviointiarviointihaastattelun teemarunko

Kyselyrunko luokanopettajan haastatteluun

ODOTUKSET

1. Mitä ajattelit Perhekerho- pilotista siitä kuullessasi?
2. Millä tavalla koit oman roolisi siinä?
3. Millaisia odotuksia sinulla oli luokanopettajana sen suhteen?
4. Millä tavalla odotuksesi täyttyivät?
5. Millä tavalla ne eivät täytyneet?

LUOKKA

6. Miten kuvaisit luokkaasi ennen Perhekerhoa?
7. Miten kuvaisit ja nimeäisit silloisia haasteita luokassa?
8. Millaisia muutoksia luokassa oli mielestäsi havaittavissa Perhekerhon edetessä?
9. Millaisia muutoksia luokassa oli mielestäsi havaittavissa Perhekerhon lopussa?
10. Mikä/mitkä asiat ovat eniten muuttuneet mielestäsi luokassa?
11. Minkä uskot saaneen muutoksen aikaiseksi?

MERKITTÄVYYS/HYÖDYLLISYYS

12. Miten Perhekerho on tukenut sinun omaa työtäsi?
13. Miten yhteistyö Perhekerhoa toteuttavien ohjaajien kanssa on toiminut? (hyvää ja huonoa)
14. Miten yhteistyö yhteistyökumppaneiden kanssa on toiminut? (hyvää ja huonoa)
15. Mitä hyvää koko Perhekerhossa on mielestäsi ollut?
16. Mitä kehitettävää koko Perhekerhossa sinun mielestäsi olisi jatkoa ajatellen?

Liite 10 Lasten ryhmän suklaapikkuleipien ohje (Yhteishyvä)

Brownies-keksit

20 annosta

5,5 dl vehnä jauhoja

2 rkl kaakaojauhetta

1,5 tl soodaa

1 tl suolaa

250 g sulatettua margariinia

1,5 dl sokeria

1,5 dl fariinisokeria

2 tl vaniljasokeria

2 munaa

200 g tummaa suklaata

1 dl kookoshiutaleita

1. Sekoita jauhoihin kaakaojauhe, sooda ja suola.
2. Sekoita hieman jäähtyneeseen margariinisulaan sokerit ja lisää munat yksitellen hyvin vat-
katen.
3. Siivilöi jauhoseos sekä rouhittu suklaa ja kookoshiutaleet taikinaan. Sekoita tasaiseksi.
4. Nostele lusikalla nokareita leivinpaperoidulle pellille. Jätä hieman leviämisvaraa.
5. Paista 175 asteessa noin 15 minuuttia. Anna jäähtyä pellillä

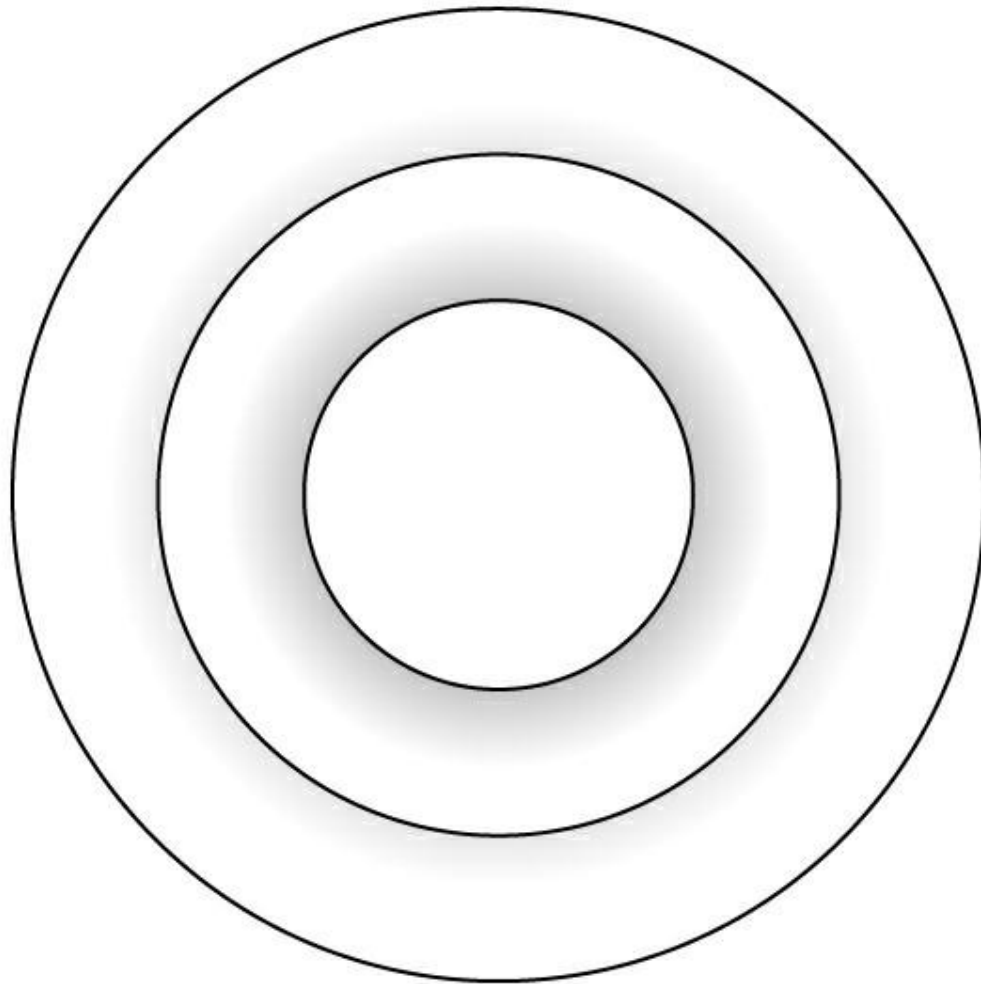
Liite 11 Ensimmäisen tapaamisen vanhempienryhmän apukysymykset

Ohje: Voit käyttää seuraavia kysymyksiä apuna, jos haluat.

- Millainen ilmapiiri silloin on, kun on hyvä olla?
- Mistä hyvä yhdessä oleminen rakentuu?
- Mitä se tarkoittaa käytännössä? (Mitä tekemistä se on vai onko se edes tekemistä?)
- Kellä kaikilla ihmisillä on siihen vaikutusta? (Voit laittaa ihan nimiä halutessasi.)

- Mitkä asiat estävät sen toteutumisen?
- Kuinka suuren merkityksen uhkatekijät saavat mielessäsi? Arvioi 1-10.
- Kuinka todennäköistä niiden toteutuminen on?
- Mitä sille asialle voi tehdä jatkossa?

Liite 12 Toisen tapaamisen vanhempienryhmän tunnekehä - työskentelyn pohja

Liite 13 Kolmannen tapaamisen vanhempienryhmän keksityt tapaukset

KEKSITYT TAPAUKSET

1. Jani, 10v., ei tykkää tehdä läksyjä. Koulun jälkeen vanhemmat eivät ole vielä kotona, joten poika heittää repun eteiseen ja lähtee ulos kavereiden kanssa. Illalla Jani sanoo olevansa liian väsynyt tekemään läksyjään ja jättää ne mielellään seuraavaan aamuun. Silloin hän kuitenkin nukkuu liian myöhään ja läksyt unohtuvat. Miten perhettä voisi auttaa tässä tilanteessa?

2. Miika tykkää pelata tietokonepelejä. Hän aloittaa yleensä heti koulusta tulon jälkeen ja pelaa usein nukkumaan menoon asti. Miika nukkuu huonosti, eivätkä ulkoilu ja kaverit juuri-kaan kiinnosta. Vanhemmat ovat huolissaan, että poika jää kaveripiirin ulkopuolelle ja jää ilman riittävää ulkoilua. Miika kertoo tapaavansa kavereita netissä, eikä kaipaa muita kavereita. Miten toimisit itse vanhempana tässä tilanteessa?

3. Saaralla (14v.) on paljon ystäviä. Hänellä on sovittu kotiintuloaika klo 21, mutta hän myöhästyy toistakin tuntia. Tytölle on ostettu kännykkä, johon vanhemmat ovat voineet soittaa, jos Saaraa ei ole kuulunut kotiin. Viime aikoina tyttö ei ole kuitenkaan vastannut vanhempien soittoihin. Vanhempien mielestä tyttö tekee, mitä tahtoo, ei usko heitä eikä rangaistukset tehoa. Viimeksi Saaralla oli rangaistuksena viikkorahan menetys. Hän sanoi, ettei tarvitse rahaa, koska kavereilta kyllä saa tai hän kerää sitten vaikka pulloja. Vanhemmat ovat epätoivoisia tilanteesta ja pelkäävät sen karkaavan aivan käsistä. Miten vanhempia voisi auttaa?

Liite 14 Lasten ja vanhempien ryhmien ajankäyttöympyrä

Vanhempienryhmälle tulostettaessa peitä tuntimäärät!

